

LIBER UICESIMUS TERTIUS.

q. 84 f. 322

I.

R DE SPONSALIBUS R

SE

- 1 FLORENTINUS libro tertio institutionum. Sponsalia sunt mentio¹ et [B. 28, 1, 1. Ep. 20, 1] S*
repromissio nuptiarum futurarum.
⁵
- 2 UPLIANUS libro singulari de sponsalibus. Sponsalia autem dicta sunt a spondendo: nam S*
moris fuit eteribus stipulari et spondere sibi uxores futuras,
- 3 FLORENTINUS libro tertio institutionum. unde et sponsi sponsaeque appellatio nata est. S*
- 4 UPLIANUS libro trigesimo quinto ad Sabinum. Sufficit nudus con- [B. 28, 1, 2. Ep. 20, 2] S
1 sensus ad constituenda sponsalia. Denique constat et absenti absentem desponderi posse,
et hoc cotidie fieri:
- 5 POMPONIUS libro sexto decimo ad Sabinum. haec ita, si scientibus his qui [B. 28, 1, 3] S
absint sponsalia fiant aut si postea ratum habuerint.
- 6 UPLIANUS libro trigesimo sexto ad Sabinum. Si puellae tutores ad [B. 28, 1, 4. Ep. 20, 5] S
finienda sponsalia nuntium miserunt, non putarem suffeturum ad dissoluendam nuptiarum
spem hunc nuntium, non magis quam sponsalia posse eos solos constituere, nisi forte omnia
ista ex voluntate puellae facta sint.
- 7 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. In sponsalibus nihil in- [B. 28, 1, 5. Ep. 20, 1] S
1 terest, utrum testatio interponatur an aliquis sine scriptura spondeat. In sponsalibus [Ep.]
etiam consensus eorum exigendus est, quorum in nuptiis desideratur. intellegi tamen sem-
per filiae patrem consentire, nisi euidenter dissentiat, Iulianus scribit.
- 8 GAIUS libro undecimo ad edictum prouinciale. Furor quin sponsalibus impe- [B. 28, 1, 6] S
dimento sit, plus quam manifestum est: sed postea interueniens sponsalia non infirmat.
- 9 UPLIANUS libro trigesimo quinto ad [cf. Ulp. D. 24, 1, 32, 27. Pon. 32, 1. B. 28, 1, 7. Ep. 20, 10] S
edictum. Quaesitum est apud Iulianum, an sponsalia sint, ante duodecimum annum si
25 fuerint nuptiae collatae². et semper Labeonis sententiam probauit existimantis, si quidem
praecesserint sponsalia, durare ea, quamvis in domo loco nuptiae esse coeperit: si uero non
praecesserint, hoc ipso quod in domum deducta est non uideri sponsalia facta. quam sen-
tentiam Papinianus quoque probat.
²⁹
- 10 IDEM libro tertio disputationum. In potestate manente [B. 28, 1, 8. BS. 29, 1, 1 sch. 20. Ep. 20, 6] S
filia pater sponso nuntium remittere potest et sponsalia dissoluere. enim uero si emancipata
est, non potest neque nuntium remittere neque quae dotis causa data sunt condicere: ipsa
enim filia nubendo efficiet dotem esse condicionemque extinguet, quae causa non secuta
nasci poterit. nisi forte quis proponat ita dotem patrem pro emancipata filia de- [Ep. 21, 5]
disse, ut, si nuptiis non consentiret, uel contractis uel non contractis repeteret quae dederat: 35
tunc enim habebit repetitionem.

F[P(VLU)]

¹ mentio] firmant Graeci (mn̄m̄ B et BS): conuentio (= c̄uentio)? ² celebratae?

6 ab spondendo P 8 et] e'st F², om. L | 25 est] esse P^aL | ante] itaque F¹ 26 si
sponsaequ'a'e F² 10 constituant P^a qui'sdem F² 27 loco nuptiae] loco nupta P^aL^a,
11 cotidie F 13 absunt PU | fiant om. P^a nupta P^aV | coeperint P^aL^a 33 esset P^aL^a |
15 subsectorum P 16 nisi] ni P^a 19 scrip- condicionemqu'a'e F² | non om. P^a 34 pro se
turas P^a 22 quin] qui in P^aVL^a? quod P^a emancipata P^a | dedisset P^aL 36 enim om. P^a

- 11 IULIANUS libro sexto decimo digestorum. Sponsalia sicut nuptiae consensu [B. 28, 1, 9] *S*
contrahentium fiunt: et ideo sicut nuptiis, ita sponsalibus filiam familias consentire oportet:
- 12 ULPIANUS libro singulari de sponsalibus. sed quae patris voluntati [B. 28, 1, 10. Ep. 20, 6] *Sf*
1 non repugnat, consentire intellegitur. Tunc autem solum dissentiendo a patre licentia filiae
conceditur, si indignum moribus uel turpem sponsum ei pater eligat. *s*
- 13 PAULUS libro quinto ad edictum. Filio familias dissentiente sponsalia [B. 28, 1, 11. Ep. 20, 9] *E*
nomine eius fieri non possunt.
- 14 MODESTINUS libro quarto differentiarum. In sponsalibus contrahendis aetas [B. 28, 1, 12] *E*
contrahentium definita non est ut in matrimonii. quapropter et a primordio aetatis spon-*9*
salia effici possunt, si modo id fieri ab utraque persona intellegatur, id [Pon. 29, 1. Ep. 4, 16]
est, si non sint minores quam septem annis.
- 15 IDEM libro singulari de enucleatis casibus. Tutor factam pupillam [B. 28, 1, 13. Ep. 20, 12] *E*
suam nec ipse uxorem ducere nec filio suo in matrimonio adiungere potest. scias tamen,
quod de nuptiis tractamus, et ad sponsalia pertinere. *14*
- 16 ULPIANUS libro tertio ad legem Iuliam et Papiam. Oratio imperato- [cf. BS. 28, 4, 13 sch. I] *E*
rum Antonini et Commodi, quae quasdam nuptias in personam senatorum inhibuit, de
sponsalibus nihil locuta est. recte tamen dicitur etiam sponsalia in his casibus ipso iure
nullius esse momenti, ut sup^{ij}pleatur quod orationi deest. *f. 322^r*
- 17 GAIUS libro primo ad legem Iuliam et Papiam. Saepe iustae ac [B. 28, 1, 17. Ep. 20, 18] *E*
necessariae causae non solum annum uel biennum, sed etiam triennium et quadriennium *20*
et ulterius trahunt sponsalia, ueluti ualetudo sponsae uel mortes parentium aut
capitalia crimina aut longiores peregrinationes quae ex necessitate fiunt.
- 18 ULPIANUS libro sexto ad edictum. In sponsalibus constituendis parui [B. 28, 1, 14. Ep. 20, 3] *E**
refert, per se (et coram an per internuntium uel per epistolam) an per alium hoc factum
est: et fere plerumque condiciones interpositis personis expediuntur. *25*

II.

R DE RITU NUPTIARUM R

SEPESP

- 1 MODESTINUS libro primo regularum. Nuptiae sunt coniunctio maris [B. 28, 4, 1. Ep. 28, 1] **E*
et feminae et consortium omnis uitae, diuini et humani iuris communicatio. *29*
- 2 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. Nuptiae consistere non possunt [B. 28, 4, 2] *S**
nisi consentiant omnes, id est qui coeunt quorumque in potestate sunt.
- 3 IDEM libro primo ad Sabinum. Si nepotem ex filio et neptem ex altero filio in potestate *S*
habeam, nuptias inter eos me solo auctore contrahi posse Pomponius scribit et uerum est.
- 4 POMPONIUS libro tertio ad Sabinum. Minorem annis duodecim nuptam [B. 28, 4, 8. Ep. 28, 12] *S*
tunc legitimam uxorem fore, cum apud uirum explesset duodecim annos. *35*
- 5 IDEM libro quarto ad Sabinum. Mulierem absenti per litteras eius [B. 28, 4, 4. 6. Ep. 28, 11] *S*
uel per nuntium posse nubere placet, si in domum eius deduceretur: eam uero quae ab-
F[P(VLU)]

2 fiunt] fuerit *P* | filia familias *P* 4 so-
lus *P* | filiae *om.* *PV*¹*L*²*U*³ 5 indignum
(indignus *P*) moribus uel turpem) ἀναζίω
ἀγήτις ἡ ἀπαρεγέτεψ τοῖς τρόποις ἡ ἄλλως πως
αἰσχρῷ ὅμτι *BS* (πλ.), τοῖς τρόποις ἀνάζιον καὶ
αἰσχρόν *B* (*Anon.*) | sponsus *P* 6 filio fa-
miliae *F*¹*P*, filio famalie *L*⁴ 7 nomine eius]
nomine *P*, eius nomine *P*²*VLU* 9 qua]
quare *P* | et a] ea *P*¹*L*², a *L*³*U*, *om.* *VP*⁴
12 factam] factus *fortasse legerunt Graeci: οὐ*
γενόμενος ἐπίτροπος οὐ δύναται γαμεῖν τὴν
ὑπὸ ἀγήτου ἐπιτροπεγθεῖσαν ὄφανήν *B* (*Anon.*)
14 ad] ab *P* 16 quas quasdam *P* 18 ora-
tioni] rationi *P* 20 etiam] iam *P* 21 ua-
letudo sponsi sponsae uel *om.* *P* 22 cri-

minum *P* | fiunt] sunt *PV*, fiunt *L* 24 per
se et coram ... alium] πότερον δι' αγήτων πα-
ρόντα [*τὰ ina.*] μέρη καὶ ὄρωντά τε καὶ ὄρώμενα
τίθενται τὸ τῆς μηνιτείας συνάλλαγμα ἡ δι' ἀγή-
τογ τινὸς ἡ ἐπιστολῆς ἡ ἔτερογ *BS* (πλ.) | an per
internuntium] ad per internuntium *PLU*, ac
per nuncium *V.* | alium] alium ad te *PL*⁴,
aliam ad te *V*, alium a te *U*²*L*⁴, alium (*om.*
a te) *U*² 25 condicioneis *F* 28 nuptiae sunt
coniunctio] nuptiae sunt coniunctio sunt nup-
tie *P*, coniunctio sunt nuptie *L* 29 huma-
nia *P*¹ 32 potestatem *PVU* 33 posse] non
posse *PVL* 35 tunc] nunc *PL* 37 per
nuntium] nuncium *PVLU* | eiusdem ducen-
tur *PV*, eius duderentur *U*

eset ex litteris uel nuntio suo duci a marito non posse: deductione enim opus esse in mariti, non in uxoris¹ domum, quasi in domicilium matrimonii.

- 6 ULPIANUS libro trigesimo quinto ad Sabinum. Denique Cinna [B. 28, 4, 5. Ep. 20, 15. 23, 11] ^{S*}
scribit: eum, qui absentem² accepit uxorem, deinde rediens a cena iuxta Tiberim perisset,
ab uxore lugendum responsum est. ⁵
- 7 PAULUS libro singulari ad legem Falcidiam. Ideoque potest fieri, ut [B. 28, 4, 6. Ep. 23, 11] ^{F*}
in hoc casu aliqua virgo et dotem et de dote habeat actionem.
- 8 POMPONIUS libro quinto ad Sabinum. Libertinus libertinam matrem aut sororem uxorem ^S
ducere non potest, quia hoc ius moribus, non legibus introductum est. ⁹
- 9 ULPIANUS libro uicesimo sexto ad Sabinum. Si nepos uxorem [Ep. 23, 5 (cf. B. 28, 4 n.)] ^S
uelit ducere auro furente, omnimodo patris auctoritas erit necessaria: sed si pater furit, auus
1 sapiat, sufficit aui uoluntas. Is cuius pater ab hostibus captus est, si non intra trien- [Ep.]
nium reuertatur, uxorem ducere potest.
- 10 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. Si ita pater absit, ut [B. 28, 4, 7. Ep. 23, 26] ^{S*}
ignoretur ubi sit et an sit, quid faciendum est, merito dubitatur. et si triennium effluxerit, ¹⁵
postquam apertissime fuerit pater ignotus, ubi degit et an superest sit, non prohibentur
liberi eius utriusque sexus matrimonium uel nuptias legitimas contrahere.
- 11 IULIANUS libro sexagesimo secundo digestorum. Si filius eius qui [B. 28, 4, 8. Ep. 28, 26] ^{S*}
apud hostes est uel absit ante triennium captiuitatis uel absentiae patris uxorem duxit uel
si filia nupserit, puto recte matrimonium uel nuptias contrahi, dummodo eam filius ducat ²⁰
uxorem uel filia tali nubat, cuius condicione certum sit patrem non repudiaturum.
- 12 ULPIANUS libro uicesimo sexto ad Sabinum. Si qua mihi uxor fuit, de- [B. 28, 4, 9 com. n.] ^S
inde a me repudiata nupsit Seio, quem ego postea adrogavi, non sunt nuptiae incestae.
1 Inter me et sponsam patris mei nuptiae contrahi non possunt: quamquam no- [Ep. 22, 15]
2 uerba mea non proprie dicatur. Sed et per contrarium sponsa mea patri meo nu- [B. Ep.] ²⁵
3 bere non poterit, quamuis nurus non proprie dicatur. Si uxor mea post diuortium [B. 28, 4, 9 n.]
4 alii nupserit et filiam susceperit, putat Julianus hanc quidem priuignam non esse, uerum
nuptiis eius abstinentum. Adoptiuae sororis filiam possum uxorem ducere: cognata [B.]
enim mea non est filia eius, quia auunculus nemo fit per adoptionem et eae demum cognationes
contrahuntur in adoptionibus, quae legitimae essent, id est quae adgnatorum ius ³⁰
haberent. pari ratione et sororem patris mei adoptui possum ducere, si non fuit eodem f. 323
patre nata.
- 13 IDEM libro trigesimo quarto ad Sabinum. Si patrona tam ignobilis sit, ut ei [B. 28, 4, 10] ^S
honestae sint uel saltem liberti sui nuptiae, officio iudicis super hoc cognoscentis haec pro-
hiberi non debent. ³⁵
- 14 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. Adoptiuns filius si eman- [B. 28, 5, 2. Ep. 22, 27] ^S
F[P(VLU)]

¹ opus esse uxoris in mariti (*similiter Pagenstecher: u. i.*) ² absens (*P. Faber?*)

1 litteris] alteris *P^aV^a, inc. L^a* | suo om. *PVL* |
a] ab *P^a*, ad *L^a* | deductionem *P^aV^aL^a* | eset
P^aLU 2 non in uxoris¹] non uxoris *PVL*:
δεῖ τὴν γυναῖκα κατελθεῖν εἰς τὸν οἴκον τοῦ ἀνδρός ὥσπειν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ γάμου *BS*
(πλ.) 4 a cena] ad cena *P^aL* | tiberim] litteris *P^a* 7 et de dote om. *P^a* 9 hoc] in
hoc *P^aU^a* | est om. *P^a* 11 furentem *P^a* | fu-
rit] *F^aV*, furiat *F^aPLU* 12 sapit *P* | suffi-
ciat *PVLU* | culus *F^a* | intra] *FU*, infra *PVL*
15 an sit] absit *PVL* | quid] quod *PL^a* | et
si] exi *P^a* | effulserit *P^a*, affluxerit *L* 16 fue-
rit pater ignotus ubi degit et an superestes
sit] μεθ' ὁ φανερώτατα γένηται ἀγνωστος i πα-
τήρ, ὅπου τέ ἔστι καὶ ei περιεστί *B* (*Anon.*)
17 eius utriusque] eius utriusque eius *F^aL^a*

18 si] quia si *P^a*, qu. V 20 filiam *P^aL* |
filium *P^a* 21 nubatur *FPL^a?*, nubanter *V*,
nabitur *U* | certus *P^a* 22 uxorem *P^a* 23 a
me om. *PVL* | non ut non *P^aVLU* 24 patris
mei nuptiae incestae i. me et sp. patris m.
contrahi non possunt *F*, patris mei non possunt
P^aL^a, patris non possunt *V*, patris mei non
possunt contrahi *U*, patris mei non possunt
nuptiae contrahi *P^a* (m. saec. XIV), patris mei
nuptiae contrahi non possunt *L^a* | nouera
mea] nobercam meam *P^a* 26 uxore *P^a*
27 et filiam] et si filiam *P^aL* | praeuignam *P^a*
28 adoptiue *P^a* 29 eae] ex ea *V^a*, inc. *P^a*
30 ad agnatorum *PVLU* 31 par]. patris
P^aL | rationem *P^aL^a* 32 nota *P^a* 33 ei]
eiis *P^a* 34 offitii *P^aL* | cog' noscentis *F^a*

- cipetur, eam quae patris adoptiui uxor fuit ducere non potest, quia nouercæ locum habet.
- 1 Item si quis filium adoptauerit, uxorem eiusdem quae nurus loco est¹ ne quidem [Ep. 22, 15]
- 2 post emancipationem filii ducere poterit, quoniam aliquando nurus ei fuit. Ser- [B. 28, 5, 2.15]
- uiles quoque cognationes in hoc iure obseruandæ sunt. igitur suam matrem manumissus
- non ducet uxorem: tantundem iuris est et in sorore et sororis filia. idem e contrario di-
- cendum est, ut pater filiam non possit ducere, si ex seruitute manumissi sint, etsi dubi-
- tetur patrem eum esse. unde nec uolgo quaesitam filiam pater naturalis potest [Ep. 22, 16]
- uxorem ducere, quoniam in contrahendis matrimonii naturale ius et pudor inspiciendus
- 8 est: contra pudorem est autem filiam uxorem suam² ducere. Idem tamen, quod in serui-
- libus cognitionibus constitutum est, etiam in seruilibus adfinitatibus seruandum est, ueluti 10
- ut eam, quae in contubernio patris fuerit, quasi nouercam non possim ducere, et contra
- eam, quae in contubernio filii fuerit, patrem quasi nurum non ducere: seque nec matrem
- eius, quam quis in seruitute uxorem habuit, quasi socrum. cum enim cognatio seruilia in-
- tellegitur, quare non et adfinitas intellegatur? sed³ in re dubia certius⁴ et modestius est
- 4 huiusmodi nuptiis abstinere. Nunc uideamus, quomodo nouerca et [(B. 28, 5, 15) Ep. 22, 17] 15
- priuigna et socrus et nurus intellegantur, ut sciamus, quas non liceat ducere. quidam⁵
- nouercam per se patris uxorem⁶ et nurum filii uxorem et priuignam uxoris ex alio marito
- filiam intellegunt: sed quod ad hanc causam uerius est nec aui uxorem nec proauui duci
- posse. duas ergo uel plures nouercas ducere non poterit: non mirum, nam et is qui
- adoptiuus est nec naturalis patris nec adoptiui uxorem ducere potest: sed et si plures 20
- uxores pater habuerit, nullam earum ducere possum. itaque socrus appellatione [Ep. 22, 18]
- non tantum uxoris meæ mater, sed et aua et proauia intellegitur, ut nullam earum du-
- cere possim. nurus quoque appellatione non tantum filii uxor, sed et nepotis et pronepotis
- continetur, licet quidam has pronurus appellant. priuigna quoque non solum ea mihi in-
- tellegitur quae uxoris meæ filia est, sed et neptis et proneptis, ut nullam earum ducere 25
- possim. item eius matrem, quam sponsam habui, non posse me uxorem ducere Augustus
- interpretatus est: fuisse enim eam⁷ socrum.
- 15 PAPINIANUS libro quarto responsorum. Uxorem quondam priuigni [B. 28, 5, 3. Ep. 22, 18. 19] *P
- coniungi matrimonio uitrici non oportet nec in matrimonium conuenire nouercam eius qui
- priuignae maritus fuit.
- 16 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. Oratione diui Marci [B. 28, 5, 16. Ep. 22, 34] S
- cauetur, ut, si senatoris filia libertino nupsisset, nec nuptiae essent: quam et senatus con-
- sultum secutum est. Nepote uxorem ducente et filius consentire debet: neptis uero [Ep.]
- 2 si nubat, uoluntas et auctoritas aui sufficiet. Furor contrahi matrimonium non [Ep. 28, 25]
- sinit, quia consensu opus est, sed recte contractum non impedit.

F[P(VLU)]

¹ quae nurus loco est del. ² filiam suam uxorem (dett.)? ³ sed] et? ⁴ idem Graeci
(ἀσφαλέστερον BS): rectius (Hal.)? ⁵ quidam] idem Graeci (τινὲς μὲν ... ὑπελάμβανον BS): et
quidem (edd.)? ⁶ et socrum uxoris matrem ins. (Krueger) ⁷ meam (similiter Ruckerus)?

1 locum] locus P^a, loco L? 2 quae] que F
3 poterit] F¹, potest F²PVLU | aliquando] aliquem P^a 5 in sororem P^aV | idem] ideo P,
item V^a, inc. V^a 6 si ex] si et L, et si
PV | sunt PVL | etsi] et PVLU 7 naturali P^a 8 in om. P^aL | naturale ius] naturalis V, inc. P^a 9 autem om. PV 10 cognationibus constitutum est etiam in seruilibus
om. PVLU | seruendum P^aVL 14 et ad-
finitas] adf. PVL 16 quas] quia P^aL | quidam]
quod P^aV 17 nurus P^a 18 intellegere P^a
19 duas ergo seq.] οὐθεὶς τοιγαρούν,
ώστε δύο ἡ πλειόνων μητρυῖῶν ὑπογέων μη
δύνασθαι δέ [λέ del.] τοιγάνων μίαν πρὸς γάμον
λαβεῖν BS (πλ.) | et is] his P^aV 20 potest]

poterat P^aV 21 appellationem P^aL 22 ma-
trem P | et proauia] proauia PLU 24 liceat
P^a (23 sed et nepotis ... 25 filia est om. L) |
pronurus] prope nurus P^a, nurus V | appelle-
lant] F¹P, appellant F²L^U 25 nepotis et
pronepotis P^aV, neptis (om. et pronepotis) L^a
26 possum P^a 28 uxorem quondam priuigni
om. P^a 29 uitrice P^aV | eius] ei PV 30 pri-
uignus maritus P, priuigna maritus V 31 pau-
lus] idem B, Ulpiano tribuit BS. 18, 4, 3
sch. 11 32 ut senatores filiam liberti non
sumpsissent P^aV | consultum secutum] con-
secutum P^aV, consultum L 33 nepoti ux.
ducere P^a, nepoti ux. ducenti P^aV 34 suf-
ficiat PL, sufficient V 35 impedit P^aVU

- 17 GAIUS libro undecimo ad edictum prouinciale. Per adoptionem quae sita fraternitas eo- *S*
usque impedit nuptias, donec manet adoptio: ideoque eam, quam pater meus adoptsuit et
emancipauit, potero uxorem ducere. aequo et si me emancipato illam in potestatem reti-
nuerit, poterimus iungi matrimonio. Itaque uolenti generum adoptare suadetur, ut filiam
2 emanciparet: similiter suadetur ei, qui nurum uelit adoptare, ut emancipet filium. Amitam 5
quoque et materteram, item magnam quoque amitam et materteram magnam prohibemur
uxorem ducere, quamuis magna amita et¹ materteram quarto gradu sint. utique autem
amitam et amitam magnam prohibemur uxorem ducere, etsi per adoptionem nobis con-
iunctae sint.
⁹
- 18 || IULLANUS libro sexto decimo digestorum. Nuptiae inter easdem personas nisi uolen- *S f. 823'*
tibus parentibus renouatae iustae non habentur.
- 19 MARCIANUS libro sexto decimo institutionum. Capite trigesimo [B. 28, 4, 11. Ep. 14, 82 *S*
quinto legis Iuliae qui liberos quos habent in potestate iniuria prohibuerint ducere uxores
uel nubere, uel qui dotem dare non uolunt ex constitutione diuorum Seueri et Antonini,
per proconsules praesidesque prouinciarum coguntur in matrimonium collocare et dotare. 15
prohibere autem uidetur et qui condicionem non querit.
- 20 PAULUS libro singulari ad orationem diui Seueri² et Commodi. [B. 28, 4, 12. Ep. 28, 14 *Sf*
Sciendum est ad officium curatoris *non* pertinere, nubat pupilla an non, quia officium eius
in administratione negotiorum constat: et ita Seuerus et Antoninus rescripserunt in haec
uerba: 'Ad officium curatoris administratio³ pupillae pertinet: nubere autem pupilla suo 20
'arbitrio potest'.
- 21 TERENTIUS CLEMENS libro tertio ad legem Iuliam et Papiam. Non [BS. 28, 1, 9. 28, 5, 32 *E*]
cogitur filius familias uxorem ducere.
- 22 CELSUS libro quinto decimo digestorum. Si patre cogente dicit uxorem, quam non *E*
duceret, si sui arbitrii esset, contraxit tamen matrimonium, quod inter inuitos non con- 25
trahitur: maluisse hoc uidetur.
- 23 IDEM libro trigensimo digestorum. Lege Papia cauetur omnibus ingenuis praeter sena- *E*
tores eorumque liberos libertinam uxorem habere licere.
- 24 MODESTINUS libro primo regularum. In liberae mulieris consue- [B. 28, 4, 13. Ep. 28, 38 *E*
tudine non concubinatus, sed nuptiae intellegendae sunt, si non corpore quaestum fecerit. 30
- 25 IDEM libro secundo regularum. Filius emancipatus etiam sine con- [B. 28, 4, 14. Ep. 28, 4 *E*
sensu patris uxorem ducere potest et susceptus filius ei heres erit.
- 26 IDEM libro quinto responsorum. Respondit reas adulterii factas nec ante [B. 28, 5, 11 *E*
damnationem uidente marito⁴ uxores duci posse. 34

F[P(VLU)]

¹ magna ins. ² Marci Antonini (*sic fere Wieling, cf. D. 23, 1, 16 et h. t. l. 16. 60 et ind. Flor.*)? ³ rerum ins. (*Hal.*) ⁴ uidente marito] pendente ea a reo (u. i.)?

2 impedit] *F¹P²L⁴*, impediat *F¹P²L⁴U*, impendi-
at *V* | adoptiuit *P²*, optauit *U* ³ si me] et sine *U*, *inc. P²* | in potestatem] *FP²U*, in
potestate *P²L*, potestatem *V* ⁵ emanci-
paret] *FP²LU*, emancipet *P²* | emancipet] et
mancipet *P* ⁶ quoque magnam *PV* (item
magnam ... et materteram *om. L*) ⁷ autem
om. V, in litura *P²* ⁸ amitam et amitam]
materteram et amitam *PV* (7 quamuis ...
8 ducere *om. L*) | prohibetur *P²* ⁹ sunt
PVLU ¹⁰ nuntie *P²* | easdem personas] ea
secunde (scde) persona *P²* ¹⁴ noluit *L*, uo-
luerint *PV* ¹⁵ per proconsules praesidesque
prouinciarum coguntur] proconsules praesi-
desque prouinc. cogunt *PV*? ¹⁸ non *om.*
FP²V²L²U²: ἡ τῶν πραγμάτων διοίκησις πρός
τὸ ὄφελον τοῦ κουράτωρος φέρεται, οὐ μὴν ὁ
γάμος αὐτῆς *B* (*Anon.*) | eius *om. P²V* ¹⁹ ne-

gotiorum *om. P²VL* ²⁰ administratio¹ suo
arbitrio est² pupillae pertinet nubere autem
pupilla suo arbitrio potest *F²*, administratio³
suo arbitrio potest *P²V²L²U* ²⁵ contra-
dixit *P²* | inuitos] uitios *P²L²* ²⁸ libertinas
uxorem *L*, libertinas uxores *PV* | habere] non
habere *P²* ³² erit] sit *P²VL*, fit *P²*
³³ respondit *om. PL* | re eas *P²* ³⁴ uidente
marito] *F²*, uiuente marito *F²PLU*: ὁ ἐπὶ μο-
χεῖα γυναικός κατηγορήθεις οὐ δύναται τάγτην
εἰς γαμετὴν ἀγαγέσθαι *B* (*Anon. et similiter BS.*
60, 37, 4 sch. 8): quod confirmat *D. 48, 5, 40 pr.*
praeterea numquam uidetur dubitatum esse adul-
terii non damnatum, sed tantum accusatam
alii praeter eiusdem criminis reum recte nubere
(*D. 48, 5, 11, 13. 29, 1*) nec satis appareat, quid
in his faciat discriminis uita uel mors mariti⁴
uxoris *P²*.

- 27 UPIANUS libro tertio ad legem Iuliam et Papiam. Si quis in senatorio ordine agens *E* libertinam habuerit uxorem, quamvis interim uxor non sit, attamen in ea condicione est, ut, si amiserit dignitatem, uxor esse incipiat.
- 28 MARCIANUS libro decimo institutionum. Inuitam libertam uxorem ducere [B. 28, 5, 17] *S patronus non potest: *5*
- 29 UPIANUS libro tertio ad legem Iuliam et Papiam. quod et Ateius Capito [B. 28, 5, 18] *E* consulatu suo fertur decreuisse. hoc tamen ita obseruandum est, nisi patronus ideo eam manumisit, ut uxorem eam ducat.
- 30 GAIUS libro secundo ad legem Iuliam et Papiam. Simulatae nuptiae nullius mo- *E* menti sunt. *10*
- 31 UPIANUS libro sexto ad legem Iuliam et Papiam. Si senatori indulgentia principis fuerit *E* permissum libertinam iustum uxorem habere, potest iusta uxor esse.
- 32 MARCELLUS libro primo ad legem Iuliam et Papiam. Sciendum est liberti- [B. 28, 5, 19] *E* num, qui se ingenuo dedit adrogandum, quamvis in eius familia ingenui iura sit consecutus, ut libertinum tamen a senatoriis nuptiis repellendum esse. *15*
- 33 IDEM libro tertio ad legem Iuliam et Papiam. Plerique opinantur, cum eadem [B. 28, 4, 15] *Ef* mulier ad eundem uirum reuertatur, id matrimonium idem esse: quibus assentior, si non multo tempore interposito reconciliati fuerint nec inter moras aut illa alii nupserit aut hic aliam duxerit, maxime si nec dotem uir reddiderit. *19*
- 34 PAPINIANUS libro quarto responsorum. Generali mandato quaerendi mariti- [B. 28, 4, 16] *P* filiae familias non fieri nuptias rationis est: itaque personam eius patri demonstrari, qui 1 matrimonio consenserit, ut nuptiae contrahantur, necesse est. Ream adulterii, quam uir iure mariti postulauit, non prohibetur post abolitionem uxorem denuo ducere: sed et si non 2 iure mariti ream postulauit, iure contractum matrimonium uidebitur. Inter priuignos [B] contrahi nuptiae possunt, etsi fratrem communem ex nouo parentium matrimonio susceptum 3 habeant. Filiam senatoris nuptias libertini secutam patris casus non faciat¹ uxo- [D. 1, 9, 9] rem: nam quaevisa dignitas liberis propter crimen² patris³ auferenda *non* est. *25*
- 35 IDEM libro sexto responsorum. Filius familias miles matrimonium [B. 28, 4, 17. Ep. 28, 3] *P f. 824* sine patris uoluntate non contrahit. *29*
- 36 PAULUS libro quinto quaestionum. Tutor uel curator adultam uxorem ducere [B. 28, 4, 18] *P* non potest, nisi a patre desponsa destinatae testamentoue nominata condicione⁴ nuptiis secuta fuerit.
- 37 IDEM libro septimo responsorum. Libertum curatoriis puellae prohiberi oportet [B. 28, 4, 19] *P* uxorem eandem ducere.
- 38 IDEM libro secundo sententiarum. Si quis officium in aliqua pro- [B. 28, 4, 20. Ep. 28, 21] *Pf* uincia administrat, inde oriundam uel ibi domicilium habentem uxorem ducere non potest, quamvis sponsare non prohibeat, ita scilicet, ut, si post officium depositum noluerit mu- F[P(VLU)]

¹ facit D. l. gem. ² crimen] casum D. l. gem. ³ remoti a senatu ins. D. l. gem. ⁴ idem Graeci (u. i.): destinatae testamento nominata condicione (cf. h. t. l. 66 pr.)?

6 quod attheius capito consulatu suo *L*, quod attheius capito consultus (consulatu em. m. 1) suo *U*, quod attheius capito consultus *P^aV*, quods capite consultatus *P^aV* 8 ut om. *P^aV* 9 l. 30 om. *F¹* 11-sesto] secundo *F¹* | senatori indulgentia *F²*, senatoris indulgentia *U* 15 ut] et *P^aV^a* | senatoribus *P*, senatoris *U* 17 id mat. idem] ad mat. id *P^a*, mat. idem *P^a* 18 illa om. *PV* | hic] is *P*, his *VL*. 19 ne *P^aVL* 20 regula responsorum (*uoluit regular* sponsorum) *F¹* | querenti *P^a*, querreddi *U* 21 fieri] fuerit *P^aLU^a* | persona *P^a* 24 postulabit *F¹* 26 libertinam *P^aV*, liberti D. l. gem. 27 non] dett. cum l. gem., om. *FP^aV^aL^aU^a*

29 sine om. *P^aV^a* 31 desponsa destinatae] sponsa destinatae *LU*, sponsa destinata *PV* | nuptiis] *FP^aL^aU^a*, nuptias *P^aVL^aU^a*: πλήν ει μη ἡρα ταύτην δύτῳ περιών ἐμνήστεγ- *cen* ὁ πατέρ (= a patre desponsa) ἢ και ἄλλως ἀφώρισεν (= destinatae) ἢ κατὰ τὴν οἰκείαν διαθήκην ἐμνημόνευσεν, ὥστε τυχὸν γάμηθῆναι ταύτην τῷ Πέτρῳ (= testamentoe nominata condicione nuptiis). και συνέβη τὸν Πέτρον ἐπι- *trōpon* ἢ κουράτωρα γενέσθαι τῆς κόρης, φτινὶ τὴν βούλησιν φύλαττουσα τού πατρός σύνηθι πρὸς γάμον ἢ κόρη (secuta fuerit) B (Αντο- loco corrupto ut fieri potuit expedita 36 σε- dam *P^a*)

- lier nuptias contrahere, liceat ei hoc facere arris tantummodo redditis quas acceperat.
 1 Ueterem sponsam in prouincia, qua quis administrat, uxorem ducere potest et dos data
 2 non fit caduca. Qui in prouincia aliquid administrat, in ea prouincia filias suas in matri-
 monium collocare et dotem constituere non prohibetur.
 39 PAULUS libro sexto ad Plautium. Sororis proneptem non possum du- [B. 28, 5, 4. Ep. 22, 20] E
 1 cere uxorem, quoniam parentis loco ei sum. Si quis ex his, quas moribus prohi- [B. Ep.]
 bemur uxores ducere, duxerit, incestum dicitur committere.
 40 POMPONIUS libro quarto ex Plautio. Aristo respondit priuignae filiam [B. 28, 5, 5. Ep. 22, 20] E
 non magis uxorem duci posse quam ipsam priuignam.
 41 MARCELLUS libro uicesimo sexto digestorum. Probram intellegitur [cf. BS. 28, 4, 18 sch. 1] E
 etiam in his mulieribus esse, quae turpiter uiuerent uolgoque quaestum facerent, etiam si
 1 non palam. Et si qua se in concubinatu alterius quam patroni tradidisset, matris familias
 honestatem non habuisse dico.
 42 MODESTINUS libro singulare de ritu nuptiarum. Semper [D. 50, 17, 197. B. 28, 5, 6. Ep. 22, 21] E
 in coniunctionibus non solum quid liceat considerandum est, sed et quid honestum sit. [D. Ep.] 15
 1 Si senatoris filia neptis proneptis libertino uel qui artem ludicram exercuit cuiusue pater
 materue id fecerit, nupserit, nuptiae non erunt.
 43 UPLIANUS libro primo ad legem Iuliam et Papiam. Palam quae- [B. 28, 4, 18. Ep. 23, 38] E
 stum facere dicemus non tantum eam, quae in lupanario se prostituit, uerum etiam si qua
 1 (ut adsolet) in taberna cauponie uel qua alia pudori suo non parcit. Palam autem sic ac- 20
 cipimus passim, hoc est sine dilectu: non si qua adulteris uel stupratoribus se committit,
 2 sed quae uicem prostitutae sustinet. Item quod cum uno et altero pecunia accepta com-
 3 miscuit, non uidetur palam corpore quaestum facere. Octauenus tamen rectissime ait etiam
 4 eam, quae sine quaestu palam se prostituerit, debuisse his connumerari. Non solum [Ep.]
 autem ea quae facit, uerum ea quoque quae fecit, etsi facere desiit, lege notatur: neque 25
 5 enim aboletur turpitudo, quae postea intermissa est. Non est ignoscendum ei, quae obtenu-
 6 paupertatis turpissimam uitam egit¹. Lenocinium facere non minus est quam corpore
 7 8 quaestum exercere. Lenas autem eas dicimus, quae mulieres quaestuarias prostituunt. Le-
 9 nam accipiems et eam, quae alterius nomine hoc uitiae genus exercet. Si qua cauponam
 exercens in ea corpora quaestuaria habeat (ut multae adsolet sub praetextu instrumenti 20
 cauponii prostitutas mulieres habere), dicendum hanc quoque lenae appellatione conti-
 10 neri. Senatus censuit non conueniens esse ulli senatori uxorem ducere aut retinere [B.]
 damnatam publico iudicio, quo iudicio cuiilibet ex populo experiri licet, nisi si cui lege
 11 aliqua accusandi publico iudicio non est potestas. Si qua calumniae iudicio [BS. 8, 1, 1, 6]
 damnata sit ex causa publici iudicii et quae praeuaricationis damnata est, publico iudicio 25
 12 damnata esse non uidetur. Quae in adulterio deprehensa est, quasi publico iudicio [BS.]
 damnata est. proinde si adulterii condemnata esse proponatur, non tantum quia depre-
 hensa est erit notata, sed quia et publico iudicio damnata est. quod si non sit deprehensa,
 damnata autem, idcirco notetur, quia publico iudicio damnata est. at si deprehensa quidem
 F[P(VLU)]

¹ firmant B (αἰχμητῶς γνίσασα Anon.): elegit (edd.)?

1 quas] quos FLU⁴ 2 in] P^aV | qua quis] quisquis P^a, quis U^a, quam quis P^bV^aL^aU^a,
 inc. V^a 3 caduca] ducata P^a, cailuca L^a |
 matrimonio PVL 5 pronepotem P^aV^aL^aU^a
 6 parentes P^a | ei loco sum P, ei locus V,
 ei locum sum L^a, loco ei sunt U 8 respon-
 dit om. PL 9 ducere i F^a, ducere PVLU
 10 probrum] strupum PV 11 etiam etsi
 P^aVU, etsi P^aL 13 honestatem] honeste V,
 inc. P^a | dico] F^a, eam dico F^aPVLU 15 quod
 liceat ... sed et quod PV 16 ludicram hic
 alibique P, lubricam U 17 id] id est P^a,
 idem P^a, quod V | nupserit om. PVU^a 18 et
 papiam om. P 19 lupinario P^aL 20 ut
 adsolet] aut solet LU, ut solet PV | cauponia] FP^a, caponna P^a, caupona VLU | sic] sit P^a,
 si U 21 delictu P^aU^a, delectu P^aVU 22 quod] FL^aU^a, quae PVL^aU^a 24 praestituerit F
 25 quoque quae F^a | etsi] et PVLU 28 di-
 citur mus F^a | prostituat F^a 32 ducere uxo-
 rem PV, uxorem (om. ducere) U 33 licet om.
 P^aV | lege a'li'qua F^a, legaliqua VU^a? , legali
 quia P^aL 34 iud.) in iud. PVLU 35 praeuarica-
 tionis] F^a, pr. causa F^aPVLU | est d' publ.
 F^a 36 quasi publico ... 37 deprehensa est om.
 P^aV 38 quod] sed PV 39 at om. PVLU

sit, damnata autem non sit, 'notata erit? ego puto, etsi absoluta sit post deprehensionem, adhuc tamen notam illi obesse debere, quia uerum est eam in adulterio deprehensam, quia 13 factum lex, non sententiam || notauerit. Non adicetur hic ut in lege Iulia de adulteriis a f. 324' quo uel ubi deprehensam: proinde siue maritus siue quis alius deprehendisse proponatur, uidetur notata: sed et si non in domo mariti uel patris sui deprehensa sit, erit notata se- 5 cundum uerba legis.

44 PAULUS libro primo ad legem Iuliam et Papiam. Lege Iulia ita cauetur: 'Qui senator *E* 'est quiue filius neposue ex filio proneposue ex³ filio nato cuius eorum est erit, ne quis 'eorum sponsam uxoremue sciens dolo malo habeto libertinam aut eam, quae ipsa cuiusue 'pater materue artem ludicram facit fecerit. neue senatoris filia neptisue ex filio proneptisue 10 'ex nepote filio nato nata³ libertino eiue, qui ipse cuiusue pater materue artem ludicram 'facit fecerit, sponsa nuptiae sciens dolo malo esto neue quis eorum dolo malo sciens 'sponsam uxoremue eam habeto'. Hoc capite prohibetur senator libertinam ducere eamue, 1 cuuius pater materue artem ludicram fecerit: item libertinus senatoris filiam ducere. Non 2 obest auum et auiam artem ludicram fecisse. Nec distinguitur, pater in potestate habeat 15 filiam nec ne: tamen iustum patrem intellegendum Octauenus ait, matrem etiam si uolgo 4 5 conceperit. Item nihil refert, naturalis sit pater an adoptiuus. An et is noceat, qui ante- quam adoptaret artem ludicram fecerit? atque si naturalis pater antequam filii nasceretur fecerit? et si huius notae homo adoptauerit, deinde emancipauerit, an non possit duci? ac si talis pater naturalis decessisset? sed de hoc casu contrariam legis sententiam esse Pom- 20 ponius recte putat, ut eis non connumerentur⁴. Si postea ingenuae uxoris pater materue artem ludicram facere coepert, iniquissimum est dimittere eam debere, cum nuptiae ho- 7 neste contractae sint et fortasse iam liberi procreati sint. Plane si ipsa artem ludicram 8 facere coepert, utique dimittenda erit. Eas, quas ingenui ceteri prohibentur du- [B. 28, 5, 24] cere uxores, senatores non ducent. 25

45 ULEPLANUS libro tertio ad legem Iuliam et Papiam. In eo iure, [B. 28, 4, 21. Ep. 28, 28. 29] *E* quod dicit inuito patrono libertam, que ei nupta est, alii nubere non posse, patronum accipimus (ut rescripto imperatoris nostri et diui patris eius continetur) et eum qui hac lege 1 emit, ut manumittat, quia manumissa liberta emptoris habetur. Qui autem iurauit se pa- 2 tronum, hoc idem non habebit. Ne is quidem⁵ debet habere, qui non suis nummis com- 3 parauit. Plane si filius familias miles esse proponatur, non dubitamus, si castrensis peculii ancillam manumiserit, competere ei hoc ius: est enim patronus secundum constitutiones nec 4 patri eius hoc ius competit. Hoc caput ad nuptam tantum libertam pertinet, ad sponsam non pertinet: et ideo inuito patrono nuntium sponsa liberta si miserit, cum alio conubium 5 habet. Deinde ait lex 'inuito patrono': inuitum accipere debemus eum, qui non consentit 36 ad diuortium: idcirco nec a furioso diuertendo soluit se huius legis necessitate nec si ab 6 ignorante diuorterit: rectius enim hic inuitus dicitur quam qui dissensit. Si ab [B. 28, 5, 25] hostibus patronus captus esse proponatur, uero ne possit ista conubium habere nubendo, quemadmodum haberet, si mortuus esset. et⁶ qui Iuliani sententiam probant, dicerent non 39

F[P(VLU)]

¹ an ins. ² nepote ins. (*Brenemannus*) ³ nata del. ⁴ connumeretur (delt.)? ⁵ idem ins. (*Ruckerus*) ⁶ et] sed?

1 etsi] ut si *P^aV*, si *P^b* 3 uti in *PLU* 4 de-
prehensa *PL* | ali'o'us *F^c* | deprehendisse]
deprehensam dedisse *P^aV^d* 8 proneposue
ex filio om. *P^aV* | nato] natos *P^bL^e?*, natus
P^aV 9 quae ipsa] cuiusque ipse *P^aV*
10 filia] filiam *P^a* 11 nat'a'o nata *F^c* 12 facit]
fecit *PU* 15 dist'inguitur *F^c* 17 an] ante *P^a*
19 an] ante *P^a* 21 ing'uenuae *F^c* 22 coe-
perit] ceperit utique dimittenda erit *P^a* |
honestae *F* 23 forte *P* 24 dimittendi *F^c*
26 tertio] iiiii *PV* 28 diuui *L^e*, diuini *P^aV* |

hac] a *V*, inc. *P^a* 30 quidem] quod *P^a*
32 ius] huius *P^a* | patronum *F^c* | constitu-
tionem *P* 33 tantum] tamen *P^a* 34 nun-
cius *P^aV* | si miserit] similiter *P^aV* 35 sit]
aut *P^a* | consentit] *F^c*, consensit *F^cPVLU*
36 ad] a *P* | diuidendo *P^aV* | se] sed *P^a* |
si] sibi *P^a* 37 diuorterit om. *P^aV* | erit'nim
F^c | hic] hoc *P^a* | quis dissensit *P^aV*, quid
id sensit *L* 38 ne possit ista conubium
habere nubendo om. *P^aVLU* 39 esset] et
esset *P^a*, esse et *L*

habitaram conubium: putat enim Iulianus durare eius libertae matrimonium etiam in captiuitate propter patroni reuerentiam. certe si in aliam seruitutem patronus sit deductus, procul dubio dissolutum esset matrimonium.

46 GAIUS libro octauo ad legem Iuliam et Papiam. Illud dubitationis est, an et qui communem libertam uxorem duxerit ad hoc ius admittatur. Iuolenus negavit, quia non proprie uidetur eius liberta, quae etiam alterius sit: aliis contra uisum est, quia libertam eius esse negari non potest, licet alterius quoque sit liberta: quam sententiam plerique recte probauerunt.

47 PAULUS libro secundo ad legem Iuliam et Papiam. Senatoris filia, quae corpore quaestum E uel artem ludicram fecerit aut iudicio publico damnata fuerit, impune libertino nubit: nec 10 enim || honos ei seruat, quae se in tantum foedus¹ deduxit. f. 825

48 TERENTIUS CLEMENS libro octauo ad legem Iuliam et Papiam. Filio patroni in libertam E paternam eandemque uxorem idem iuris, quod ipsi patrono daretur, ex sententia legis accommodatur. idemque dicendum erit et si alterius patroni filius uiuo altero libertam eorum 1 uxorem duxerit. Si ignominiosam libertam suam patronus uxorem duxerit, placet, quia 15 2 contra legem maritus sit, non habere eum hoc legis beneficium. Si uni ex filiis adsignatam alter uxorem duxerit, non idem ius quod in patrono tribuendum: nihil enim iuris habebit, quia senatus omne ius libertorum adsignatorum ad eum transtulit, cui id pater tribuit.

49 MARCELLUS libro primo ad legem Iuliam et Papiam. Observandum est, ut inferioris E gradus homines ducant uxores eas, quas hi qui altioris dignitatis sunt ducere legibus propter 20 dignitatem prohibentur: at contra antecedentis gradus homines non possunt eas ducere, quas his qui inferioris dignitatis sunt ducere non licet.

50 IDEM libro tertio ad legem Iuliam et Papiam. Proxime constitutum di- [BS. 28, 4, 21 sch. 7] E citur, ut, cum quis libertam suam duxerit uxorem, quam ex fideicommissi causa manu- miserit, liceat libertae inuito eo nuptias contrahere: puto, quia non erat ferendus is qui ex 25 necessitate manumisit, non suo arbitrio: magis enim debitam libertatem praestitit quam ullum beneficium in mulierem contulit.

51 LICINNIUS RUFINUS libro primo regularum. Matrimonii causa [B. 28, 5, 26. BS. 28, 4, 21 sch. 12] Ef ancilla manumissa a nullo alio uxor duci potest quam a quo manumissa est, nisi patronus 1 matrimonio eius renuntiaverit. Si autem filius familias matrimonii causa iussu patris an- so cillam manumiserit, Iulianus putat perinde eam haberri atque si a patre eius manumissa esset: et ideo potest eam uxorem ducere².

52 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Incestae nuptiae neque dotem habent et [B. 28, 4, 32] S ideo omne quod perceptum est licet fructuum nomine auferetur. 34

53 GAIUS libro undecimo ad edictum prouinciale. Nuptiae consistere non possunt inter eas S personas quae in numero parentium liberorumue sunt, siue proximi siue ulterioris gradus sint usque ad infinitum.

54 SCAEUOLA libro primo regularum. Et nihil interest, ex iustis nuptiis [B. 28, 5, 7. Ep. 22, 22] S* cognatio descendat an uero non: nam et uolgo quaesitam sororem quis uetatur uxorem ducere. 40

F[P(VLU)]

¹ foedus] dedecus (*Koehler*)? ² firmant BS: alius nemo add.

1 habitaram] ambituram P^aV, habiturum L | 20 altiores dignitati P^a 21 antecedent'e'is F^t, antecedere his P^a, antecendentibis L, antecedentibus his U | eas] eam P^a 22 dignitatis P^a 24 fideicommissum P^aV | causas P^a 25 erat ferendus] erunt ferende P^a 26 debitam] inuitam P^a 28 lutius rupho P, mutius rupho V | matrimonium P^a 29 ancille P^a | a om. P^aLU | manumissus P^a 30 eius] causus P^a 31 eam om. PV 32 patest P^a 34 perceptum] percepit P^a | aufertur P^aL, om. V 36 personas] per se P^a | parentum PVL | ulteriore P^a 37 ad finitum P^aV

- 55 GAIUS libro undecimo ad edictum prouinciale. Quin etiam nefas existi- [B. 28, 5, 8. Ep. 22, 28] S
matur eam quoque uxorem ducere, quae per adoptionem filia neptisue esse cooperit, in
1 tantum, ut et, si per emancipationem adoptio dissoluta sit, idem iuris maneat. Patris
adoptiui mei matrem aut materteram aut neptem ex filio uxorem ducere non possum, sci-
licet si in familia eius sim: alioquin si emancipatus fuero ab eo, sine dubio nihil impedit s
nuptias, scilicet quia post emancipationem extraneus intellegor.
- 56 ULPIANUS libro tertio disputationum. Etiam si concubinam quis habuerit sororis filiam, S
licet libertinam, incestum committitur.
- 57 MARCIANUS libro secundo institutionum. Qui in prouincia officium ali- [BS. 28, 4, 20 sch. 9] S
quid gerit, prohibetur etiam consentire filio suo uxorem ducenti. 10
- 57a In libro secundo de adulteriis PAPINIANI MARCIANUS notat: Diuus¹ Marcus et [Pon. 42, 1] S
Lucius imperatores Flaviae Tertullae per mensorem libertum ita rescriperunt: 'Mouemur
'et temporis diuturnitate, quo ignara iuris in matrimonio auunculi tui fusti, et quod ab
'anua tua collocata es, et numero liberorum uestrorum: idcircoque cum haec omnia in unum
'concurrunt, confirmamus statum liberorum uestrorum in eo matrimonio quaesitorum, quod 15
'ante annos quadraginta contractum est, perinde atque si legitime concepti fuissent'.
- 58 MARCIANUS libro quarto regularum. A diuo Pio rescriptum est, si libertina senatorem S
deceperit quasi ingenua et ei nupta est, ad exemplum praetoris edicti dandam in eam
actionem, quia ex dote nullum lucrum habet quae nulla est. 19
- 59 || PAULUS libro singulari de adsignature libertorum. Se- [BS. 28, 4, 18 sch. 1. 28, 5, 22 sch. 1] S f. 825'
natus consulto, quo cautum est, ne tutor pupillam uel filio suo uel sibi nuptum collocet,
etiam nepos significatur.
- 60 IDEM libro singulari ad orationem diui Antonini et Commodi. Si quis tutor [B. 28, 5, 28] Sf
quidem non sit, periculum tamen tutelae ad eum pertineat, an sententia orationis conti-
neatur? ueluti si pupilla ab hostibus capta fuerit aut falsis allegationibus a tutela se ex- 25
cusauerit, ut ex sacris constitutionibus periculum ad eum pertineat? et dicendum est hos
quoque ad senatus consultum pertinere: nam et huiusmodi periculum in numerum trium
1 tutelarum computari comprobatum est. Sed si propter alterius personam periculum ad eum
peruenit, uideamus ne extra sententiam senatus consulti sit: ueluti si magistratus in tutelae
periculum incidit vel fideiussit quis pro labore uel curatore, quia nec in numerum trium so
2 tutelarum haec imputantur: et consequens est hoc probare. Quid ergo si honoris causa
tutor datus sit? quatenus nec huiusmodi tutela in numerum computatur, numquid idem
sit? sed ratio in contrarium dicit, quod dictum est et honorarium tutorem periculum so-
F[P(VLU)]

1 diuui?

2 ceperint *P^a*, ceperat *L* 3 et si] si *PL*,
sive *U* | idem] item *PV* | iuris maneat *om.*
PV, iur.. (*erasae litt. duea*) *L* | patris adoptiui
mei matrem aut materteram] id *ipsum legen-*
runt Graeci: οὗ δύναμαι τὴν μητέρα τοῦ θεοῦ
μού πατρὸς ἡ τὴν πρὸς μητρός αὔτοῦ θεῖαν ...
λαμβάνειν γαμετὴν *BS* (π.α.) 4 nepotem *P^aV*
5 in m' familia *F^a* | fuero] fuerit *P^a*, fuerim *P^a*,
fuerint *V* | impedit *P^aV* 7 tertio] iiiii *PVU*
8 committatur *P^a* 9 aliquid] ad quod *P^a*,
aliquid *P^aVU* 11 in libro secundo seq.]
hoc caput quamquam separare debuerunt a
praecedentibus compilatores utpote excerptum ex
libro diuerso, turnen et libri nostri praecedentia
adiungunt et Graeci ubi leges sequentes citant,
numerationem receptam confirmant (l. 59: *BS.*
28, 4, 18, 28, 5, 22. l. 62: *BS.* ll. cc. cf. 28, 5, 33.
l. 64: *BS.* 28, 5, 32 sch. 3. l. 65: *BS.* 28, 4, 30.
Ep. 23, 21. l. 66: *BS.* 21, 2, 11 sch. 5. 28, 5, 30.
Pon. 38, 8 not. 39, 1): quam ob rem eam non
mutauimus | adulterii spaniam *P*, adulterii spa-

niani *L*, adulterii spaniani *U* 12 duciis
imperator *P* | flauiae] flaui *P*, flauii *V* 13 et]
etiam *P^a* | ignara iuris] ignora iuris *P^aV^aL^a*,
ignorantia iuris *P^aV^aL^aU^a*, ignoraueris *U^a* |
abunculi *F^a* 14 collata *PL* | es et] eet *V*,
esset *LU*, inc. *P^a* | idcircoque] idcircoquam
P^a | in unum conc. conf. st. liberorum uestro-
rum idcircoquae cum haec omnia in unum
in eo matrimonio *F^a*, in unum .. matrimonio
P^a, in unum mō matrimonium *L*, in-
numerare matrimonium *V*, in unum in eo ma-
trimonio *P^aU*: uerba conc. conf. st. lib. uestr.
suppl. *U^a* ex *P(isana)* et *P^a* 16 contractus *P^a* |
atque si] quasi *P^aVU^a*, inc. *P^aU^a* 17 mar-
cianus] *FLU*, marcus *PV* | rescriptum est si]
rescriptum si *P*, rescriptorum *L* | libertinam
P^aL^aU^a 20 paulus] gaius *PV* | liberti *PV*
21 nuptu *P* 26 ad eum pert. perio. *PV*, per-
tineat (*om. rel.*) *U* 27 trium] prium *F^a*
31 quod *P* 32 datum *P^a* | nec] hec *P^aV* |
computantur *P^aV* | numquid *PV*

3 lere pati, si male passus sit administrari tutelam. Quin autem ille, qui, cum datus est tutor, cessat in administratione, pertineat ad orationem, non est dubitandum, quia perinde 4 tenetur ex sacris constitutionibus atque si gessisset. Quid ergo si, cum se uellet excusare aliquo titulo nec in promptu probationes haberet, excusationis negotium fuerit dilatum et inter moras pupilla adoleuerit, an ad senatus consultum pertineat? quaestio in eo est, an 5 et post pubertatem officio finito excusationem eius recipi oporteat: nam si recipitur et excusauerit¹, impune potest ducere: si uero non debeat recipi post officium finitum, non recte dicit. et ait Papinianus libro quinto responsorum officio finito excusationem recipi non oportere et ideo exacti temporis periculum ad eum pertinere. sed mihi hoc nequaquam placet: iniquum enim est propter dilationem, quae forte non dolo, sed quae ex necessitate 10 contingit, non excusari uel nuptias impediri excusatione recepta. Quamuis uerbis orationis cautum sit, ne uxorem tutor pupillam suam ducat, tamen intellegendum est ne desponderi quidem posse: nam cum qua nuptiae contrahi non possunt, haec plerumque ne quidem 15 desponderi potest: nam quae duci potest, iure despondetur. Quid ergo si adoptius filius tutoris duxerit pupillam illicite posteaque emancipatus fuerit²? credendum est de adoptiuem emancipatis senatum non sensisse, quia post emancipationem in totum adoptiuem familie obliuiscuntur. Naturales liberi licet in adoptionem dati fuerint, senatus consulto continentur. 20 Quid ergo si tutor datus prouocauit et postea heres eius uictus est? praeteriti temporis periculum praestare debet. an uero si filius heres fuerit et uictus est, ad orationem pertineat? et consequens est hoc probare, quoniam rationem debet reddere.

61 PAPINIANUS libro trigensimo secundo quaestionum. Dote propter illicitum matrimonium *P* caduca facta exceptis impensis necessariis, quae dotem ipso iure minuere solent, quod iudicio de dote redditurus esset maritus soluere debet.

62 IDEM libro quarto responsorum. Quamquam in arbitrio matris pater esse uo- B. 28, 5, 29 *P*
luerit, cui nuptum filia communis collocaretur, frustra tamen ab ea tutor datus eligetur: 25 neque enim intellegitur pater de persona tutoris cogitasse, cum ideo maxime matrem pre-
1 tulit, ne filiae nuptias tutori committeret. Mulier liberto uiri ac patroni B. 28, 5, 9. Ep. 22, 24
2 sui mala ratione coniungitur. Tutor, qui³ rationes curatori reddidit, B. 28, 5, 9. 29. Ep. 28, 15
puellam⁴ suam ante constitutum tempus aetatis eius uxorem ducere nec matrem ex alio
matrimonio factam potest. 30

63 IDEM libro primo definitionum. Praefectus cohortis uel equitum aut tribunus contra *P* interdictum eius prouinciae duxit || uxorem, in qua officium gerebat: matrimonium non erit: f. 326 quae species pupillae comparanda est, cum ratio potentatus nuptias prohibuerit. sed an huic quoque si uirgo nupsit⁵, non sit auferendum quod testamento relictum est, deliberari potest: exemplo tamen pupillae nuptae tutori, quod relictum est potest mulier consequi. 35 pecuniam tamen in dotem datam mulieris heredi restituere est.

64 CALLISTRATUS libro secundo quaestionum. Libertum euodemque tutorem B. 28, 5, 20 *P*
pupillae eo, quod in matrimonium collocata ipsi tutori suo uel filio eius est, senatus rele-
1 gandum censuit. Senatus consulti, quo prohibentur tutors et filii eorum pupillas suas du-
cere, puto heredem quoque tutoris extraneum sententia adprehendi, cum ideo prohibuerit 40
F [*P(VLU)*]

¹ excusatus erit? ² duxerit . . . fuerit] *fīmant B*: desponderit p. i. p. q. em. duxerit?
³ qui] quamuis? ⁴ pupillam (*edd.: u. i.*)? ⁵ uirgo nupsit] uiro supersit (= supsit)?

3 ex] et *P* 4 aliquo titulo} a quo titulo *P*, aliquantulo *V* 6 pubertatem libertatem *P*, bupertate *L* | eius] ei *P* *V* | nam si] nam etsi recipi oporteat nam et *P*, nam etsi recipi oporteat *U*, nam etsi *P* *VLU* 9 oportere *F*, potest *P* | mihi h'oc *F* 10 placuit *PV* 11 contigit *PVL* | recepta] percepta *P* *LU*, perempta *P* 13 quidem] quod *P* | nam cum cum *F* 14 sponderi *P* | desponderetur *P* *VL*, despondebitur *P* 19 fuerint *P* | et uictus] eniuctus *P* *LU* 20 hoc] hec *P*

25 communis] commen *P* 28 racies *P* *L* | curatori reddidit] *FU*, curari debuit *P* *V* *L*, curatori debuit *P* *V*, curatori reddidit scrutari debuit *U* 29 puellam suam] τὴν ἐμ-
πόνεθείαν γένετο *B* (*Anon.*) | nec] ne *P* *VLU* 31 primo *om. P* 33 comparande *P* | sed h'an huic *F* 34 auferende *P* *V* | relictum est deliberari potest exemplo tamen *om. P* *V* 37 euodemque in *F* 38 filius *P* *V* 40 sententia] sentit *P* *V*, senten-
ciam *U* | ideo hoc ideo *PV*

huiusmodi nuptias, ne pupillae in re familiari circumscribantur ab his, qui rationes eis 2 gestae tutelae reddere compelluntur. Tutor autem pupilli non prohibetur filiam suam collocare pupillo suo in matrimonium.

65 PAULUS libro septimo responsorum. Eos, qui in patria sua militant, non uideri contra mandata ex eadem prouincia uxorem ducere idque etiam quibusdam 5 mandatis contineri. Idem eodem¹ respondit mihi placere, etsi contra mandata contractum sit matrimonium in prouincia, tamen post depositum officium, si in eadem uoluntate perseuerat, iustas nuptias effici: et ideo postea liberos natos ex iusto matrimonio² legitimos esse.⁹

66 IDEM libro secundo sententiarum. Non est matrimonium, [Pon. 39, 1. B. 28, 5. 32. Ep. 23, 15 P si tutor uel curator pupillam suam intra uicesimum et sextum annum non desponsam a patre nec testamento destinatam ducat uxorem uel eam filio suo iungat: quo facto uterque infamatur et pro dignitate pupillae extra ordinem coeretur. nec interest, filius sui iuris 1 an in patris potestate sit. Curatoris libertum eam pupillam, cuius patronus res [Pon. Ep.] administrat, uxorem ducere satis inciuile est.¹⁵

67 TRYPHONINUS libro nono disputationum. Non solum uiuō tuto, sed et post B. 28, 5. 83 P mortem eius filius tutoris ducere uxorem prohibetur eam, cuius tutelae rationi obstrictus pater fuit: nec puto interesse, exstiterit ei heres filius an abstinerit paterna hereditate an nec heres fuit (forte exheredatus aut praeteritus emancipatus): nam et fieri potest, ut per 1 fraudem in eum collocata³ bona patris propter tutelam reuocari oporteat. De uno du- [B. 20 bitari potest, si auus tutelam gessit neptis ex filio emancipato natae, an nepoti ex altero filio eam collocare possit siue emancipato siue manenti in potestate, quia par affectionis causa suspicionem fraudis amouet. sed etsi senatus consultum stricto iure contra omnes tutores nititur, attamen summae affectionis auitae intuitu huiusmodi nuptiae concedendae 2 sunt. Sed et si filius familias tutor puellae uel curator fuit, puto uel [B. 28, 5, 10. Ep. 22, 26 25 magis patri eius non oportere eam nubere: numquid nec fratri, qui est in eiusdem potestate?⁴ 3 Sed uideamus, si Titii filius duxerit uxorem eam, quae tua pupilla fuit, deinde [B. 28, 4, 24 Titium uel filium eius adoptaueris, an peremuntur nuptiae (ut in genero adoptato dictum est) an adoptio impeditur? quod magis dicendum est⁵ et si curator, dum gerit curam, adoptauerit maritum eius puellae, cuius curator est. nam finita iam tutela et nupta puella so alii⁶ nereor, ne longum sit adoptionem mariti eius impedire, quasi propter hoc interponatur, ut ratio tutelae reddenda cohabeatur, quam causam prohibitionis nuptiarum contrahenda- 4 rum oratio diui Marci continet. Et si quis curator nentri bonis- [B. 28, 5, 10. Ep. 22, 25. 28, 16]

F[P(VLU)]

¹ eidem (cf. p. 649 n. 1)? ² ex iusto matrimonio del. ³ collata (u. i.)? ⁴ nisi iam tutela finita est ins. (u. i.) ⁵ eadem Graeci (u. i.): nam finita iam tutela nupta puella illi?

1 in re] iure F² 2 compellentur PV 3 matrimonium] F², matrimonio F²PVLU 4 septimo] u P⁶ 6 contineri] contueri P⁷? ceteri V | eodem om. F²PVLU | mandet P⁸, mandatum P⁹V 7 depositi P¹⁰, debito L | si in] sin L, si non P, si V 8 istas P¹¹ | liberos natos] F², liberos libertos F¹, liberosue natos LU, liber uenit P¹², liberos genitos P¹³, liberi geniti V | iusto] isto P¹⁴ 9 legitimos] lege tamen P¹⁵, legitimi V¹⁶ 10 secundo bis F¹⁷ 11 si] cum P | despontam] F¹⁸, despontam F¹⁹PVLU 13 pro dignitate] prodigit P²⁰, prodigita V | filius] filii P | iuri P²¹ 14 potestatem P²² | sit curatoris] FL, si curat oratoris P²³, si curato V²⁴, sit tutoris uel curatoris P²⁵V²⁶U²⁷, inc. U²⁸ 16 et om. PLU²⁹ 19 praeteritus] praeteritus aut PVL³⁰U, inc. L³¹ 20 collocate P³²V, collata P³³U, collocato L³⁴ 21 si auus] suauis P³⁵ | gessit] nescit P³⁶,

uescit V | filio] filii P³⁷ | emancipata P³⁸, mancipato U 22 filio] filii P³⁹V | collocare] collocet P⁴⁰V | per a. causam P⁴¹ 24 huiusmodi] dieuxerit P⁴²V 28 adoptauerit VL⁴³, def. P⁴⁴ | peremuntur] F⁴⁵, peremuntur F⁴⁶LU, perimuntur P⁴⁷, perem... V⁴⁸, pereunt V⁴⁹, def. P⁵⁰ | adoptato] adoptiuo VL, def. P⁵¹ 29 quod magis dicendum est seq.] eadem plane legerunt Graeci: ὅπερ μᾶλλον πρόσκει λέγειν, καὶ ἐὰν ὁ κουράτωρ τὸν ἄνδρα τῆς ἔτι καὶ νῦν ὑπ’ αὐτοῦ κουράτωρεγούμενης εἰς θέσιν λάβῃ. τῆς γέρε ἐπιτροπῆς... περαιωθείσης καὶ εξωτικῷ τίνι καὶ οὐ τῷ ἐπιτρόπῳ ἡ τοῖς ἐξ αὐτοῦ οἰκείοις συναφθείσης [τῆς κόρης] δέδοικα, φησίν ὁ Τρυφωνίνος cert. BS (πλ.) | et si] etiam si V, def. P⁵² | dum gerit ... 30 finita om. P⁵³?V⁵⁴ 30 cuius om. F⁵⁵ | nam's finita F⁵⁶

que datus sit, prohibitionem eiusdem senatus consulti inducit: nam et hic debet rationem reddere. nec spatium administrationis mouere nos debet, quia nec in tute nec curatore discrimen maioris aut minoris temporis, quo in huiusmodi munere quis fuerit, habitum 5 esse¹. Si puellae tutelam Titius administravit uel curator negotia gessit [Ep.] B. 28, 4, 24 ⁴ eaque nondum recepta ratione decessit filia herede relicta, quae[renti, an eam filio suo f. 326' posset Titius collocare in matrimonium, dixi posse, quia ratio hereditaria esset et sit simplex debitum: alioquin omnis debitor eam, cui obligatus esset ex aliqua ratione, prohibetur sibi filioque suo coniungere. Sed et is, qui pupillam abstinet bonis patris sui, [B. 28, 5, 33 rationem eius rei praestare debet et fieri potest, ut etsi² inconsultius hoc fecerit, et hoc 6 nomine condemnari beat. sed et si optimo consilio usus sit auxilio praetoriae iuris- 10 dictionis, quia non soluendo pater eius decesserat, nihilo minus tamen, quia iudicio hoc probari oportet, impediuntur nuptiae: nam qui bene tutelam et ex fide administravit, nihilo minus prohibetur.

68 PAULUS libro singulari ad senatus consultum Turpillianum. Iure gentium in- [B. 28, 5, 34] P cestum committit, qui ex gradu ascendentium uel descendantium uxorem duxerit, qui uero 15 ex latere eam duxerit quam uetatur, uel ad finem quam impeditur, si quidem palam fecerit, leuius, si uero clam hoc commiserit, grauius punitur. cuius diuersitatis illa ratio est: circa matrimonium quod ex latere non bene contrahitur palam delinquentes ut errantes³ maiore poena excusantur, clam committentes ut contumaces plectuntur.

III.

R DE IURE DOTIUM R

SEPA

- 1 PAULUS libro quarto decimo ad Sabinum. Dotis causa perpetua est, et⁴ cum uoto eius S⁵ qui dat ita contrahitur, ut semper apud maritum sit.
 2 IDEM libro sexagesimo ad edictum. Rei publicae interest mulieres [cf. Paul. D. 42, 5, 18] E dotes saluas habere, propter quas nubere possunt.
 3 ULPIANUS libro sexagesimo tertio ad edictum. Dotis appellatio non refertur ad ea ma- *E trimonia, quae consistere non possunt: neque enim dos sine matrimonio esse potest. ubi- cumque igitur matrimonii nomen non est, nec dos est.
 4 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Si proprietati nudae in dotem datae usus fructus ac- S cesserit, incrementum uidetur dotis, non alia dos, quemadmodum si quid alluvione accessisset. 50
 5 ULPIANUS libro trigesimo primo ad Sabinum. Profecticia dos est, quae a patre [B. 29, 1, 1] S uel parente profecta est de bonis uel facto eius. Siue igitur parens dedit dotem siue pro- curator eius siue iussit alium dare siue, cum quis dedisset negotium eius gerens, parens ratum habuerit, profecticia dos est. Quod si quis patri donaturus dedit, Marcellus libro sexto digestorum scripsit hanc quoque a patre profectam esse: et est uerum. Sed et si 55 curator furiosi uel prodigi uel cuiusvis alterius dotem dederit, similiter dicemus dotem pro- F[P(VLU)]

¹ est? ² etsi del. (similiter R. Schneider)?³ a ins. (Brenm.) ⁴ et del. (Hal.)

1 datum P^aV^bL^c, dampnatus U^d 2 nos] non P^aLU 3 discrimen] discrimen enim P^aV^b 4 negotia F^c, ego qua P^aV 5 ea- quae F, aeque P^aLU | filia filius P^a | relicta] derelictum P^a, derelicta V^aLU | quaerentia an eam] queretinaem P^aV^b, que (seq. spat. uac.) in eam U^c, queritur an eam U^c, inc. L^d 6 posse P^aV^bLU | dixi] dixisse P^aVL^bU | quia] qua P^aV^bLU | ratio om. F^c: ἡ τὸς Μα- βίας θυγάτηρ ... οὐ πρωτογένεια, ἀλλὰ περιδι- ταρίφ ἔστρε τούτοις (τοὺς λόγους) ὄφειλεται καὶ ἀπλούν ... ὑπόκειται χρέος BS (πλ.) 7 ali- quin P^a | cui] F^aP^bV^c, qui F^aP^bV^cLU 8 fili- que P^a, filiique V | bonis] a bonis P^a 9 et fieri] et si fieri P^aL, et sic fieri P^a | incon-

sultus P^aV^bU^c, def. V^d 10 usu P^a 12 pro- bare PVL | administrant P^aV 14 turpillianum] illianum PV, pupillianum L 15 descen- tum P^a | qui uero ex latere eam duxerit om. P^aVL 16 uetatur uel] beata uel P^aV, beatus L 17 l'a'euius F^c | commisit PV | puniatur PVLU | ratio est] rationem P^aV 18 non bene] nonne P^aLU 19 pene P^aVLU | consumaces P^a 22 eiuis om. P^a 24 mulieris P^aV 29 proprietate F^c, proprietatis U 30 allubione F^c 32 de bonis uel facto eius] ἡ δι' αὔτης τῆς τῶν πραγμάτων ἐκδόσεως ἡ φάκτῳ τινὶ BS (πλ.) 34 si] etsi PVLU 36 cuiusvis] cuius PV

4 fecticiam esse. Sed et si proponas praetorem uel praesidem decreuisse, quantum ex bonis patris uel ab hostibus capti aut a latronibus oppressi filiae in dotem detur, haec quoque 5 profecticia uidetur. Si pater repudiauerit hereditatem dotis constituendae causa (forte quod maritus erat substitutus aut qui potuit ab intestato hereditatem vindicare), dotem profecticiam non esse Iulianus ait. sed et si legatum in hoc repudiauerit pater, ut apud generum 6 heredem remaneat dotis constituendae causa, Iulianus probat non esse profectum id de bonis, quia nihil erogauit de suo pater, sed non adquisiuit. Si pater non quasi pater, sed¹ 7 alio dotem promittente fideiussit et quasi fideiussor soluerit, Neratius ait non esse profecticiam dotem, quamuis pater seruare a reo id quod soluit non possit. Sed si pater dotem 8 promisit et fideiussorem uel reum pro se dedit, ego puto profecticiam esse dotem: sufficit enim, quod pater sit obligatus siue reo siue fideiussori. Si filius familias mutnatus creditorum delegauit, ut daret pro filia dotem, uel etiam ipse accepit et dedit, uideri dotem ab 9 suo profectam Neratius ait hactenus, quatenus auus esset dotaturus neptem suam: id enim in rem aui uideri uersum. Si quis certam quantitatem patri donauerit ita, ut hanc pro filia 10 daret, non esse dotem profecticiam Iulianus libro septimo decimo digestorum scripsit: obstrictus est enim ut det aut, si non dederit, condicione tenetur. hoc et in matre iuris esse ait, si forte sub ea condicione uxor marito det, ut pro filia genero in dotem daret, nec uideri uxorem marito donasse rectissime ergo² ait, ut non sit interdicta donatio iure ciuili: non enim ad hoc dedit, ut ipse habeat, sed ut genero || pro filia expendat: denique si non f. 327 11 dederit, condicione tenetur. esse igitur dotem istam aduenticiam Iulianus ait: et ita utimur. 12 Si filius familias dotem promiserit et sui iuris factus dederit, profecticiam esse dotem: non enim pro hereditate patris aet alienum soluit, sed suum aet alienum susceptum, dum filius 13 familias esset, pater familias factus exonerauit. Si pater pro filia emancipata dotem dederit, profecticiam nihilo minus dotem esse nemini dubium est, quia non ius potestatis, sed parentis nomen dotem profecticiam facit: sed ita demum, si ut parens dederit: ceterum si, 14 cum deberet filiae, uoluntate eius dedit, aduenticia dos est. Papinianus libro decimo quaestionum ait, cum pater curator sua filiae iuris sui effectae dotem pro ea constituisset, 15 magis eum quasi patrem id quam quasi curatorem fecisse uideri. Iulianus libro nono decimo digestorum adoptium quoque patrem, si ipse dotem dedit, habere eius repetitionem ait. Si quis pro aliena filia dotem promiserit et promissori pater heres extiterit, Iulianus 16 distinguit interesse, ante nuptias pater heres extiterit et dotem dederit an postea: si ante, uideri dotem ab eo profectam (potuit enim nuntium remittendo resoluere dotem), quod si post nuptias, non esse profecticiam.

6 POMPONIUS libro quarto decimo ad Sabinum. Iure succursum est patri, ut [B. 29, 1, 2] S filia amissa solacii loco cederet, si redderetur ei dos ab ipso profecta, ne et filiae amissae³ 1 et pecuniae damnum sentiret. Si pater alienum fundum bona fide emptum in dotem dedit, 2 ab ipso profectus intellegitur. Si in dote danda circumuentus sit alteruter, etiam maiori F[P(VLU)]

¹ non quasi pater sed (*adscripta ad uerba quasi fideiussor*) del. ² ergo *legerunt Graeci* (ὅρθότερον τοιγαρούν φησίν ὁ Ιούλιανός BS), *sed del.*

2 haec quoque profecticia uidetur] *F*, haec quoque profecticiam esse *V?*, hec quoque profecticiam esse *L*, haec quoque profecticiam esse *P**, hanc quoque profecticiam esse *P'*, hanc quoque profecticiam esse uidetur *U* 4 ab intestato) haberit testato *P*V* 6 profectum *P**, profectitum *P'V* 7 si non pater non *F'* 9 dotem quamuis ... 10 profecticiam *om.* *F'* 10 puto] pit *P** 12 accipit *P*VU*, accipiat *L* 13 dotaturus neptem suae *F**, donaturus nepti (nepoti *V*) suae *P*V* 16 scribit *PV* 19 extendat *P*V* | non dede-rit *F'*, non erit *LU* 21 et sui] *P*V'L** cum *BS* (πλ.): καὶ ταῦτην αὔτεζούσιον γενόμενον

λόφο, et suis *U*, ut sui *F*, ut si *V*L**, inc. *P** 22 soluit ... alienum *om.* *F'* 25 dotem] *PVLU* cum *BS* (πλ.): τὴν προΐκα προφεκτίτιαν νοεῖ, debitum *F'*, dobitem (uoluit dotem) *F'* 26 de'mdit *F'* 28 id quam quasi curatorem *om.* *PVLU* | ab iulianus *l.* inc. *FPVLU* contra *B* 29 adoptiu'aet'um *F'* | dedit] *F'*, dederit *F'PVLU* | petitionem *PVL* 30 ex'stiterit *F'* | iulianus ... 31 extiterit *om.* *PV*U** 35 cederet] *FL**, succederet *PL'U*, suo cederet *V**, inc. *V** | profecticia *PL*, profecti... *V* | ne] nec *P*V* 37 dotem dan-dam *PVL* | maioris *P**

annis nigris quinque succurrendum est, quia bono et sequo non conueniat aut lucrari aliquem cum damno alterius aut damnum sentire per alterius lucrum.

- 7 ULPIANUS libro trigesimo primo ad Sabinum. Dotis fructum ad maritum pertinet debere aequitas suggestit: cum enim ipse onera matrimonii subeat, aequum est eum etiam fructus percipere. Si fructus constante matrimonio percepti sint, dotis non erunt: si uero ante nuptias percepti fuerint, in dotem conuertuntur. nisi forte aliquid inter maritum futurum et destinatum uxorem conuenit: tunc enim quasi donatione facta fructus non reduntur. Si usus fructus in dotem datus sit, uideamus, utrum fructus reddendi sunt nec ne. et Celsus libro decimo digestorum ait interesse, quid acti sit, et nisi appareat aliud actum, putare se ius ipsum in dote esse, non etiam fructus qui percipiuntur. Si res in dote dentur, puto in bonis mariti fieri accessionemque temporis marito ex persona mulieris concedendam. fiunt autem res mariti, si constante matrimonio in dotem dentur. quid ergo, si ante matrimonium? si quidem sic dedit mulier, ut statim eius fiant, efficiuntur: enim uero si hac condicione dedit, ut tunc efficiantur, cum nupserit, sine dubio dicemus tunc eius fieri, cum nuptiae fuerint secutae. proinde si forte nuptiae non sequantur nuntio remisso, si quidem sic dedit mulier, ut statim uiri res fiant, condicere eas debebit missus nuntio: enim uero si sic dedit, ut secutis nuptiis incipient esse, nuntio remisso statim eas vindicabit. sed ante nuntium remissum si vindicabit, exceptio poterit nocere vindicanti aut doli aut in factum: doti enim destinata non debebunt vindicari. 19
- 8 CALLISTRATUS libro secundo quaestionum. Sed nisi hoc euidenter actum fuerit, credendum est hoc agi, ut statim res sponsi fiant et, nisi nuptiae secutae fuerint, reddantur.
- 9 ULPIANUS libro trigesimo primo ad Sabinum. Si ego Seiae res dedero, ut ipsa suo nomine in dotem det, efficientur eius, licet non in dotem sint datae: sed condicione tenebitur. quod si pro ea res ego dem, si quidem ante nuptias, interest qua condicione dedi, utrum ut statim fiant accipientis an secutis nuptiis: si statim, nuntio missu condicam: sin uero non statim, potero uindicare, quia meae res sunt. quare et si sequi nuptiae non possunt propter matrimonii interdictionem, ex posteriore casu res meae remanebunt. Si res alicui tradidero, ut nuptiis secutis dotis efficientur, et ante nuptias decessero, an secutis nuptiis dotis esse incipient? et uero, ne non possint in dominio eius effici f. 327 datae sunt, quia post mortem incipiat dominium discedere ab eo qui dedit⁴, quia pendet donatio in diem nuptiarum et cum sequitur condicio nuptiarum, iam heredis dominium est, a quo discedere rerum non posse dominium inuitio eo fatendum est. sed benignius est F[P(VLU)]

¹ firmant Graeci (u. i.): aliud (Hal.)? ² dotem (dett.)? ³ statim eius etiam antequam nuptiae fiant inā. (u. i.) ⁴ firmant Graeci: quia post... dedit del.

1 conueniat aut] conueniat *L*, conuenit *PVL*⁴
 2 pro alterius lucro *PVL*⁴*U* 3 tr. primo]
xiji PV | fructus *PVL*⁴*U* | maritos *P* 4 matrimonii ... 5 constante om. *F*¹, 4 subeat ...
 6 in dotem om. *U* 5 percepti sint ... 6 in dotem om. *P*⁴*VU* (*uide supra*), item uidentur defuisse in *L*, ubi 5 fructus ... 7 non redditur in litura sunt a m. rec. 6 aliquid] idem legisse Graecos ostendit BS (πλ.): πλὴν εἰ μὴ ἄρα μεταζύ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς μνηστεύθείσης ἀγάθω γαμετῆς περὶ ἀγτῶν σύμπεφωνται τύχον ὡστε καὶ τοὺς πρὸ γάμου καρποὺς κέρδος γένεσθαι τῷ ἀνδρὶ, nec mouere debent B (Anon.) sic reddendo liberius: εἰ μὴ τὸ ἐναντίον συνεφωνήθη 9 quid ... 10 dote esse om. *P*⁴*V* 9 acti) actum *LU* 11 dote dentur] dotem date sunt *PV*, dotem date sint *U*⁴, inc. *U*⁴ | ex] ex in *P*⁴ 13 si quidem seq.] εἰ μὲν συνέδοξην ἀγτὸν ἄμα τῇ ἐπιδοσεῖ τούτων γενέσθαι δεσπότην, κρατεῖ τὸ σύμφωνον καὶ γίνεται τούτων δεσπότης, καὶ

μήπω προῆλθεν ὁ γάμος *BS* (πλ.), quae uersio cum presse sequatur Latina, supra posita hic excidisse iure inde colligitur | efficientur ... 14 ut tunc om. *F*¹ 15 fierint *P*⁴ 16 res om. *PV* 18 sed ante ... vindicabit om. *V* (sed ante ... 19 aut doli aut in litura *P*⁴) 1 nuntium remissum] nu'ptium remissum *F*², nuntio remisso *L*, def. *P*⁴ 19 aut u' in'd' factum *F*² | in om. *P*⁴*V*, def. *U*⁴ | designata *P*⁴, designata *V*, designacia *L*. def. *U*⁴ | debebuntur *P*⁴*VU*⁴, def. *U*⁴ 21 responsi *P*⁴*L*⁴*U*⁴ 23 si ego seiae res] sigores *P*⁴, si ego seiae *V*, si ego ieei (?) res *L* | dederit *F*¹ 24 d'et efficientur *F*², deficiente *L*, deeficiente *U* 26 ut om. *P*⁴*V* 27 meae om. *P*⁴*V* 29 dotis] om. *L*, eius *PV* 30 domino *P*⁴*L* 33 descendere *P*⁴*V* | dominum *P*⁴*L* | inter inuitio et eo ins. utitur eueniet (et ueniet *P*) enim si estimata sit et (et om. *P*⁴) ea mulier (ex p. 671 u. 22, ubi uide) *P*⁴*VLU* | ben'signius quod' est *F*²

fauore dotium necessitatem imponi heredi consentire ei quod defunctus fecit aut, si distulerit uel absit, etiam nolente uel absente eo dominium ad maritum ipso iure transferri, ne 2 mulier maneat indotata. Dotis autem causa data accipere debemus ea, quae in dotem 3 dantur. Ceterum si res dentur in ea, quae Graeci παράφερνα dicunt quaeque Galli¹ pecu- 5 lium appellant, uideamus, an statim efficiuntur mariti. et putem, si sic dentur ut fiant, 10 effici mariti, et cum distractum fuerit matrimonium, non vindicari oportet, sed condici, nec dotis actione peti, ut diuus Marcus et imperator noster cum patre rescripserunt. plane si 15 rerum libellus marito detur, ut Romae uolgo fieri uidemus (nam mulier res, quas solet in usu habere in domo mariti neque in dotem dat, in libellum solet conferre eumque libellum marito offerre, ut is subscrivat, quasi res acceperit, et uelut chirographum eius uxor re- 19 tinet res quae libello continentur in domum eius se intulisse): hae igitur res an mariti fiant, uideamus. et non puto, non quod non ei traduntur (quid enim interest, inferantur uolente eo in domum eius an ei tradantur?), sed quia non puto hoc agi inter uirum et uxorem, ut dominium ad eum transferatur, sed magis ut certum sit in domum eius illata², ne, si quandoque separatio fiat, negetur: et plerumque custodiam earum maritus repromittit, nisi 25 mulieri commissae sint. uidebimus harum rerum nomine, si non reddantur, utrum rerum amotarum an depositi an mandati mulier agere possit. et si custodia marito committitur, depositi uel mandati agi poterit: si minus, agetur rerum amotarum, si animo amouentis maritus eas retineat, aut ad exhibendum, si non amouere eas connisus est.

- 10 IDEM libro trigesimo quarto ad Sabinum. Plerumque interest uiri res non [B. 29, 1, 6] S
esse aestimatas idcirco, ne periculum rerum ad eum pertineat, maxime si animalia in dotem
acceperit uel uestem, qua mulier utitur: euueniet enim, si aestimata sit et eam mulier ad-
truit, ut nihil minus maritus aestimationem eorum praestet. quotiens igitur non aestimatae
1 res in dotem dantur, et meliores et deteriores mulieri fiunt. Si praedii inaestimatis aliquid
accessit, hoc ad compendium mulieris pertinet: si aliquid decessit, mulieris damnum est. 25
- 2 3 Si serui subolem ediderunt, mariti lucrum non est. Sed fetus dotalium pecorum ad mari-
tum pertinent, quia fructibus computantur, sic tamen, ut suppleri proprietatem prius opor-
teat et summissis in locum mortuorum capitum ex adgnatis residuum in frustum maritus
4 habeat, quia fructus dotis ad eum pertineat. Si ante matrimonium aestimatae res dotaes
sunt, haec aestimatio quasi sub condicione est: namque hanc habet condicionem 'si matri-
monium fuerit secutum'. secutis igitur nuptiis aestimatio rerum perficitur et fit uera uen-
ditio. Inde quaeri potest, si ante nuptias mancipia aestimatae deperierint, an mulieris dam-
num sit, et hoc consequens est dicere: nam cum sit condicionalis uenditio, pendente autem
condicione mors contingens extinguit uenditionem, consequens est dicere mulieri perisse,
6 quis nondum erat impleta uenditio, quia aestimatio uenditio est³. Si res in dotem datae 25
fuerint quamuis⁴ aestimatae, uerum conuenerit, ut aut aestimatio aut res praestentur, si
quidem fuerit adiectum 'utrum mulier uelit', ipsa eligit, utrum malit petere rem aestima-
F[P(VLU)]

¹ idem Graeci (Γάλλοι BS similiterque B): alii? ² illatas (edd.)? ³ quia aestimatio uen-
ditio est del. (Krueger) ⁴ quamuis del.

2 marito P^a 4 παράφεντα PVL, παπάφεντα U
5 effitantur PV | puto PVL^bU^c 7 rescripse-
rint P 8 uideamus P^aV | mulier res] mulie-
ries P^aV^d 9 dat] om. P^aV^eL, date sunt
P^f, date V^fU 11 continentur] P^fU, conti-
nentur FP^fL | domo P | hae] hec PL, hoc V
12 uidemus P^a | non ej] ei non PVLU | quid
enim] quid L, quod P^a | uolente eo] voluntate
eius P, uolente esse U^a 13 traduntur P 14 ut
dominum P^aL | si] sit P^aV 15 quandoque]
quando P^aV | negetur] negatus P^aV^a 16 sint]
sunt U^a, fuit P, fuerit V^a, fuerint V^a | uideuimus
F^a, uidemus L 18 agatur P^aV 19 eas 'eas' ret.
F^a 21 nec PVLU 22 qua] F^aP^bV^bL^bU^b,
quam F^aP^aV^aL^aU^a | utitur ... mulier om. F^a:
suppleuit in fine uersiculi, qui est in huius

chartae pagina priore finiens uerbis dominium
inuito p. 670, 33, reuocauitque ad suum in pagina
posteriore locum nota appicta F^a: suppleuit
suo loco P^b: adhaeserunt ad uerba dominium
inuito in P^aVLU | eam] edd., ea libri 23 igitur
om. P^aV 25 pertinet PL 28 mortuorum]
F^aP^bVLU, demortuorum F^aV^a | adgnatis] ad-
gnatis si P^aLU | fructum] LU^a, fructu's'm F^a,
fructibus PV?U^b: ἔχειν ἐν κάρπω BS (πλ.)
29 quia] qui P^aV^aL | pertinet PV | res] sunt
P^aV 30 haec] hoc P^a | si] est si P^a 35 uen-
ditio est] uenditionem P^a 36 fuerit P^aLU
37 utrum mulier ... p. 672, 1 adiectum om. P^a |
rem] FU^a, an P^bV, rem an P^aL^a, def. P^a·
τὰ πράγματα ἢ τὴν διατίμησιν BS

tionem¹: uerum si its fuerit adiectum 'utrum maritus uelit', ipsius erit electio. aut si nihil de electione adiciatur, electionem habebit maritus, utrum malit res offerre an pretium eorum: nam et cum illa aut illa res promittitur, rei electio est, utram praestet. sed si res non exstet, aestimationem omnimodo maritus || praestabit.

f. 328

- 11 PAULUS libro septimo ad Sabinum. Sane et deteriorem factam reddere [B. 29, 1, 7] *S*
poterit.
- 12 ULPIANUS libro trigesimo quarto ad Sabinum. Si res aestimata post contractum [B. 29, 1, 8] *S*
matrimonium donationis causa adprobetur, nulla est aestimatio, quia nec res distrahi do-
nationis causa potest², cum effectum inter uirum et uxorem non habeat: res igitur in dote
remanebit. sed³ si ante matrimonium, magis est, ut in matrimonii tempus collata donatio 10
1 uideatur: atque ideo non ualet. Si mulier se dicat circumuentam minoris rem aestimasse,
ut puta seruum, si quidem in hoc circumuenta est, quod seruum dedit, non tantum in hoc,
quod minoris aestimauit: in eo acturam, ut seruu sibi restituatur. enim uero si in aesti-
mationis modo circumuenta est, erit arbitrium mariti, utrum iustum aestimationem an po-
tius seruum praestet. et haec, si seruu uiuit. quod si decessit, Marcellus ait magis aesti- 15
mationem praestandam, sed non iustum, sed eam quae facta est: quia boni consulere mu-
lier debet, quod fuit aestimatus: ceterum, si simpliciter dedisset, procul dubio periculo eius
moreretur, non mariti. idemque et in minore circumuenta Marcellus probat. plane si
emptorem habuit mulier iusti pretii, tunc dicendum iustum aestimationem praestandam
idque dumtaxat uxori minori annis praestandum Marcellus scribit: Sciaeula autem in ma- 20
rito notat, si dolus eius adfuit, iustum aestimationem praestandam: et puto uerius, quod
2 Sciaeula ait. Si cum marito debitore mulier pacta sit, ut id quod debeat in dote habeat,
dotis actione scilicet eam agere posse existimo: licet enim ipso iure priore debito liberatus
non sit, sed⁴ tamen exceptionem habere potest. 24
- 13 MODESTINUS libro singulari de differentia dotis. Si mulier post diuortium, ante- [B. 29, 1, 9] *E
quam ex stipulatu de dote agat, ad eundem uirum fuerit reuersa, constantius dicetur per
doli exceptionem inefficacem fieri ex stipulatu actionem, usque quo matrimonium durat.
- 14 ULPIANUS libro trigesimo quarto ad edictum⁵. Si rem aestimatam mulier in [B. 29, 1, 10] *S**
dotem dederit, deinde ea moram faciente in traditione in rerum natura esse desierit, actio-
nem eam habere non puto. 30
- 15 POMPONIUS libro quarto decimo ad Sabinum. Quod si per eam non stetisset, [B. 29, 1, 11] *S*
perinde pretium aufert ac si tradidisset, quia quod euuenit⁶ emptoris periculo est.
- 16 ULPIANUS libro trigesimo quarto ad Sabinum. Quotiens res aestimata in [B. 29, 1, 12] *S*
dotem datur, euicta ea uirum ex empto contra uxorem agere et quidquid eo nomine fuerit
consecutus, dotis actione soluto matrimonio ei praestare oportet. quare et si duplum forte 35
ad uirum peruerterit, id quoque ad mulierem redigetur. quae sententia habet aequitatem,
quia non simplex uenditio sit, sed dotis causa, nec debeat maritus lucrari ex damno mu-
lieris: sufficit enim maritum indemnum praestari, non etiam lucrum sentire.
- 17 PAULUS libro septimo ad Sabinum. In rebus dotalibus uirum praestare oportet [B. 29, 1, 13] *S*
F[P(VLU)]

¹ aestimationemue (Brenclm.)? ² non aliter Graeci (u. i.): nec admitti ipsa donationis causa
potest ins. ³ et ins. ⁴ sed del. (edd.) ⁵ ad Sabinum (Blume)? ⁶ euuenit] uenit (u. i.)?

1 aut] at *P^oV* 3 utram] ut rem *PL*, ut *U* |
sed] et *P^oL* | res non ex'stet *F²*, rem non
prestet *LU*, non rem prestet *PV* 7 libro
septimo' trigesimo quarto *F⁴*, libro septimo
tricesimo iiiii *L*, xxxu *U* 8 quia nec res ...
9 non habeat] καλώς ὁ Οὐλπιανός ... διὰ τοῦτο
μόνον φίσιν μή ἐρρώσθαι τὴν πράσιν ἥτοι τὴν
διατίμησιν, ἐπειδὴ εἰς τὸν τοῦ γάμου καιρὸν
ἀναφέρεται *BS* 10 matrimoniiⁱ *F⁶* | collocata
PVL 11 ualeat *PVU* | se] si *F⁷* 12 in
hoc circumuenta] *F²*, circum in hoc uenta *F²*,
circumuenta *PVLU* 13 tibi *P^o* | restituatur]

P^oV², restituuet libri boni 16 sed] et *P^o?*,
om. V | eam] etiam *L*, inc. *P^o* | muliere *P^oVU*,
mulierem *L* 17 simplicetur *F¹* 19 pra-
stande *P^oV* 22 debitore] re *P^oL*, *om. V*
26 de dote ... 27 ex stipulatu *om. P^o* 27 quo]
dum *PV* 29 eam *P^oL^oU^o* 32 quod euuenit]
idem fortasse legerunt Graeci: τὸ γὰρ ἐπιγύ-
μανον τῷ ἀνδρὶ ως ἀγοραστῇ κινδύνεύεται *B*
(Ανον.), ἐπειδὴ τὰ μετὰ τὴν πράσιν σύμβαίνοντα
τῷ ἀγοραστῇ κινδύνεύεται *BS* (πλ.) 34 eo
om. P^oV

- 1 tam dolum quam culpam, quia causa sua dotem accipit: sed etiam diligentiam praestabit,
 1 quam in suis rebus exhibet. Si re aestimata data nuptiae secutae non sint, uidendum est,
 quid repeti debeat, utrum res an aestimatio. sed id agi uidetur, ut ita demum aestimatio
 rata sit, si nuptiae sequantur, quia nec alia causa contrahendi fuerit, res igitur repeti de-
 beat, non pretium.
- 18 POMPONIUS libro quarto decimo ad Sabinum. Si mancipia in dotem aestimata [B. 29, 1, 14] S
 accepisti et pactum conuentum factum est, ut tantidem aestimata diuortio facto redderes,
 manere partum eorum apud te Labeo ait, quia et mancipia tuo peri- [Iau. ex Lab. D. 24, 3, 66, 3]
 culo fuerint.
- 19 ULPIANUS libro trigesimo quarto ad Sabinum. Etiamsi alii iussu mariti dos [B. 29, 1, 15] S
 detur, nihilo minus maritus de dote obligatur.
- 20 PAULUS libro septimo ad Sabinum. Iulianus || scribit ualere talem stipula- [B. 29, 1, 16] S f. 828'
 tionem: 'cum morieris, dotis nomine tot dari?' quia et pacisci soleant, ne a uiua exhibeatur¹.
 quod non esse simile accepi: aliud est enim differre exactionem, aliud ab initio in id tem-
 pus stipulari, quo matrimonium futurum non sit. idque et Aristoni et Neratio et Pom- 15
 ponio placet.
- 21 ULPIANUS libro trigesimo quinto ad Sabinum. Stipulationem, quae propter [B. 29, 1, 17] S
 causam dotis fiat, constat habere in se condicionem hanc 'si nuptiae fuerint secutae', et ita
 demum ex ea agi posse (quamvis non sit expressa condicio), si nuptiae², constat: quare
 si nuntius remittatur, defecisse condicio stipulationis uidetur 20
- 22 PAULUS libro septimo ad Sabinum. et licet postea eidem nupserit, non con- [B. 29, 1, 18] S
 ualescit stipulatio.
- 23 ULPIANUS libro trigesimo quinto ad Sabinum. Quia autem in stipulatione [B. 29, 1, 19] S
 non est necessaria dotis³ adiectio, etiam in datione tantundem ducimus⁴. 24
- 24 POMPONIUS libro quinto decimo ad Sabinum. Si filia familias nuptura ex [B. 29, 1, 20] S
 peculio, cuius administrationem habet, dotem uiro dedit, deinde, cum in eadem causa
 peculium eius esset, diuortium fecerit, dos ei recte soluitur quasi a quolibet peculiari
 debitore.
- 25 PAULUS libro septimo ad Sabinum. Si ei nuptura mulier, qui Stichum de- [B. 29, 1, 21] S
 bebat, ita cum eo pacta est: 'pro Sticho, quem mihi debes, decem tibi doti erunt', secun- 30
 dum id quod placuit rem pro re solui posse et liberatio contingit et decem in dotem erunt,
 quia et permutatio dotium conuentione fieri potest.
- 26 MODESTINUS libro primo regularum. Its constante matrimonio permutari [B. 29, 1, 22] *E

F[P(VLU)]

¹ exigatur (u. i.)? ² fuerint secutae ins. (u. i.) ³ non est necessaria in stipulatione
 dotis (sic fere Cuiacius cum Graecis: u. i.)? ⁴ dicimus (u. i.)?

1 quia causa sua] qua causam *P^a*, qua causa
P^aV, quam ui causam *L^a*, qua causa sua *U* |
 praestauit *F^a* 3 id om. *P^aVL* 4 debet
PL^a 7 accepistis *P^aV* 8 partum] pactum
PVL^a, paratum *L^a* 10 xxxiii *PV* 12 talem
 stipulationem] mulierem ita interrogari adi-
 ciunt Graeci: ὁμολογεῖς ὡ γύναι *BS* (πλ.), ἐπε-
 ρωτᾶται ἡ γυνή *B* (Ανον.) 13 ne auia *I*,
 inc. *P^aV^a* | exhibeatur] *F*, exigatur *Cuiacius*
 eoque ducunt *BS*(πλ.): ἀγτῆ περιόγαν μή ἀπαι-
 τείσθαι τὴν προίκα et *B* (Ανον.): μή ἀπαι-
 τείσθαι ἔφ' ὅσον περίστιν, excipiatur *PVLU*
 14 accepit *P^aV* | aliud est] aut est *P^aV* 15 quod
P^aVL^a | futurum] fuerit *P^a* 17 stipulatio-
 nem] stipulator *P^a* 18 fit *PV* | nuptiae *P^aV*
 (19 quamvis ... quare om. *L*) 19 sit] pos-
 sit *P^aV* | constat] *FVL*, constant *PVU*:
 secutae fuerint addendum esse ante constat

ostendit interpres: καὶ τότε δύνασθαι τὸν ἄνδρα
 κινέειν περὶ τῆς ἐπερωτήσεις προϊόκτον, ὅταν
 καὶ οἱ γάμοι προβώσι *BS* (πλ.) 21 non om. *F^a*
 23 quia (qui *P^a*, quod *P^aL*) autem in stipu-
 latione non est necessaria seq.] ἐπειδὴ τοίνυν
 ἐν τῇ ἐπερωτήσει τῆς προϊόκτονού ἀναγκαῖα ἐστὶ⁵
 τῆς αἰρέσεως ἡ προσθήκη *BS* (πλ.), ὥστε δὲ
 ἐν τῇ ἐπερωτήσει οὐκ ἀναγκαῖος προστίθεται
B (Ανον.) 24 est] esse *P^a* | tantum deduci-
 mus *P^a*, tantundem dicimus *L^aU cum BS*
 (πλ.): τὸ ἀγτό καὶ ἐπὶ τῶν δεδομένων πραγμά-
 των λόγῳ προϊόκτονοι φαμεν 27 a quilibet]
 quilibet *L*, quilibet *P^a* 28 debitorē *P^aVL^a*
 29 si ei] sic ei *P^a*, sic *L* | nuptiae *P^a*,
 inc. *V* | muliere vel mulierem *P^a* | debet *P^aV*
 30 pacta e'st *F^a* | tibi tri *V*, inc. *P^a* 31 re
 om. *P^aV* | liberatio] libera *P^aV* | ~~convenit~~
P^aVL | dotum *P^aV*

dotem posse dicimus, si hoc mulieri utile sit, si ex pecunia in rem aut ex re in pecuniam: idque probatum est¹.

- 27 ULPIANUS libro trigesimo sexto ad Sabinum. Quod si fuerit factum, fundus [B. 29, 1, 23] *S*
uel res dotalis efficitur. ⁴
- 28 PAULUS libro septimo ad Sabinum. Post nuptias pater non potest deteriorem [B. 29, 1, 24] *S*
causam filiae facere, quia nec reddi ei dos inuita filia potest.
- 29 ULPIANUS libro trigesimo sexto ad Sabinum. Cum pater dotem pro filia [B. 29, 1, 25] *S*
promittit et dotem legat, si quidem marito legavit, uidendum est, an legatum ualeat, et
non puto ualere: nam cum creditor debitor legat id quod debet, nullum legatum est. quod
si filiae legavit, ualet legatum: dos enim ex promissione marito debetur, legatum filiae. et ¹⁰
si quidem hoc animo testatorem esse filia ostenderit, ut duplicaret ei legatum², habebit
utrumque, dotem quam maritus persecutus fuerit et legatum ex causa legati. quod si
alterutrum uoluit habere: si mulier legatum petat, opposita doli exceptione non alias co-
getur ei heres legatum soluere, quam si cauerit indemnem hoc nomine heredem futurum
aduersus maritum ex promissione agentem. sed si maritus agat, nihil de indemnitate eum ¹⁵
cavere oportet, uerum mulier post eum agens exceptione repelletur, quia semel dos
praestita est.
- 30 PAULUS libro septimo ad Sabinum. Dotem, quae in prius matrimonium data [B. 29, 1, 26] *S*
est, non aliter conuerti in posterius matrimonium dicendum est, quam cum hoc agitur:
dum hoc agi semper interpretetur, nisi probetur aliud conuenisse. ²⁰
- 31 PAPINIANUS libro quarto responsorum. Quod si non diuortium, sed iurgium [B. 29, 1, 27] **P*
fuit, dos eiusdem matrimonii manebit.
- 32 POMPONIUS libro sexto decimo ad Sabinum. Si ex lapidicinis dotalis fundi [B. 29, 1, 28] *S*
lapidem uel³ arbores, quae fructus non essent, siue superficium aedificii dotalis uoluntate
mulieris uendiderit, nummi ex ea uenditione recepti sunt dotis. ²⁵
- 33 ULPIANUS libro⁴ sexto ad Sabinum. Si extraneus sit qui dotem promisit is- [B. 29, 1, 29] *S**
que defectus sit facultatibus, imputabitur marito, cur eum non conuenerit, maxime si ex
necessitate, non ex uoluntate dotem promiserat: nam si donauit, utcumque⁵ parcendum
marito, qui eum non praecipitauit ad solutionem qui donauerat quemque in id quod facere ^{f. 329}
posset, si conuenisset, condemnauerat. hoc enim diuus Pius rescripsit eos, qui ex [D. 50, 17, 28? ²⁰] liberalitate conueniuntur, in id quod facere possunt condemnandos. sed si uel pater uel ^(D)
ipsa promiserunt, Julianus quidem libro sexto decimo digestorum scribit [cf. Inl. D. 24, 8, 30, 1]
etiam si pater promisit, periculum respicere ad maritum: quod ferendum non est. debebit
igitur mulieris esse periculum: nec enim quicquam⁶ iudex propriis⁷ auribus audiet mulie-
rem dicentem, cur patrem, qui de suo dotem promisit, non urserit ad exsolutionem, multo ²⁵
F[P(VLU)]

¹ idem legerunt Graeci (u. i.): dicimus, si ex pecunia in rem, idque probatum est uidetur
scripsisse Modestinus (cf. h. t. l. 27 et D. 23, 4, 21), compilatores adicere uoluisse absoluta iam
compilatione haec aut ex re in pecuniam, si hoc mulieri utile sit, diuisa deinde nec suo loco
inserta ⁸ legatum] idem Graeci (u. i.): datum? ⁹ firmant Graeci: ex silua ins. ¹⁰ trigesimo ins.
(Cuiaci: u. i.) ¹¹ utique (u. i.)? ¹² quisquam (dett.)? ¹³ propitiis (P⁴)?

1 utiles *P^a* | sit si] *F¹*, sit ut *F²PVL*, sit *U*:
īna τύχων ἀντί χρήματων ... πράγματά ἔστιν αὐτῆ
ēn tū προκί ἡ ἀντί πράγματων χρήμata BS (πλ.)
3..6 l. 27, 28 suppl. *P⁴* (ead. m.) 3 fieri f.
fundum *P^aV* 7 filiae promitterit *P* 8 ue-
leat *P^a* 9 cum om. *P^aV* | debetur *P^aV*
10 legatum] legatur *P^aV* 11 ostenderunt
P^aV | legatum] legatur *P^aV*: ὅτι ... ὁ πατέρ
ἡβογάνθη ταύτην ēn διπλασιονι μοιρᾳ τὸ ἀ-
γατον λαβεῖn BS (πλ.) 12 consecutus *P^aV*,
consuet *L* 13 legate petat *P^aV* 14 si]
sic *P^aV* 15 aduersum *PVL* | expromissio
et gentem *P^a*, expromissio et agentem *V*

18 dotem] dos *P^a* 19 quam] quia *P^aV*
20 nisi probetur] nisi prouetur *L*, prouen-
nitur *P^aV*, non probetur *U* 22 eiusdem
P^a | matrimonium *P^aV* 24 lapides *PV*
26 libro trigensimo sexto *Dig. l. gem.*, si qui-
dem geminus est 28 ex uol.] est uol. *P^a* |
promiserit *L*, promisit *P^aV* | utcumque] ut-
que *P^a*, utique *U* 29 donauerit *P^aL*, do-
nauit *V* | quemcumque *P^aV* 30 hec *P^a* |
rescribit *PV* 31 libertate *P^aU*, libertati *V*,
inc. *L* 32 promiserit *PVL*, inc. *L^a* 34 enim
om. *P^aV*

minus, cur ipsam non conuenerit. recte itaque Sabinus disposuit, ut diceret quod pater uel ipsa mulier promisit uiri periculo non esse, quod debitor, id uiri esse, quod alius, scilicet donaturus, eius periculo ait, cui adquiritur: adquiri autem mulieri accipiemus, ad quam rei commodum respicit.

- 34 IDEM libro trigesimo tertio ad Sabinum. Mater cum filiae aurum dedisset [B. 29, 1, 30] ^{S*} utendum, pater puellae id aurum in dotem uiro adpendit: dein mortua est mater. si inscia inuitauit uxore uir id aurum in dotem dedisset, manet id aurum heredis matris uindicari que potest et eo minorem dotem uiro datam esse placuit: ¹ quia res euicta est, marito competit aduersus sacerum actio.
- 35 IDEM libro quadragesimo septimo ad Sabinum. Dotem a patre uel a quois [B. 29, 1, 31] ^S alio promissam si uir nouandi causa stipuletur, coepit uiri esse periculum, cum ante mulieris fuisset.
- 36 IDEM libro quadragesimo octavo ad Sabinum. Debitor mulieris iussu eius [B. 29, 1, 32] ^S pecuniam uiro expromisit, deinde uir acceptam eam iussu mulieris fecit. res mulieri perit. hoc quomodo accipimus? utrum dotis nomine an et si alia ex causa? et uidetur de eo debitore dictum, qui dotis nomine promisit. illud adhuc subest², utrum ante nuptias an post nuptias id factum sit: multum enim interesse uidetur. nam si securis nuptiis id factum est, dote iam constituta³ maritus accepto ferendo perdit, si autem antequam nuptiae sequentur, nihil uidetur doti constitutum esse.
- 37 PAULUS libro duodecimo ad Sabinum. Non enim alias perit mulieri actio, [B. 29, 1, 33] ^S quam si nuptiae securae fuerint: nam si securae non sunt, manet debitor mulieri obligatus.
- 38 ULPIANUS libro quadragesimo octavo ad Sabinum. Sane uidendum est, an [B. 29, 1, 34] ^S marito mulier, quae iussit accepto ferri, obligetur. et putem obligari mandati actione et hoc ipsum in dotem conuerti, quod mulier mandati iudicio obligata est. et quod dicitur rem mulieri perire, consequens est: nam si cooperit uelle de dote agere, ipsa secum debbit compensare iussum suum.
- 39 IDEM libro trigesimo tertio ad edictum. Si serua seruo quasi dotem dederit, [B. 29, 1, 35] ^S deinde constante coniunctione ad libertatem ambo peruererint peculio eis non adempto et in eadem coniunctione permanserint, ita res moderetur, ut, si quae ex rebus corporalibus uelut in dotem tempore seruitutis datis exstiterint, uideantur⁴ ea tacite in dotem conuersa, ²⁰ ut earum aestimatio mulieri debeatur. Si spadoni mulier nubserit, distinguendum [Ep. 23, 37] arbitror, castratus fuerit necne, ut in castrato dicas dotem non esse: in eo qui castratus non est, quia est matrimonium, et dote et dotis actio est.
- F[P(VLU)] (l. 35. 36 ordine inuerso P°V)*

¹ itaque *ins.* ² superest (= aupest)? ³ dotem iam constitutam (*u. i.*)? ⁴ *idem Graeci* (*u. i.*)? ex post facto dotales factae, deminutarum siquidem pretia peculium auxerunt, uideantur *ins.*

1 quod 'debitor id' pater uel i. m. p. u. p. non esse quod debitor id uiri *F¹*, quod debitori duri *rel. om. P^o*, quod uiri *V²*, quod debitori pater ut (uel *P¹L²U*) m. p. u. p. n. esse quod debitori duri (duri non *U*) *P¹L²U* 2 aliud *P^oV^o* 4 quem *FPLU* 5 cum] cuius *P^oL²* 6 deinde *PVLU* 7 uir] in *P^oV^o* | id aurum heridis ... 8 minorem dotem *om. P^oV^o* 8 eo minorem dotem] omnino rem *P^oV^oL²U*, *def. P^oV^o* | datam] dotem *F¹* | euicta] uicta *P^oL²* 10 quouis] aliquouis *P^oV^o* 13 iussu 'habuit' eius *F²* 14 expromisit] expromisit illud adhuc subest utrum *P^o* | mulieris *P^o*, mulieres *U* 15 an et] an *P^oVL* | causa] cusa *P^o* 16 debitore] deuictore *P^o* | illud adhuc subest] *λίον ἀτ κάκεινο ζητήσαι BS* (*πλ.*) 18 dote iam constituta maritus accepto ferendo perdit si] *F²*, dote iam constituta maritus accepto ferendo perdit dotem si *FPLU*: *confirmat alterūram lectionem, id est aut F² aut F², BS*

(πλ.): εἰ μὲν γὰρ μετὰ τὸ συτῆναι τὸν γάμον, ὅτε καὶ ἡ προΐεντος κυρίως συνικταται . . . τὴν ἀκεπτιλατζίονα . . . πεποίκην ὁ ἄνηρ, τότε διὰ τῆς ἀκεπτιλατζίονος τὴν ἐπερωτηθέαν ἀπόλυτη προΐκα | nuptiae sequentur] nupta est querentur (que.... *P^o*) *P^oV^oL²*, nuptie quaerentur *U*, nupta est queritur *P^oU* 21 manet d. m. o.] d. m. o. est *PVLU* 22 quadrasimismo *F²* 23 putem] potest *P^oV* | actionem *P^oU* 25 de *om. P^oVLU* 27 edictum] sabinum edictum *P^o*, sabinum *U* 28 ad libertatem . . . 29 coniunctione *om. P^oV* 29 moderetur] *PVLU*, mouetur *F¹*, modetur *F²* | quae] *F¹*, qua *F²PVLU* 30 uidea'n'tur *F²* | tacite] cecitate *P^oVL* 31 ut ear.] aut ear. *P^oV^oL²U*: *idem Graeci legerunt*: καὶ ἡ διατίμησις αὕτων (τῶν ἐπιλοθέντων σωμάτων) σιωπηρώς τῇ γυναικὶ χρεωστεῖται *B* (*Anon.*) | deb. si sp. mul. bis *P^o* 33 et dotem et d. actionem *P^o* et dote et dotis acceptio est (acceptio *l¹* *P^oL²U*, *inc. V^o*)

- 40 IDEM libro trigesimo quarto ad edictum. Diuus Seuerus rescripsit Pontio [B. 29, 1, 56] S
Lucriano in haec uerba: 'Si mulier, quae dotem dederat, post diuortium rursus in matrimoniū redit non renocatis instrumentis, non dubitisbit is, apud quem res agetur, secundum uoluntatem mulieris, quae utique non indotata redire in matrimonium uoluit, partibus suis fungi quasi renouata dote'.
5
- 41 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. Promittendo dotem omnes obli- [B. 29, 1, 57] S
1 gantur, cuiuscumque sexus condicionisque sint. Sed si nuptiae secutae non fuerint, ex sti-
2 pulatu agi non potest: magis enim res quam uerba intuenda sunt. Accepti quoque latione
3 dos constituitur, cum debitori marito acceptum feratur dotis constituendae causa. Si a de-
bitore mulieris sub || condicione dos promittatur et postea, sed antequam maritus petere f. 329'
posset, debitor soluendo esse desierit, magis periculum ad mulierem pertinere placet: nec
enim uideri maritum nomen secutum eo tempore, quo exigere non poterit¹. quod si iam
tunc debitor, cum sub condicione promitteret, soluendo non fuerit, periculum uiri esse, quod
4 sciens tale nomen secutus uideretur, quale initio obligationis fuerit. Si debitor mulieris
dotem promiserit et mulierem heredem reliquerit, Labeo perinde habendum ait, ac si mu- 15
lier ipsa dotem promisisset. cuius sententiam Iulianus quoque probat: nec enim aequum
esse ait, ut ei damnetur eius pecuniae nomine, quam ipsa debeat, et satis esse acceptila-
tione eam liberari.
- 42 GAIUS libro undecimo ad edictum prouinciale. Res in dotem datae, quae [B. 29, 1, 58] S
pondere numero mensura constant, mariti periculo sunt, quia in hoc dantur, ut eas maritus 20
ad arbitrium suum distrahat et quandoque soluto matrimonio eiusdem generis et qualitatibus
alias restituat uel ipse uel heres eius.
- 43 ULPIANUS libro tertio disputationum. Licet soleat dos per acceptilationem [B. 29, 1, 59] S
constitui, tamen, si ante matrimonium acceptatio fuerit interposita nec nuptiae secutae,
Scaeuela ait matrimonii causa acceptilationem interpositam non secutis nuptiis nullam esse 25
1 atque ideo suo loco manere obligationem: quae sententia uera est. Quotiens autem ex-
traneus accepto fert debitori dotis constituendae causa, si quidem nuptiae insecurae non
fuerint, liberatio non sequetur: nisi forte sic accepto tulit, ut uelit mulieri in totum dona-
2 tum: tunc enim credendum est breui manu acceptum a muliere et marito datum: ceterum
mulieri per liberam personam condicione adquiri non potest. Plane secutis nuptiis mulier 30
soluto matrimonio dotis exactionem habebit, nisi forte sic accepto tulit extraneus, ut ipse,
quoquo modo solutum fuerit matrimonium, condicione habeat: tunc enim non habebit
mulier actionem. secundum quae constituta dote per acceptilationem et secutis nuptiis is
effectus erit dotis exactioni, ut, si quidem pura sit obligatio quae accepto lata est, non
ipsa iam restituenda sit, sed soluenda dos secundum sua tempora. sin uero obligatio in 35
diem fuit nec ante solutum matrimonio dies obligationis praeteriit, restauranda est in
diem pristinum obligatio et, si debitum cum satisdatione fuerit, satisdatio renouanda est.
F[P(VLU)]

¹ potuerit (Hal.)?

1 xxxiii PV 3 non renocatis instrumentis]
μηπω ἀνακαλεσαμένη τὰ προκώδια Β (Anon.) |
'non' dubitat F² | is] hi sunt P^a 4 matrimoniū P^a 5 suis om. P^aV^aL^aU^a | fundi
F^aP^aL^aU^a | dotem P^a 9 cause P^a | si om.
P^aV^aL^aU^a 10 dos promittatur ... 13 condi-
cione om. P^a 12 uideri] quidem erit P^a,
quiderit L, proderit P^aV^a, ...erit V^a, pro... U^a,
prosit U^a, def. P^a | maritum] mariti P^aV^a,
marito P^aV^a, matrimonium L^a, maritus U^a,
def. P^a | quod si iam] quidem suam P^a, qui
de sua V^a 13 quod] quidem P^a, quia P^a
14 talem P | initio obligationis] si in obliga-
tionis P^aV^a? in obligationis P^aV^aL^aU^a, in obli-
gatione V^aL^aU^a 15 labeo perinde habendum
ait ac si mulier om. P^aV^a | ac si 'dote' mulier F^a

17 ipse PU^a 19 prouintialem P 20 sunt]
sus P^a 24 matrimonio P^a 26 quae senten-
tia uera est] ἀγή δὲ ἡ τοῦ Λαζέωνος ἡ
γνώμη καὶ ἀληθῶς ἐστίν ΒΣ (πλ.), ubi paulo ante
est λέγει Σκαεβόλας 27 debitoris P^a 28 uelit]
uelut P^aV^a | in totum] dote P^a, in dote U^a
30 seuti P^a | mulier soluto] mulier seuta L^a,
mulieris seute P^a 31 habebit] habetis si
P^a | sic] si P^aV^a 32 quoquo] quo P^aV^a | ma-
trimonio P^aV^a | habeat] habet P^a, inc. V^a
34 exactione P^aV^a 35 iam] om. V, inc. P^a |
restituende P^a, restituta L 36 solutum] solu-
lum P^aV^a | matrimonio P^a | est] F^a, erit
F^aP^aV^aL^aU^a 37 satisdatione fuerit] satis do-
natione fuerit LU, om. P^aV^a

similique modo et si condicionalis fuerit obligatio quae in dotem conuersa est et pendente obligatione diuortium fuerit secutum, uerius¹ obligationem sub eadem condicione restitu debere: sed si condicio extiterit constante matrimonio, ex die diuortii tempora exactionis numerantur.

- 44 IULLANUS libro sexto decimo digestorum. Si pater filiae nomine dotem pro- [B. 29, 1, 40] ⁴ S misisset et eam ante nuptias emancipasset, non resolutur promissio: nam et cum ante 1 nuptias pater moreretur, nihil minus heredes eius ex promissione obligati manebunt. Quae debitorem filium familias habet, si patri eius ita dotem promiserit: 'quod mihi debes uel 'quod mihi filius tuus debet, doti tibi erunt', non obligatur, sed efficit, ut id, quod actione de peculio seruari a patre poterat, in dote sit. MARCELLUS. Siue igitur cum filio post hac 10 siue cum patre agere instituerit, exceptione pacti conuenti summuobitur: actione autem de dote si experietur, consequetur quod in peculio fuisse apparuerit eo tempore quo dos promittebatur: utique si post nuptias promissa *dos est. nam dote ante nuptias promissa* eius temporis peculium aestimari debet, quo nuptiae fierent. ¹⁴
- 45 TRYPHONINUS libro octauo disputationum. Quod si nuptura debitori filio fa- [B. 29, 1, 41] ^{*P} milia actionem dumtaxat de peculio promisit, id, quod ex ea causa sibi deberetur nuptia- 1 rum tempore, inspicitur. Si uero alii nuptura iussit filium familias debitorem de peculio dotem promittere, tempus inspicitur, quo dos promissa est, ut tantum in peculio esse aestimaretur. ¹⁹
- 46 IULLANUS libro sexto decimo digestorum. Quemadmodum inquit domino [B. 29, 1, 42] ^S seruus stipulatus adquirit, ita, si dotem domini nomine sibi proimiti patiatur, obligatio f. 880 domino adquiritur. sed neque periculum dominus praestare debebit (si forte debitor mu- lleris dotem promiserit) neque culpam. traditione quoque rei dotalis in persona serui uel filii familias facta dos constituitur ita, ut neque periculum nec culpam dominus aut pater praestet. igitur hanc dotem periculo mulieris esse dico, quamdiu dominus uel pater ratam 25 promissionem uel donationem² habuerit: ideoque etiam manente matrimonio res quas tra- diderit condicione repetitoram, item incerti condicione consecutaram, ut promissione libe- 1 retur. Si debitori suo mulier nuptura ita dotem promisisset: 'quod mihi debes aut fundus Sempronianus doti tibi erit', utrum mulier uellet, id in dote erit: et si quidem debitum maluisset dotis nomine apud uirum remanere, potest ea exceptione se tueri aduersus 20 *F[P(VLU)]*

¹ est ins. (edd.) ² dationem (u. i.)?

1 obligatio] obligat P^a 2 obligatione] obliga-
tionem P^a | condicione] constitutionem P^aV
3 si om. P^aVL 4 munerantur P^a 6 eam
om. PVL | emancipasset ... 7 nuptias bis P^a
8 filii familias P^aV^a 9 efficitur PVLU 10 sit]
si b't F¹, si P^aVL | post hec PVLU 11 pa-
ter P^aV 12 de om. P^aVL | experietur]
F¹, experiatur F²PVLU | tempore om. P^aV
13 dos est. nam dote ante nuptias promissa]
haec, quae omitunt libri nostri, habent autem
similiter iam dett., flagitant Graeci: τοῦτο δὲ
λέγω, ἔνθα μετὰ τὸ σύστημα τὸ γάμον τὴν
προικὸς ὑπόσχεσιν ἐποίησατ (= utique si post
nuptias promissa dos est). ei γὰρ πρὸ τῶν
γάμων ἐπηρωτήθη τὴν προικὰ (= nam dote ante
nuptias promissa), τότε τοσαύτην ... ποσότητα
λήψεται διαλγομένου τοῦ γάμου, οὓς ὁ ὑπεζού-
σιος εἶχε ἐν πεκογλίῳ κατὰ τὸν καιρὸν (= eius
temporis peculium aestimari debet), καθ' ὃν
ὁ γάμος προήθη (= quo nuptiae fierent) BS
• , скопоύμεν ἐν καιρῷ τοῦ γάμου τι εἴχε
τὸ πεκογλίον, ἢ ἐν καιρῷ ἐπερωτήσεως, ὅτε
μετὰ τούς γάμους ἐπηρωτήθη BS (Cyr.), λα-
βάνει οὖν ἢν ἐν πεκογλίῳ, ὅτε ἡ προϊ-

στατο· εἰ μὴ ἄρα πρὸ τῶν γάμων ἡ ἐπαγγελία
γέροντεν. τότε γὰρ ἐκείνογ τοῦ χρόνου, καθ'
ὅν ὁ γάμος ἐγένετο, σκοπεῖται τὸ πεκογλίον
B (Anon): consentiunt igitur omnes (accedunt
item BS. 29, 1, 41 sch. 3), sed τὸ πλάτος *cum
presse sequatur Latina, Anonymus et Cyrillus*
eandem sententiam aliter proponunt 14 pecu-
liis P^aV 15 octauo] uiuvi PV 17 filiu-
familias P^a 18 dotem ... peculio om. P^aV | pro-
missa est dos L | peculium L 22 dominio
F² | periculus P^a | debet PVLU | debitor
dominus debitor P^a 23 traditionem P^aV^aL^a
24 filius familias P^aL^a | periculis P^a 25 mu-
lieri P^a 26 promissionem uel donationem]
promissionem uel dationem *Cuiacius et ita*
Graeci: τὴν τὰς προικὸς ὑπόσχεσιν ἡ τῶν τῶν
dotalίων πραγμάτων παράδοσιν BS (π.λ.) | ha-
buerit ideoque ... tradiderit condicione om.
P^aV 27 repetitoram item incerti condicione
om. F¹ | item] hoc item P^aVLU 28 si
om. PV | promisisset F² 29 doti tibil]
dotibi P | dote] dotem PVLU | quidem
quod P^aV

- 2 potenter fundum: quod si fundum dedisset, pecuniam marito condicet. Pater etiamsi falso existimans se filiae suae debitorem esse dotem promississet, obligabitur.
- 47 IDEM libro octauo decimo digestorum. Si seruo in dotem ante nuptias dato [B. 29, 1, 43] S donatum aliquid uel legatum ante nuptias fuisset, ampliatur dos, sicut ex fructibus fundi, qui ante nuptias traditus est. ⁵
- 48 IDEM libro secundo ad Urseum Ferocem. Tali facta stipulatione: 'decem in [B. 29, 1, 44] S 'anno proximo dotis nomine dare spondes?' quaesitum est, annus ex quo tempore esset numerandus, utrum ex die stipulationis factae an ex eo die, quo dos esse potuisset, id est nuptiarum. et responsum est ex die nuptiarum annum esse numerandum, ne, si alter obseruaremus, si intra annum nuptiae factae non sint, uideri possit dos ex ea obligatione ¹⁰ 1 deberi. Socer genero suo sic legauerat: 'Lucio Titio filiae meae nomine centum heres meus 'damnas esto dare'. hanc pecuniam generum petere debere, exactam¹ acceptam legatis referri, sed diuortio facto de dote actione mulieri reddendam Proculus respondit et nihil minus dotis esse factam. IULIANUS notat: immo nec filiae, si uoluerit, deneganda est huiusmodi actio. ¹⁵
- 49 IDEM libro quinto ex Minicio. Uir ab eo, qui uxori eius dotem facere sole- [B. 29, 1, 45] S bat, certam pecuniam eo nomine stipulatus est, deinde acceptam eam fecit: quaerebatur, essetne ea pecunia in dotem. respondit, si acceptam non fecisset et promissor soluendo esse desisset, quaereremus, an culpa mariti ea pecunia exacta non esset: cum uero acceptam fecit, omnimodo periculum ad eum pertinebit: perinde enim est, ac si acceperit pecuniam et eandem promissori donauerit.
- 50 AFRICANUS libro octauo quæstionum. Quae fundum in dote habebat, di- [B. 29, 1, 46] S uortio facto cum in matrimonium rediret, pacta est cum uiro, uti decem in dotem acciperet et fundum sibi restitueret, ac datis decem, priusquam fundus ei restitueretur, in matrimonio decessit. illud ex bona fide est et negotio contracto conuenit, ut fundus, quasi sine causa ²⁵ 1 penes maritum esse cooperit, condicatur. Et hoc euidentius circa actionem pignoraticiam apparebit. etenim si, cum fundum Cornelianum pignoris causa tibi tradidisse, postea ex conuentione fundum Titianum in hoc tibi tradiderim, ut Cornelianum mihi restitueres: minime puto dubitandum erit, quin statim recte pignoraticia ad recipiendum Cornelianum agere possim. ³⁰
- 51 ULPIANUS libro secundo responsorum. Si res, quas filiae emancipatae pater [B. 29, 1, 47] S donauit, ex uoluntate eius postea in dotem pro ea datae sunt, a filia dotem, non a patre uideri data.
- 52 MARCIANUS libro tertio regularum. Non solum si aestimatus fundus, sed [B. 29, 1, 48] S etiam si non aestimatus in dotem datus est et alias, cum necesse non habeat mulier du- ³⁵ plum promittere, promisit: quia ipse fundus est in dote, quodcumque propter eum consecutus fuerit a muliere maritus, quandoque restituet mulieri de dote agenti.

F[P(VLU)]

¹ exactam] exactamque ab eo?

1 pendente P^aVL 2 promisi'sisset F^a
4 donato P^aV 6 talis PVL |
stipulatione] FP^aL^a, stipulatio est P^aVL
7 proximis P^a | spondemus P^a, spondens L,
respondens U^a | quesitus P^a 8 numeran-
dum P^a 12 hanc] an PL, om. V | generum
petere] genero dare PV 13 doti F^a | actione
mulieri] sic cum B (Anon.): τῇ γυναικὶ μού
δίδωμι ἀγότο διὰ τῆς ἀρωγῆς τῆς προιόντος, actionem
mulieri FLU, mulieri actionem PV
14 uoluerint P^aV 18 respondit] res P^a |
soluendos esset P^a 19 queremus PVU | pec-
cunia in dotem respondit exacta F^a, pecunia
in dotem exacta U, pecunia in dotem ex-
actam P, pecunia dotem extitata L 20 pe-
riculum] peculium P^aL | est ac si F^a 21 pro-

missor P 22 quae] quem V, inc. P^a | habe-
bit P^aV 23 pactum P^a 24 datis] satis
FP^aL^aU: τῶν ί' NOMΙCΑΤΩΝ δοθέντων BS(πλ.)
25 et] ex P^aV | contractu P^a | conuenit ut] conuenitur P^a, conuenit P^aVL, conuenit ut
si P^a 26 maritum] moriturum P^aV | circa
illam actionem P^aV 27 cornelianum] cor-
nelianus P^aLU, cornelianus in V | pignori P^a |
tradidisse] tradidisset FLU, tradidisse PV:
ἐὰν τὰ δέλωκά coi BS(πλ.) 28 tradiderim]
F^aP^aV, tradiderit F^aP^aV-LU | restitueres]
restituere mihi P^a 31 quasi P^aL 32 a filia
et filia P^aVL 35 in dotem datus om. P^aVL
36 dotem PVLU | quodcumque] quod cum
quero P^aVLU 37 restituit P^aV

- 53 NERATTUS libro tertio membranarum. Cum uir uxori donare uellet, debitor [B. 29, 1, 49] *Sf*
mulieris qui soluendo non erat dotem ei promisit. ad id dumtaxat, ad quod soluendo fuit,
uiri periculo ea res est: et si quid debitori ad soluendum facultatis accesserit, periculum
ad eam summam quae accesserit crescat permanebitque etiam, || si rursus pauperior f. 330'
factus erit: quia neque tum, cum dos promitteretur, donatio facta est nisi eius pecuniae 5
quae a debitore seruari non poterat, neque cum soluendo is esse coepit, donationis
causa permaneat, cum eo loco res sit, quo esset, si tum quoque, cum promitteretur dos,
locuples fuisset.
- 54 GAIUS libro ad edictum praetoris titulo de praediatoribus. Res, quae [B. 29, 1, 50] *E*
ex dotali pecunia comparatae sunt, dotales esse uidentur.¹⁰
- 55 PAULUS libro primo ad Plautium. Cum dotis causa aliquid expromittitur, [B. 29, 1, 51] *E*
fideiussor eo nomine datus tenetur.
- 56 IDEM libro sexto ad Plautium. Si is qui Stichum mulieri debet in dotem de- [B. 29, 1, 52] *E*
legatus sit et antequam solueret debitor, Stichus decesserit, cum neque per debitorem ste-
tisset quo minus solueret, neque maritus in agendo moram fecisset: periculo mulieris Stichus 15
morietur: quamquam etiamsi moram maritus fecerit in exigendo, si tamen etiam apud ma-
1 ritum moriturus Stichus fuerit, actione dotis maritus non teneatur. Ibi dos esse debet, ubi
2 onera matrimonii sunt. Post mortem patris statim onera matrimonii filium sequuntur, sicut
3 liberi, sicut uxor. Quod dicitur necessarias impensas ipso iure dotem minuere, non eo
pertinet, ut, si forte fundus in dote sit, desinat aliqua ex parte dotalis esse, sed, nisi im-
pensa reddatur, aut pars fundi aut totus retineatur. sed si tantum in fundum dotalis im-
pensum sit per partes, quanti fundus est, desinere eum dotalis esse Scaeula noster di-
cebat, nisi mulier sponte marito intra annum impensas obtulerit. si pecunia et fundus in
dote sint et necessariae impensae in fundum factae, Nerua ait dotem pecuniariam minui.
quid ergo si mulier impensas marito soluerit, utrum crescat dos an ex integro data¹ uide-
bitur? cuius rei manifestior iniquitas in fundo est secundum Scaeulae nostri sententiam:
nam si desinit dotalis esse, poterit alienari: rursus quemadmodum poterit fieri dotalis data
pecunia? an iam pecunia in dote esse uidebitur? et magis est, ut ager in causam dotis
revertatur, sed interim alienatio fundi inhibeatur.
- 57 LAUOLENUS libro primo ex Plautio. Nuptura filio familias si socero dotem [B. 29, 1, 53] *E*
ita promiserit: 'quod filius tuus mihi debet, id doti tibi erit', interesse puto, utrum filii ob-²¹
F[*P(VL ad u. 17 teneatur, nam quae sequuntur sunt a m. rec., U)*]. post u. 17 debet quae
sequuntur sic transponunt libri *P^aV^bL^cU^d*: debet || non uenditio (p. 683, 20) ... dotem rema-
nere (p. 687, 12) || ubi onera (p. 679, 17) ... summa declaratur (p. 683, 20) || nanctum ad
heredem (p. 690, 38) ... quaeritur (p. 695, 1) || et si conuenisset (p. 687, 13) ... exceptionem
(p. 690, 38) || scaeuola et si (p. 695, 1)

¹ data del. (cf. D. 25, 1, 5, 1)?

2 ad quod] in quo *P^a?U*, ad quo *V*, ali-
quo *L* | fuit om. *P^aV* 5 tum quum dos *F¹*,
tum iocundus *P^a*, tunc cum dos *P^bV^c*, inc. *V^a*
6 soluendo 'neque' is esse *F²*, soluendo *P^aL^cU*,
soluendo esse *P^a*, inc. *V* 9 gaius libro, se-
quente uacuo spatio septem fere litterarum, *F²*,
libro deleuit *F²*, gaius ad edictum praetoris
om. *PVLU*. in *Gaii* ad edictum praetoris ur-
bani *commentariis* libri numerus non enuntiatur
nisi quattuor locis 7, 7, 4, 38, 2, 30, 40, 16, 1.
43, 16, 10, qui sunt omnes ex libro secundo,
titulo autem de liberali causa: *sex locis*, qui
sunt praeter hunc 9, 4, 30, 10, 4, 13, 25, 2, 2.
42, 1, 7, 50, 16, 48, praescribitur libro numero
omissio (pro quo spatiuum uacuum hoc solo
loco remansit in *F*): plerumque liber plane ab-
est adscribiturque eius uice rubrica ad hunc
modum: titulo de damno infecto, libro primo

de testamentis, libro secundo de legatis (*quo
pertinet etiam 34, 4, 5*) | praetoris] praetoris
urbani *F²* (*similiter suppleuit m. 2 his locis:*
30, 65, 67, 69, 73, 35, 1, 17, 35, 2, 72, 76, 80)
14 debitor] debitum *P^a*, debitum *L* 15 sol-
ueret 'debitor stichus' neque *F²* | in] om.
P^aVU, solueret *L* | mulieri *P^aV* 16 si mo-
ram ... si tamen etiam om. *P^aV* 17 stichum *P^a*
18 matrimonii sunt] matrimonii *P^a* | sunt ...
matrimonii om. *F²* 19 quod] qui *P^a* | dote *P^a*
20 dotem *PU* 21 retineatur] retineat *P^a*
22 sit] fit *F²* 23 pecunia et] pecuniae *P^aU*,
pecuniae et *P^a*, pecunia *V?* | 'in' dote *F²*, in
dotem *VU* 24 pecuniarum *PVU* 25 utrum
ut cum *P^aV* 26 nostris *P^a* 28 an
iam pecunia om. *F²* | et] qua *P^a?*, quo *V*
31 filii] filio *P^a*

ligatio an patris persecutio et in rem uersum¹ promissioni contineatur. nam si id quod filium dare oportet significatum est, tota pecunia, in quam filius obligatus est, promissioni dotis continebitur: sin autem id, quod patrem de peculio uel in rem uerso praestare oportebit², aestimare debebit quantum sit eo tempore id quod promittitur³, ut ea summa dotis esse uideatur, qua patrem eo tempore filii nomine condemnari oportebit⁴. quod si non⁵ euidenter apparuit, de cuius mulier obligatione sensit, praesumptionem ad filii debitum spectare uerisimile est, nisi euidentissime contrarium adprobetur.

58 CELSUS libro nono decimo digestorum. Si sponsalibus nondum factis Titio [B. 29, 1, 54] E dote Seiae nomine promiseris, cum ea nubere ei nollet, tamen, si postea nupserit, dote¹ debabis, nisi aliae nuptiae mediae interuenissent. Si mulier ancillam Pamphilam a Titio¹⁰ stipulata, deinde ei nuptura quod is sibi debebat doti habere permisit, etiamsi non erit uiri Pamphila, an ipsa tamen Pamphila in dote et mulieris periculo erit? an et quod ea pepererit, reddi mulieri debebit? quia si in sua causa prior stipulatio mansisset, non redderetur. nisi forte refert, habuerit rem quam debebat uir, quo tempore dos constituebatur: nam ita poterit uideri res ipsa ad eum peruenisse: an non habuerit: nam si non habuerit, magis¹⁵ est, ut liberatio obligationis potius quam res ipsa ad eum ita peruenisse uideatur ideoque partus eius non debetur.

59 MARCELLUS libro septimo digestorum. Si mulier ita dote promiserit: 'decem [B. 29, 1, 55] E tibi aut Titio doti erunt', hoc casu dici potest uel Titio dari posse, sed de dote uirum teneri, quemadmodum si Titio iussisset dari. nec mirum, cum etiam promissa uiro dote²⁰ possit delegante eo alteri promittere, etsi dici solet alii quam marito dotis nomine mulierem non posse obligari. his enim casibus uiro dos quaeritur. non enim existimabimus illam¹ ita promississe, cum uel de Titii nuptiis cogitaret. Ex asse hejjres institutus rogatus- [B. f. 831 que mulieri dodrante hereditatis restituere iussu eius quod debet doti promisit marito. uereor, non sit obligatus: nam mulieri in hoc tenetur, ut hereditatem restituendo transferat²⁵ actiones et quas habet et quibus est obstrictus, quas transferre ad alium, quam cui debet fideicommissum, non potest. aliquis dixerit incerti cum eo agi posse, fideicommissi prae-stet aestimationem. huic ego consentire non possum: nam obligari mulieris debitorem ita aequum est, si accipere id ipsum quod ei debetur uir potest, sed ne indotata mulier esse uideatur, dicendum est ipsi mulieri ex Trebelliano restituendam esse partem hereditatis³⁰ quae ei relicta est, ut ea suo⁶ marito pro dote eam solueret, quia et ad eam⁷ fideicommissum et onera eius pertinent delegations propter nimiam suptilitatem et casus necessi-tatem minime optinente. Eius nomine quae libera uidebatur decem in dote⁸ [B. 29, 1, 55] dedisti: eo casu habebis condicione, quo habere potuisses, si mulieris liberae nomine dedisses nec nuptiae secutae essent. si manumissa nupserit, ita demum dos erit, si ea mente³⁵ F[P(VL inde a. u. 18 si mulier, nam quae praecedunt sunt a. m. rec., U)]

¹ persecutio et in rem uersum] id ipsum legerunt Graeci (u. i.): de peculio et in rem uerso (sic fere Huschke Zeitschr. für Civilr. und Proz. 5, 106)? ² oportet? ³ idem Graeci (u. i.): aestimare debebit quantum sit eo tempore quo promittitur (Hal.)? ⁴ oporteret (u. i.)? ⁵ ut ins. (edd.) ⁶ ea suo? ⁷ quia ad eam et? ⁸ dote (edd.)?

1 an patris persecutio et in rem uersum] ἡ μᾶλλον ἡ κατὰ τοῦ πατρὸς ἀπάτης καὶ ἡ δέ in ὅμιλοι BS (πλ.) 3 id quod] quidque P^a? πόσον ἔστι το εἰς προΐκα ἐπαγγελθέν BS (πλ.) 4 permittitur P^b 5 qua patrem ... oportebit) ὅση ἡν κατ ἐκείνον τόν χρόνον ἐκ τοῦ πεκούλιον ὄνοματι τοῦ παιδὸς κατεδι-κάζετο BS (πλ.) 6 ad] a P^a 8 si] de F^a 10 debebit P^aVU | ἡ si mulier F^b 12 an] in PVU | dote PV | pepererit] perierit P^a, peperit P^bVU 13 reddi mulieri (mulieris P^aU^b) debebit om. F^a: γίνεται προϊκίματα ἡ δούλη, καν οὐκ ἡν ἐμή, καὶ τὸν τοκετὸν ἀγτῆς ἡ γυνὴ λαμβάνει B (Anon.): in BS plura ex-

ciderunt | quia si] quasi P^aV, quia et si U | in sua insinua P^aV | reddetur P^aV 15 per-uenisset P^aV 16 est om. P^aV | ita] iam PU^b 21 quam marito 'quam' dotis ... 22 his' F^a, quam marito quam dotis ... his U 21 no-mine om. P^a 23 promi's sisce F^a, promisisset V, promise L, promise U | ticiis P^aU, ticius L 25 uereor] ne uereor P^a, uereor ne P^bU^b 26 transferre] transferat FU^a 29 id ipso F^a 30 partis F^a 31 qu'a'e ei F^a | soluerit FP^aVLU 33 nomine l'quae F^a | decem] dote om. P^a | dote PLU 35 se-cutae om. P^aL | essent] erant P^a

dedisti, ut quandoque secutis nuptiis dos esset. igitur si mulieri donaturus dedisti, dominus condicet, quemadmodum si eum qui sibi donaturus esset mulier ipsam¹ donare iussisset.

60 CELSUS libro undecimo digestorum. Quaero, quantae pecuniae dotem pro- [B. 29, 1, 56] Emittenti adultae mulieri curator consensum accommodare debeat. respondit: modus ex facultatibus et dignitate mulieris maritique statundus est, quounque ratio patitur. ⁵

61 TERENTIUS CLEMENS libro tertio ad legem Iuliam et Papiam. Siue gene- [B. 29, 1, 57] Eralis curator siue dotis dandae causa constitutus sit et amplius doti promissum est quam facultates mulieris ualent, ipso iure promissio non ualeat, quia lege rata non habetur auctoritas dolo malo facta. quaerendum tamen est, utrum tota obligatio an quod amplius promissum est, quam promitti oportuit, infirmetur? et utilius est dicere id quod superfluum ¹⁰ est tantummodo infirmare². Iste autem curator res dotis nomine tradere debet, non etiam ut uendat cuilibet et pretium eius in dotem det. dubitari autem potest, an hoc uerum sit: quid enim si aliter honeste nubere non possit, quam ut pecuniam in dotem det idque ei magis expediat? atquin possunt res in dotem datae plerumque alienari et pecunia in dotem conuerti. sed ut expeditur quaestio, si quidem res in dotem maritus accipere ma- ¹⁵ luerit, nihil amplius quaerendum est: sin autem non aliter contrahere matrimonium uir patitur nisi pecunias in dotem datis, tunc officium est curatoris apud eundem intrare iudicem, qui eum constituit, ut iterum³ ei causa cognita etiam uiro absente permittat rerum uenditione celebrata dotem constituere. ¹⁹

62 MODESTINUS libro quinto responsorum. Titia cum esset minor uiginti quin- [B. 29, 1, 58] E que annis, quartam hereditatis matris suaे communem⁴ sibi cum fratribus mutauit et accepit pro ea parte fundum quasi emptione inter se facta: hunc fundum cum aliis rebus doti dedit. quaero, si in integrum restituatur et partem suam accipiat quartam et reddat fundum, quid debeat maritus facere? an contentus esse debeat aliis rebus in dotem datis? item quaero, si haec decesserit et heredes eius in integrum restitutionem ex persona eius petierint et ipsi petant quartam partem et illi fundum, an maritus cogatur restituere fundum contentus in retentione lucri dotis ceteris rebus? Modestinus respondit nihil proponi, cur marito dos auferenda sit: sed in ueram aestimationem praedii mulier uel eius heredes condemnandi sunt in hoc tempus referendam, quo in dotem datus est. ²⁵ ²⁹

63 IDEM libro singulari de heuematicis. Stipulatio de dote reddenda ab ex- [B. 29, 1, 59] E traneo interposita facto diuortio statim committitur nec redintegrato matrimonio actio sti- F[P(VL ad u. 8 habetur, item a u. 13 non possit, nam media sunt a m. rec., U)]

¹ quemadmodum si cum quis sibi donaturus esset mulieri ipsum (u. i.)? ² infirmari (edd.)?
³ interdum (u. i.)? ⁴ communis (*Cuiacius*)?

1 mulieris P^a 2 mulier ipsam] F, mulieri ipsam P^aV^aLU^a, mulieri ipsi P^bV^b, mulieri ipsam U: ὡσπερ ἀν εἰ τὸν μέλλοντα αὐτὴν ἀωρίσθαι παρεσκεύασεν ή θεράπαινα τὰ δέκα νομίσματα τῷ ἀνθεν ἄνδρι παραχείν BS (πλ.), ὡσπερ ἀν ἡ γυνὴ ἐπιτρέψῃ τῷ μέλλοντι αὐτῇ ἀωρίσθαι παραχείν τῷ ἄνδρι B (Anon., qui hic saepe pendet ab altero interprete), unde *Cuiacio uisi sunt Graeci legisse ipsa marito pro ipsam: at quod seruae iusseu alteri donatur ignorante domino, id a domino condici quasi suum fuisse, inciule est. denique marito illud ne in Graecorum quidem exemplaribus adfuisse ostendit Cyrillus sic reddens: ei δὲ αὐτὴν Βογλόμενος ἀωρίσθαι ἔδωκα, εἴτε κελεύσει αὐτῆς εἴτε μη, ὁ δεσπότης ἔχει κονδίκτιζον. itmo legerunt omnino quod legimus nos locumque corruptum ali aliter expiduerunt 3 promittendi P^aU^a 4 accomm' ar' odare F^b 5 et om. F^b 8 non om. P^aV^a 10 et utilius F^b | est om. P^a 12 ut om. P^a 13 quid's enim F^b | ut] autem P^a | dotem] dotet P^a | idque ei] idque ex V,*

inc. P^a 14 dotem] dote P^a | pecuniam P^aL 15 sed] om. V, inc. P^a 17 apud eundem in- trare iudicem seq.] εἰσίτω ὁ κογράτωρ πρὸς ἄρχοντα τὸν ποιήσαντα αὐτὸν καὶ τοῦ ἀν- δρὸς ἀπόποτος τῆς αἵτιας διαγνωσθεῖσης ἐπιτρέ- πεσθω προκίσαι ἐκ τῆς διαπράσεως B (Anon.): interdum quod proposui Graeci etenim confir- mant, quod repetiti decreti nulla apud eos men- tio fit 19 uenditionem P^a 21 quartam] quarta in P^aV, quartam in L | hereditate P^a mutauit] LU^a, mutabit F, mutauit V^a, permutauit P^bV^bU^a, inc. P^a 23 doti] dotis F^bP^aV| accipiet libri | et reddat reddat P^a 24 quid] qui P^a | datis] datis P^a 25 eius in] in V, inc. P^a 26 ille FP^aLU^a, inc. V^a | fundus P^a 27 contentus] retentus F^b | lucris dotis cete- ris dotis rebus P^a | proponi cur] proponitur L, proponeretur V, inc. P^a 28 dos] dotis P^aV^aL^a | ueram] Cuiacius secundum B (Anon.): εἰς τὴν ἀληθῆ τοῦ ἀγροῦ διατίμησιν, meram libri nostri 30 euematicis F

pulatori quae sita intercidit: denuo igitur consentiente stipulatore dos constituenda est, ne sequenti matrimonio mulier indotata sit: si modo ea dos non ab ipsa profecta sit, quam alius permissu eius stipulatus est, tunc enim consensus eius non est necessarius.

- 64 IAUOLENUS libro quarto ex Cassio. Post diuortium | mulier si de dote ma- [B. 29, 1, 60] E f. 881^r
ritus¹ nihil cauit et, cum alii nupsisset, postea ad priorem uirum rediit, tacite dos ei ⁵ redintegratur.
- 65 POMPONTUS libro quinto ad Quintum Mucium. Si legato aut hereditate ali- [B. 29, 1, 61] E
quid seruo dotali obuenit, quod testator noluit ad maritum pertinere, id soluto matrimonio reddendum est mulieri. ⁹
- 66 IDEM libro octauo ad Quintum Mucium. Si usus fructus fundi, cuius propri- [B. 29, 1, 62] E
tatem mulier non habebat, dotis nomine mihi a domino proprietatis detur, difficultas erit post diuortium circa reddendum ius mulieri, quoniam diximus usum fructum a fructuario cedi non posse nisi domino proprietatis et, si extraneo cedatur, id est ei qui proprietatem non habeat, nihil ad eum transire, sed ad dominum proprietatis reuersurum usum fructum. quidam ergo remedii loco recte putauerunt introducendum, ut uel locet hunc usum fructum ¹⁵ mulieri maritus uel uendat nummo uno, ut ipsum quidem ius remaneat penes maritum, perceptio uero fructuum ad mulierem pertineat.
- 67 PROCULUS libro septimo epistularum. Proculus Nepoti suo salutem. Ancilla [B. 29, 1, 63] Ef
quae nupsit dotisque nomine pecuniam uiro tradidit, siue sciat se ancillam esse siue ignoret, non poterit eam pecuniam uiri facere eaque nihilo minus mansit eius cuius fuerat ante- ²⁰ quam eo nomine uiro traderetur, nisi forte usucpta est. nec postea quam² apud eundem uirum libera facta est, eius pecuniae causam mutare potuit. itaque nec facto quidem diuortio aut dotis iure aut per condictionem repeterre potest, sed is cuius pecunia est recte uindicat eam. quod si uir eam pecuniam pro suo possidendo usucepit, scilicet quia existimauit mulierem liberam esse, propius est, ut existimem eum lucrifecisse, utique si, ²⁵ antequam matrimonium esse inciperet, usucepit. et in eadem opinione sum, si quid ex ea pecunia parauit, antequam ea dos fieret, ita, ut nec possideat eam nec dolo fecerit, quo minus eam possideret.
- 68 PAPINIANUS libro decimo quaestionum. Dotis promissio non ideo minus na- [B. 29, 1, 64] P
lebit, quod ignorante initio patre nuptiae non fuerint, si postea consenserit, cum omnis ³⁰ dotis promissio futuri matrimonii tacitam condicionem accipiat. nam et si minor annis duodecim ut maior deducta sit, tunc primum petetur, cum maior annis apud eundem esse cooperit: quod enim uolgatum est dotis promissionem in primis dumtaxat nuptiis destinare³ F(P(VLU)]

¹ firmant Graeci: maritus del. ² quam] quod (u. i.)? ³ destinari (edd.)?

2 si modo ... profecta sit om. P^a VL 3 aliis
P^a | promissu P, promissum V 4 de om.
P^a L 5 cauit] habuit P^a 7 aut] hoc
autem P^a 8 maritum] matrimonium PV
10 octauo] uiii P, quinto L 11 proprietatis]
proprietatis P^a | detur] debetur P^a L 12 ius
ius ius P^a, uisu in huius V | diximus] dia-
nius P^a | usum fructus F¹ 13 non om. P^a |
id est] idem PU^a, uel V, inc. L 14 habebat
P^a V^a L 15 recto P^a V | putauerit P^a | ut
om. V^a, inc. P^a 16 quidem] quod P^a 19 sci-
se] sci'et se F¹, sci'et P^a U, sci'at L⁴,
inc. P^a L⁴ 20 aqua'e' (uoluit aqu'a'e') F¹
21 nec (nec om. F¹) postea quam seq.] quod
pro quam requiritur eique emendationi fauent
Graeci: έάν μέτα ταῦτα παρὰ τῷ ἀνδρὶ τυγχά-
νούσα ἡ γυνὴ γένηται ἐλευθέρα ... οὐδὲ οὗτως
ἡ αἰτία τῶν ἐπιδοθέντων ... χρημάτων ἀμείβε-
ται BS (πλ.) 22 pecunia P, pecuniam V
23 per condictionem] perditionem P, produc-
tionem V | repetere] petere PV 25 pro-

prius F^a PU 26 sum si] sumpsi si P^a U,
inc. L^a 27 'de' dos F¹ | ut nec] .. nec P^a,
uanus V | possideat] possidet libri 30 initio
patre nuptiae non fuerint] Taurell, non fue-
rint (om. in. p. n.) F¹, initio patre nuptiae
fuerint F¹ (del. non) PVLU et sic etiam Graeci:
ἐπειδὴν τοῦ πατρὸς ἀγνοούντος τὴν ἀρχὴν οἱ
γάμοι γεγόνασι BS (πλ.), ὅτι ὑπεξούσια μογ
ούγα ἀγνοούντος μογ ἐγαμήθην BS (Cyr.): re-
tinui lectionem Taurellianam et a re et a uerbis
probabilem, cum altera, licet defensa miro con-
sensu F¹ et Graecorum, orationem efficiat uis
Latinam et repetenda uideatur ex interpolatione
apud Graecos orta et ab iis propagata
ad Florentinae emendatorem | consenserint P^a
31 condicionem ... annis om. F¹ 32 ut] et
P^a V | petetur] putetur V, patetur L, inc. P^a
33 destinare] ὅπερ γάρ διατεθρύllηται τὴν τῆς
προκός ἐπαγγελίαν καὶ μόνον γάμοις τίκτειν
ἐνοχήν BS (πλ., ubi uidentur quaedam esci-
diese)

neque durare obligationem, si post alterius matrimonium ei nubat cui dotem premiserat, tunc locum habet, cum intercesserunt aliae nuptiae.

- 69 IDEM libro quarto responsorum. Cum post diuortium uiro sciente mulier in [B. 29, 1, 65] P possessionem praediorum quae in dotem promisit longo tempore fuerit, conuenisse tacite uidetur, ne dos quae promissa fuerat petatur, et, si petere ea cooperit, pacti exceptione a 5 muliere repellitur. Mulier pecuniam sibi debitam a Seio cum usuris futuri temporis in dote promittenda demonstrauit: eas quoque dotis portionem esse, quarum dies post nuptias 2 cessit, rationis est. Usuras dotis in stipulatum cum dote post diuortium deductas ex die secundi matrimonii non esse praestandas placuit, quia nec sortis exactio locum habere 3 coepit: medii autem temporis debebuntur. In domum absentis uxore deducta, nullis in eam 10 interea ex bonis uiri sumptibus factis, ad exhibitionem uxorii promissas usuras reuersus 4 uir improbe petit. Gener a socero dotem arbitratu socii certo die dari non demonstrata re uel quantitate stipulatus fuerat: arbitrio quoque detracto stipulationem ualere placuit, nec uideri simile, quod fundo non demonstrato nullum esse legatum uel stipulationem fundi constaret, cum inter modum constituendae dotis et corpus ignotum differentia magna sit: 15 dotis etenim quantitas pro modo facultatium patris et dignitate mariti constitui potest. 5 Nuptiis ex uoluntate patria puerae cum filio tutoris iure contractis dos pro modo faculta- 6 tium et dignitate natalium recte per tutorem constitui potest. Patrona dotem pro liberta- 7 iure promissam, quod exstiterit ingrata, non || retinebit. Cum res in dotem a estimatas so- q. 85 f. 832 luto matrimonio reddi placuit, summa declaratur, non uenditio contrahitur: Ideoque rebus 20 euictis, si mulier bona fide eas dederit, nulla est actio uiro: alioquin de dolo tenetur. In dotem rebus a estimatis et traditis, quamvis eas mulier in usu habeat, uiri dominium factum 9 uideretur. Partum dotalium ancillarum dotis esse portionem conuenit ideoque frusta pa- cisci uirum, ut inter uxorem et se partus communis sit. 24
- 70 PAULUS libro sexto quaestionum. In ambiguis pro dotibus re- [D. 50, 17, 85 pr. B. 29, 1, 66] P spondere melius est.
- 71 IDEM libro tertio decimo quaestionum. Cum dotem mulieris nomine extra- [B. 29, 1, 67] P neus promisit, mulieris periculum est: sed si maritus nomen secutus usuras exegerit, peri- 29 culum eius futurum respondetur.
- 72 IDEM libro octavo responsorum. Mulier bona sua omnia in dotem dedit: [B. 29, 1, 68] P quaero, an maritus quasi heres oneribus respondere cogatur. Paulus respondit eum qui- dem, qui tota ex repromissione dotis bona mulieris retinuit, a creditoribus conueniri eius² non posse, sed non plus esse in promissione bonorum quam quod superest deducto aere 1 alieno. PAULUS respondit in rebus dotalibus etiam patrem mariti dolum et culpam pra- 2 stare debere. PAULUS respondit, si mulier de suo dotem dedit et adhibuit matrem quae 25 stipularetur, potuisse eam postea instrumentum dotaile mutare.
- 73 IDEM libro secundo sententiarum. Mutus surdus caecus dotis nomine obli- [B. 29, 1, 69] P 1 gantur, quia et nuptias contrahere possunt. Manente matrimonio non perditurse uxori ob F[P(VL ad u. 19 promissam, nam quae sequuntur sunt a m. rec., U)]

¹ et del (Hal.) ² eius del.

1 alterius] ad ulterius P^a | matrimonio P^aV
 2 habet] F^aP, habent F^aLU | intercesserint P
 3 quarto] iii PU | diuorcio P^aV | scientie] sencie P^a, sententie V 5 ea] eam PLU,
 om. V: καν... κινήση περὶ τούτων ἀγών τῶν
 ἀγρῶν BS (πλ.) 6 repelletur P 7 eas quo-
 que seg.] μὴ μόνον τὸ κεφάλαιον ... δοκεῖν
 ἐπιδίδοσθαι λόγῳ προικός, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς τό-
 κοὺς τοὺς τρέχοντας ... ἀφ' οὗ συνέστη ὁ γάμος
 BS (πλ.) 8 cessat F^a | usura P^a | diuorcio P^a
 10 domum] dotum P^a 12 gener a) genere
 P^a, gener V, gn. L | demonstrata re] demon-
 strare VU, demonstrar. L, inc. P^a 14 nec]
 ne P^aL^a | quod] quid P^aV^aLU^a 15 con-

stituendum P^a, constituendi V^a | et] est
 FP^aVL^aU^a 16 facultatum PV | patris om.
 PVU | mariti] natalium recte per tutorem (cu-
 ratorem V) PVLU 17 tute F^a, tutoribus
 P^a | facultatum P, facultanctum U^a 18 digni-
 tatem FU^a | constitut P^a | dotem om. P^a
 19 ingrata] grata P^a, gra V, integra U | do-
 tem pro liberta iure a estimatas F^a 21 est
 om. P^aV^a 23 partus PV | conueniat P^a, con-
 ueniet V 24 et om. P^aV | paratus P^aU
 27 decimo om. P 28 peculium P^a | sed si
 maritus nomen om. P, si om. V | exigere FU
 30 idem] paulus F^a 32 totam P^a | ex] hec
 P^a, om. P^aV | repromissiona F^a

has causas dos reddi potest: ut sese suosque alat, ut fundum idoneum emat, ut in exilium uel in insulam relegato parenti praestet alimonia, aut ut egentem uirum¹ fratrem sororemue sustineat.

- 74 HERMOGENIANUS libro quinto epitomarum. Si sponsa dotem dederit nec [B. 29, 1, 70] *P* nupserit uel minor duodecim annis ut uxor habeatur, exemplo dotis condictioni fauoris ratione priuilegium, quod inter personales actiones uertitur, tribui placuit.
- 75 TRYFONINUS libro sexto disputationum. Quamuis in bonis mariti dos sit, [B. 29, 1, 71] *P* mulieris tamen est, et merito placuit, ut, si in dotem fundum inaequatum dedit, cuius nomine duplae stipulatione cautum habuit, isque marito euictus sit, statim eam ex stipulatione agere posse. porro cuius interest non esse euictum quod in dote fuit quodque² ipsa euictionem pati creditur ob id, quod eum in dotem habere desiit, huius etiam constante matrimonio, quamuis apud maritum dominium sit, emolumenti potestatem esse creditur, cuius etiam³ matrimonii onera maritus sustinet.
- 76 IDEM libro nono disputationum. Si pater mulieris mortis sua cause dotem [B. 29, 1, 72] *P* promiserit, ualet promissio: nam et si in tempus, quo ipse moreretur, promississet, obliga- 15 retur. sed si conualuerit, cur ei non remittatur obligatio per conditionem, atque si stipulanti qui quis aliis promisisset aut dotem alicuius nomine⁴? nam ut corporis uel pecuniae translatae, ita obligationis constitutae mortis causa condicione est. non idem dicendum est in persona mulieris, si mulier mortis sua cause dotem promiserit, quia nisi matrimonii oneribus seruiat, dos nulla est. 20
- 77 IDEM libro decimo disputationum. Si mulier debitori suo, qui sub usuris de- [B. 29, 1, 73] *P* bebat, nuptura dotem promississet quod is sibi deberet, post contractas nuptias secuti temporis usuras non esse dotales, quia illa obligatio tota tolleretur, perinde ac si solutum debitu mulieri in dotem ab ea datum esset. 24
- 78 IDEM libro undecimo disputationum. Cum in fundo mariti habens mulier [B. 29, 1, 74] *Pf* usum fructum dotis causa eum marito dedit, quamuis ab ea usus fructus decesserit⁵, maritus tamen non usum fructum habet, sed suo fundo quasi dominus utitur, consecutus per dotem plenam fundi proprietatem, non separatam usu fructu⁶, nec est, quod non utendo maritus amittat. diuortio autem facto constituet in eodem fundo || usum fructum mulieri. f. 832' 80 quod si in matrimonio decesserit uxor, nihil emolumenti ob dotem habere uidetur maritus, quia et si uxorem eam non duxisset, fructuariae morte finitus usus fructus ad proprietatem rediret: ideoque nec in funus confert mulieris. Plane si pater filiae nomine, qui⁷ in fundo generi usum fructum habebit, dotis constituenda gratia eum dederit, et in matrimonio F[P(VU)]

¹ uirum filium ex alio uiro (cf. 24, 3, 20)? ² firmant Graeci (u. i.): quaeque? ³ cuius etiam) etiam cum eius? ⁴ idem uidentur legisse Graeci (u. i.): atque si stipulanti cuius alii promisisset aut dotem alias cuiusvis nomine aut aliud quidvis? ⁵ discesserit (Hal.)?

⁶ separatim usum fructum? ⁷ qui] ubi?

1 aut fundum *PV* | emat] amat *P* 2 uel] ut *F* | alimoniam *PU* | ut *om.* *PVU* 4 epitomarum] *F*, iuris epitomarum *F²U*, iuris epitomarum *P* 5 conditione *P²VU* 9 dupla *P²U* 10 porro cuius interest *seq.*] Δῆλον γάρ, ὅτι ἀγύη διαφέρει τὸ μή ἐκνικθῆναι τὸν ἄρρων (= porro cuius interest non esse euictum), ὃν ἐπιδέδωκε λόγῳ προϊόκ (= quod in dote fuit), καὶ ὅτι τῶν ἐπιδοθέντων πραγμάτων λόγῳ προϊόκ ἐκνικωμένων ἀγύη τὴν ἐκνικήν ύποστῆναι δοκεῖ (= quodque ipsa euictionem pati creditur) καθό παγέται λοιπὸν ἔχειν τὸ ἐκνικθὲν ἐν προϊκ (= ob id quod eum in dotem habere desiit) *BS* (πλ.) 13 cuius etiam matrimonii onera sustinet] ἡς (τὰς γυναικός) τὰ τοῦ γάμου βάρη φέρειν ὃ ἀνήρ ἀναρκάζεται *BS* (πλ.) 14 pater] praeteritam *P* 15 promiserat *P* | promisisset *F* | obligan-

tur *P* 16 remittant *P* | atque si *F*, autque *U*, inc. *P*: ὥσπερ ἀν εἰ ὁ τυχών ἐπερωτώντι (cod. ἐπερωτῶν) τίνι προίκα παρασχεῖν γέρε τῆς τυχούσης ἐπηγγείλατο γυναικός *BS* (πλ.) | stipulati *V*, inc. *P* 17 aliis *P²V* | nam ut] non aut *P* | corporis uel] corporalis *P²V* 18 causa] causam condicione e. n. i. d. est in p. mulieris *P* 21 decimo *om.* *PV* 22 promisisset *F* | contemptas *V*, inc. *P* 23 tolletur *PV* 26 catu'sa *F* | decesserit ... 27 usum fructum *bis* *P* 27 usus fructus *P* *utroque loco* 28 usu fructu] *FU*, ab usu fructu *PVU*: πληρεστάτην ἔχων τὴν προπρεταρίαν (*id est proprietatem*) καὶ οὐ κεχωρισμένη τού συστροφόγκτου *BS* (πλ.) 30 babere *P*, herede *V* 31 eam non] meam *P* | dixisset *P* 32 mulieres *P²V* 33 habebat *PU*

2 mortua fuerit, habebit ex sua persona usus fructus petitionem. Quod si mulier in fundo suo marito usum fructum dotis causa constituerit, tunc ex mariti persona erit usus fructus proprie, qui et non utendo ipsius pereat: quod si acciderit, uideamus, an etiam nunc dotata sit mulier. et si quidem dominium apud mulierem est fundi, ad quem reuersus est usus fructus, nihil iam in dote habet, quod actione dotis consequatur ab eo, cui quod non 5 utendo amisit usum fructum¹ imputari non potest, ex quo ipsa lucrum habet: ideoque in dotata erit. quod si alienauerit uxor proprietatem, quae sine ullo mulieris emolumento plenior facta est: adhuc dotata est, quia dotis actione teneri debet maritus, qui quando licuit usu fructu uti amisit eum non utendo. nam si habere perseverasset usum fructum ad diuortium, commodo mulieris cederet eius restitutio, quia etsi non protinus ad ipsam 10 transiret, tamen uel si pretio uel beneficio sine incommode² mulieris ad proprietatem reuertetur. si autem usum fructum maritus non amiserit, morte mulieris non finitur usus fructus apud maritum. diuortio autem facto primo uideamus et in hac et in superiore specie, an pro rata temporis eius anni diuidantur fructus: quod probandum est. ipsius autem restitutio ita fiet, ut habenti mulieri fundum usus fructus cedatur et ita cum proprietate consolidetur. sed et si non sit fundi domina, nihilo minus competit dotis actio, ut dimittat a se maritus usum fructum: nam uel ex empto actione adhuc, ut usum fructum praestet, mulier tenetur, aut pretium eius consequi sperat, aut cuius magis gratiam prae- 15 stare quam relinquere apud inimicum ius ad³ se translatum licere ei ciuile est. Uxor uiro usum fructum dotis nomine dedit, manente matrimonio eidem fundum uendidit: quaesitum 20 est, diuortio facto quid dotis iudicio reciperare debeat. dixi referre, quanti fundus uenisset: nam si nudae proprietatis aestimatio facta fuisset, mulier dotis iudicio pretium usus fructus reciperare debet. quid ergo est, si uir ante litem contestatam mortuus fuisset? heredes eius nihil praestituros: nam etsi quilibet alias emptor proprietatis extitisset, heres uiri nihil mulieri praestaret scilicet usu fructu reuerso ad proprietatem. ceterum si fundus 25 totus uenisset, quanti debet uenire non detracto usu fructu, intellegi mulierem dotem ma- 4 nente matrimonio recepisse. Si fundus communis in dotem datus erit et socius egerit cum marito communi diuindundo adiudicatusque fundus socio fuerit, in dote erit quantitas, qua socius marito damnatus fuerit aut, si omissa⁴ licitatione extraneo addictus is fundus fuerit, pretii portio, quae distracta⁵ est, sed ita, ut non uice corporis habeatur nec diuortio secuto 30 praesenti die quod in numero est restituatur, sed statuto tempore solui debeat. quod si marito fundus fuerit adiudicatus, pars utique data in dotem dotalis manebit: diuortio autem facto sequetur restitutionem⁶, propter quam ad maritum peruenit, etiam altera portio, sci- 34 licet ut recipiat tantum pretii nomine a muliere, quantum dedit ex condemnatione socio:
F[P(VU)]

¹ quod n. u. a. usum fructum del. ² tamen uel pretio uel beneficio non sine commode (u. i.)?
³ a (u. i.)? ⁴ omissa] firmant BS: admissa (Hal.)? ⁵ distracta? ⁶ eius partis in.

2 usus fructum dotis P, usus fructus dotis V
 3 qui] quia P^a, quod U^a 4 ad] at F^a,
 aad P^a 5 iam] etiam P^a | quod] qui P^a
 7 proprietaatem F 8 actionem P^a 10 com-
 modo] quomodo P^a | eius] et P^aV 11 ta-
 men uel si seq.] BS (πλ.) ait non transire ad
 mulierem non dominam usum fructum, εἰ μή
 τίμιμα ἡ ἀληθὴ τινὰ ἐγέρσιαν πάρα τοῦ
 πριεταρίου πρότερον ἐκομίσατο, quae cum ratio-
 nem non habeant, declarant uerba illa etiam in-
 terpretem sic legisse hiantia: contra B (Anon.):
 ἡδύνατο δὲ πραθῆναι ἡ δωριθῆναι τῷ τὴν δεσπο-
 τεῖαν ἔχοντι, sententiam assecutus est, sed con-
 jectura omnino ex sequentibus u. 17 nam uel
 ex empto cet. | reueteretur P 12 usum
 fructum] usus fructus P^a 14 probandus
 P^aV 15 fundus P^a, om. V^a | proprietatem F
 17 actionem P^aV | ut om. P^aVU | usum fruc-

tum 'nam uel ex e. act. adhuc usum fructum'
 praestet F^a 18 gratias PV 19 ad se] a
 se dett. idque requirunt Graeci: τὸ μετενεγέν-
 θν ἀγτίς λίκαιον BS (πλ.) | ei] ea P^a | uxori P^a
 21 quod P^aVU | recipere PV, recuperare U
 22 nam si] nasci P^a | proprietaatis F 23 uir
 om. P^aV 24 heredes P 25 praestarent P
 26 non] P^a cum BS (πλ.): μη γεζαρεθέντος
 τοῦ οὐσογρόγκτου, om. FVU, inc. P^a 28 do-
 tem PV 29 socium P^a | additus P^aV | is
 om. PU 30 pretii portio quae distracta est]
 ἡ τοῦ τιμιματος ἀναλογία, ἡν ἐκομίσατο πάρα
 τοῦ ἡγοράκοτος τοῦ ἀγρὸν ὁ ἀνήρ BS (πλ.) |
 uice] iudice P^aV 31 quod] qui P^a | tem-
 pore om. F^a: κατὰ τὸν ωρισμένον τῷ διατάξει
 χρόνον BS (πλ.), τῷ ωρισμένῃ προθεσμίᾳ B
 (Anon.) 32 manebit ut diuortio P^a 33 se-
 que[n]tur F^a 34 dederit P

nec audiri debebit alteruter eam aequitatem recusans, aut mulier in suscipienda parte altera quoque aut uir in restituenda. sed an constante matrimonio non sola pars dotalis sit, quae data fuit in dotem, sed etiam altera portio, uideamus. Iulianus de parte tantum domini loquitur, et ego dixi in auditorio illam solam dotalis esse. Si marito dotis nomine stipulanti promisit per errorem is qui exceptione tutus erat ne soluat, cogetur ei soluere et habebit condictionem aduersus mulierem || aut patrem, uter eorum delegauit, ob id quod f. 333 indebitum marito promisit aut soluit.

- 79 LABEO libro sexto posteriorum a Iauoleno epitomatorum. Auus neptis nomine filio natae genero dotem dedit et moritur. negat Seruius dotem ad patrem reuerti et ego cum Seruio sentio, quia non potest uideri ab eo profecta, quia nihil ex his sui¹ habuisset. Pater filiae nomine centum doti ita promisit 'cum commodissimum esset'. Ateius scripsit Seruum respondisse, cum primum sine turpitudine et infamia dari possit, deberi.
- 80 IAUOLENUS libro sexto ex posterioribus Labeonis. Si debitor mulieris dotem sponso promiserit, posse mulierem ante nuptias a debitore eam pecuniam petere neque eo nomine postea debitorem uiro obligatum futurum ait Labeo. falsum est, quia ea promissio in pendentia esset, donec obligatio in ea causa est².
- 81 PAPINIANUS libro octauo quaestionum. Pater filiae nomine nummos alienos, quos mutuos acceperat aut in causam crediti receperat, in dotem dedit. consumptis his dos profecticia efficitur.
- 82 PROCULUS libro quinto epistularum. Cum uxor uirum suum quam pecuniam sibi deberet in dotem filiae communis dare iusserit et³ id fecisse dicatur, puto animaduertendum esse, utrum eam dotem suo an uxor nomine dedit: si suo, nihilo minus uxori eum debere pecuniam: si uxor nomine dederit, ipsum ab uxore liberatum esse.
- 83 IAUOLENUS libro sexto posteriorum Labeonis. Si debitor mulieris dotem sponso promiserit, non posse mulierem ante nuptias a debitore eam pecuniam petere, quia ea promissio in pendentia esset, donec obligatio in ea causa est.
- 84 LABEO libro sexto pithanon a Paulo epitomatorum. Si de dote promissa agitur, non oportet in quantum facere potest condemnari eum qui promisit. PAULUS: immo quod ad extraneum attinet, semper hoc uerum est. ceterum si manente adfinitate dotem promissam gener a socero petit, utique in quantum facere potest socer condemnabitur. si dirempto matrimonio petitur, ex causa et persona id tribuendum puto: quid enim ei socer specie futurae dotis induxit generum et cum sciret se praestare dotem non posse, id egerit, ut genero insidiaretur?
- 85 SCAEUOLA libro octauo digestorum. Fundum filiae nomine pater in dotem dederat: huius heredi filiae ex asse creditoribus urguentibus patris utilius uidetur potius fundum qui dotalis est distrahere, quod minus fructuosus sit, et alias hereditarios uberiore F[P(VL inde a u. 13 iauolenus, nam quae praecedunt sunt a m. rec., praeterea u. 13 libro ... u. 17 papinianus olim defuerunt, U)]

¹ quia nihil ex his suis idem Graeci: qui nihil iuris sui? ² legem 80, quae est legis 83 forma pristina, compilatores uidentur inducere uoluuisse, sed non induxerunt, cum Graeci habeant hoc loco omissem postea, forma tamen posteriore ³ is ins. (similiter Best)

1 andire P^a, adire U | in om. P^aV | suspicenda F: καταδέξασαι BS (πλ.), λαβεῖν B (Anon.) 3 portio] portea F, parte P^aV, par... U, pars P^aU^b 5 tutus] protutus P^aV 6 aduersus] ad usum P^a | eorundem legauit P^a 9 moritur] maritus P^a 10 sentio P, scenatio U | ab eo] ab ea P^a | nihil ex his suis μηδὲν ἐκ τῶν ἐπιδοθέντων πράγματων λόγω προϊός ιδίον BS (πλ.) 11 filiae] familie P^aV 12 infamia] in familia F^aU 14 ante nuptias a debitore om. P^aV 15 debitore uiro obligatus P^aV 16 impendenti F | esset] falsum esset P^a | donec] dota P^aV 19 dos om.

P^aV | profecticia] prophetica P 20 εἰπιστυλαρum F 21 iusserat PVU^b 23 dederit om. P | liberatus es P^a 24 posterioro P^a | debitor] debitor labeonis P^a 25 nuptias] nuptiam P^a | a om. P^aV 28 agitur om. P^a, agetur P^b 29 ad om. P^aV 30 gener a] genero P^aL, gener V 31 dirempto] redempto P^a?LU, inc. V^a 32 dotis om. V, inc. P^a | genero F^a: τι γὰρ ὅτι ὁ πενθερός ἐλπίδι τῆς ἐπιδεδόθαι μελλούσης προϊός ἔπεισε τὸν Γαμβρόν BS (πλ.) 33 genero] F^aPL^aU^b, gener F^aL^aU^b 35 heredi] here P^a 36 subiore P^a

reditu retinere: maritus consentit, si nulla in ea re captio sit futura. quaero, an ea pars dotis, quae in hoc fundo est, mulieri manente matrimonio recte soluatur. respondit, si pretium creditori soluatur, recte solutum.

III.

R DE PACTIS DOTALIBUS R

ESP

- 1 IAUOLENUS libro quarto ex Cassio. Pacisci post nuptias, etiamsi nihil ante [B. 29, 5, 1] E
 1 conuenerit, licet. Pacta quae de reddenda dote fiunt, inter omnes fieri oportet, qui repete[n]d[er]e
 dotem et a quibus repeti potest, ne ei, qui non interfuit, apud arbitrum cognoscentem
 pactum non prospicit.
 2 ULPIANUS libro nono decimo ad Sabinum. Si conuenerit, ut, quoquo modo [B. 29, 5, 2] S
 dissolutum sit matrimonium, liberis interuenientibus dos apud uirum remaneret, Papinianus
 Iuniano praetori respondit morte mariti finito matrimonio neque conuenisse uideri dotem
 remanere, et, si conuenisset, non esse seruandum pactum contra dotem, cum mariti mor-
 talitas interuenit.
 3 PAULUS libro tertio ad Sabinum. Pacta conuenta, quae in diuortii tempus [B. 29, 5, 3] S
 collata sunt, non facto diuortio locum non habent.
 4 ULPIANUS libro trigesimo primo ad Sabinum. Si conuenerit, ut fructus in [B. 29, 5, 4] S
 dotem conuerteretur, an ualeat conuentio? et Marcellus ait libro octauo digestorum con-
 uentionem non ualere: prope enim indotatam mulierem hoc pacto fieri. sed ita distinguit, 19
 ut, si quidem fundum in dotem dederit mulier ita, ut maritus || fructus redderet, non esse f. 333'
 ratum pactum: idemque esse et si usum fructum in dotem hoc pacto dedit. quod si con-
 uenisset de fructibus reddendis, hoc est ut in dote essent fructus quosquos percepisset, et
 fundus uel usus fructus in hoc traditus est, non ut fundus uel fructus fieret dotalis, sed
 ut fructus percepiret dotis futuros, cogendum de dote actione fructus reddere. erunt igitur
 in dote fructus et fruetur iste usuris, quae ex fructibus collectis et in sortem redactis per-
 cipi possunt. ego utrubiique arbitror interesse, qua contemplatione dos sit data, ut, si ob
 hoc ei maiorem dotem mulier dedit, quia fructus uolebat esse dotis contento marito ea
 pecunia quae ex usuris redditum colligitur, posse dici conuentio[n]em ualere: nec enim ui-
 detur sterilis esse dos. finge quadragena annua esse redditus apud eum, qui non acciperet
 in dotem, nisi hoc conuenisset, plus trecentum: uti² boni consuleret tam uberem dotem
 consecutus. et quid dicimus, si pactum tale interuenit, ut maritus fructus in dotem con-
 uerteret et mulier se suosque aleret tueretur et uniuersa onera sua expediret? quare
 non dicas conuentio[n]em ualere?

- 5 PAULUS libro septimo ad Sabinum. Illud conuenire non potest, ne de mori- [B. 29, 5, 5] S
 bus agatur uel plus uel minus exigatur, ne publica coercitio priuata pactione tollatur. Ac 35
 ne illa quidem pacta seruanda sunt, ne ob res donatas uel amotas ageretur, quia altero
 2 pacto ad furandum mulieres inuitantur, altero ius ciuile impugnatur. Et si conuenerit, ne
 ob impensas necessarias ageretur, pactum non est seruandum, quia tales impensae dotem
 ipso iure minuantur.

F[P(VL usque ad u. 13 remanere; nam quae sequuntur sunt a m. rec., U)]

¹ cum mariti mortalitas interuenit del. ² utique?

1 creditus P^oV | consentit] F¹, consensit 26 possit P^o | e't'go F⁴ | utrumque P^o, inc. U^o
 F²P^oLU, concessit P^oV | ea om. PL^oU 6 post] 27 nolebat P | contempto P, conuento U
 per P^o 8 arbitrium P^oVU, arbitres L 31 et] est PVU | dicemus P 32 expediti P^o
 9 pactum om. PV^o 10 ulpianus] iul. PV | 34 illud conuenire ... 35 tollatur ac] F¹ cum
 libro xiiii PU 11 remaneri P^o 12 uiniatio B (Anon.): οὐκ ἔρρωμένος συμφωνούσι μὴ κί-
 neῖθαι περὶ κακοτροπίας ἢ πλέον ἢ ὑπὸν ἀπαι-
 τεῖσθαι, del. F² (scilicet memor rubrice Codici 5, 17 'de repudiis et iudicio de moribus
 22 reddendus P^o, redemptis V^o | dotem PU sublato'), conuenire non potest rel. om. ΨΥΔ
 24 percipiet P^oU^o 25 iuste P, uste U 36 nec illa P | quia] qui P^oV

- 6 ULPIANUS libro quarto ad edictum. Pomponius ait maritum non posse pa- [B. 29, 5, 6] *E
cisci, ut dolum solummodo in dotem¹ praestet, uidelicet propter utilitatem nubentium:
quamvis pacisci possit, ne sit periculo eius nomen debitoris qui ei dotem promisit: nam
et ut sit dos periculo mulieris, pacisci eum posse probat, et per contrarium, ut ea dos quae
periculo mulieris est sit periculo mariti. ⁵
- 7 POMPONIUS libro quinto decimo ad Sabinum. Cum dos filiae nomine datur, [B. 29, 5, 7] S
optimum est pactum conuentum cum utroque generum facere, quamquam initio dotis dandae
legem quam uelit etiam citra personam mulieris is qui dat dicere possit. si uero post da-
tam pacisci uelit, utrinque persona in paciscendo necessaria est, quoniam iam adquisita
mulieri dos tum esset. quo casu si solus pater pactus esset sine filia, siue solus agat siue
adiuncta filiae persona, ei soli nocebit et proderit pactum conuentum nec, si sola filia aget,
neque proderit neque nocebit ei. si uero filia sola pacta fuerit, quo pacto melior condicio
patris fiet, proderit et patri, quoniam per filiam patri adquiri potest, per patrem filiae non
potest. si uero sic pacta sit filia, ut noceat, ipsi quandoque filiae agenti nocebit pactum,
patri uero nullo modo nocebit, nisi adiecta quoque filiae persona experiatur. ¹⁰dicendum 15
est paciscendo filiam patris condicionem deteriorem facere non posse eo casu, quo mortua
ea in matrimonio dos ad patrem reuersura est.
- 8 PAULUS libro septimo ad Sabinum. Quotiens patre furente uel ab hostibus [B. 29, 5, 8] S
capto filius familias ducit uxorem filiaque familias nubit, necessario etiam pactio cum ipsis
dumtaxat dotis nomine fieri poterit. ²⁰
- 9 POMPONIUS libro sexto decimo ad Sabinum. Si ita conueniat, ut, si uiuo so- [B. 29, 5, 9] S
cero mortua sit filia, ipsi socero, si mortuo, filio eius, si filio quoque defuncto totum² suo
heredi reddatur, benigna interpretatione potest defendi utilem stipulationem esse.
- 10 IDEM libro uicesimo sexto ad Sabinum. Auus pactus est, cum dotem pro [B. 29, 5, 10] S
nepote suscepisset³, ne a se neue a filio dos peteretur, ab alio uero quam filio herede ut ²⁵
dos peteretur. exceptione conuentio[n]is filius tuendus erit, quippe heredi nostro cauere con-
cessum est, nec quicquam obstat quo minus certae personae, si heres erit sibi, caueri
possit, quod non idem || et in ceteris heredibus cauetur: et ita Celsus scribit. [Cels. D. 2, 14, 33 f. 334]
- 11 ULPIANUS libro trigesimo quarto ad edictum. Cum pater dotem pollicitus [B. 29, 5, 11] S
fuerit et paciscatur, ne se uiuo petatur neue constante matrimonio dos petatur, ita pactum ³⁰
interpretandum diuus Seuerus constituit, quasi adiectum esset se uiuo: hoc enim ita acci-
piendum esse contemplatione paternae pietatis et contrahensum voluntatis, ut posterior
quoque pars conuentio[n]is ad uitam patris relata uideatur, ne diuersa sententia fructum
dotis ab oneribus matrimonii separat quodque indignissimum est, inducat ut non habuisse
dotem existimetur. quo rescripto hoc effectum est, ut, si quidem uiuo patre decesserit filia ³⁵
aut sine culpa sua diuorterit, omnimodo dos peti non possit, constante autem matrimonio
mortuo patre peti possit.
- 12 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. Si pater dotem dederit et pactus [B. 29, 5, 12] S
sit, ut mortua in matrimonio filia dos apud uirum remaneret, puto pactum seruandum,
1 etiamsi liberi non interueniant. Ex pactis conuentis, quae ante nuptias uel post nuptias ⁴⁰
interponi solent, alia ad uoluntatem pertinent, ⁴ut mulier dote promissa se alat et donec
F[P(VL a. u. 22 filia, nam quae praecedunt sunt a m. rec., U)]
-
- ¹ dote? ² itaque ins. ³ totum] tum (*ex mala gem.*)? ⁴ idem Graeci (*γύποδεχόμενος*
μάτηος ὄνοματι τοῦ ἔργονον B): pro nepte sua ex filio dixisset (*Cuiacius secundum Celsum l. c.:*
auus neptis nomine quam ex filio habebat dotem promisit)? ⁵ uelut (= ut) ins.
- 7 dotis datis P^a 10 mulieris F^aP^aVU^a | 25 neue⁶ a filio F^b 27 si om. VLU, inc. P^a
dos tum] dotum P^a, dos P^aU^a 11 adiuncta 28 quod non] quin P^a | in] inter P^aL^a
P^a | filia om. PV | agit P^a 12 ei] eius P^a, 31 ita'nterpretandum F^a 33 fructus P,
eis U^a 13 proderit et] proderet P^a 15 di- structus L 34 separari quoque P^a | indu-
ee'sndum F^a 17 ad patrem] a patre P^aU^a | cat] inuitat P^a 35 ut] et P^a 37 mortua F^a
re'suersura F^a 20 poterit] FP^aU^a, potuit P^a 39 ut] et F^a 40 post] prae P^a 41 ut om.
Taur. 22 ipso P^aL^a | si filio] filio P^aVLU
24 libro xxi P, libro xxu V, lib xxxui U P^aU^a | se om. P^aVL

nupta sit dos ab ea non petatur, aut certam summam uiro praestet et ab eo alatur¹, et his similia: alia ad ius pertinent, ueluti quando dos petatur, quemadmodum reddatur, in quibus non semper uoluntas contrahentium seruatur. ceterum si conuenerit, ne omnino
 2 dos petatur, indotata erit mulier. Si mulier pacta sit, ne amplius quam pars dimidia dotis a se petatur et poenam stipulata sit, Mela ait alterutro eam contentam esse oportere: uel exceptione pacti et acceptam facere poenae obligationem, uel, si ex stipulatu agat, dene-
 3 gandam ei exceptionem. Si fundo aestimato in dotem dato pacta sit mulier, ut, quanto pluris uenierit, id in dote sit, Mela ait seruandum, cum et ex contrario conuenire possit,
 4 ut, si minoris uenierit, ipsa debeat. Si pacta sit mulier, ut, siue pluris siue minoris fundus aestimatus uenierit, pretium quanto res uenierit in dote sit, stari eo pacto oportet: sed si 10 culpa mariti minoris uenierit, et id ipsum mulierem consequi.

- 13 IULIANUS libro septimo decimo digestorum. Item si non uenierit, aestimatio [B. 29, 5, 13] S* praestari debebit.
- 14 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. De die reddendae dotis hoc iuris [B. 29, 5, 14] S est, ut liceat pacisci, qua die reddatur, dum ne mulieris deterior condicio fiet, 15
- 15 GAIUS libro undecimo ad edictum prouinciale. id est, ut citeriore die reddatur: [B. 29, 5, 14] S
- 16 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. ut autem longiore die soluatur [B. 29, 5, 14] S dos, conuenire non potest, non magis quam ne omnino reddatur.
- 17 PROCULUS libro undecimo epistularum. Atilicinus Proculo suo salutem. Cum [B. 29, 5, 15] *E inter uirum et uxorem pactum conuentum ante nuptias factum sit, ut quibus diebus dos 20 data esset, isdem diuortio facto reddebetur, post quinquennium quam nuptiae factae sunt uxor uiro dotem dedit: diuortio facto quaero, utrum quinquennii die uir uxori dotem reddebet an statuto legibus tempore. Proculus respondit: quod ad diem reddendae dotis attinget, pacto existimo meliorem condicionem mulieris fieri posse, deteriori non posse: itaque si cautum est, ut propiore tempore, quam legibus constitutum est, reddatur, stari eo 25 debere, si ut longiore, nec² ualere id pactum conuentum. cuius³ sententiae conueniens est dicere, si pacto conuento cautum est, ut quanto serius quaeque et⁴ post nuptias data fuerit, tanto post diuortium reddatur, si propiore, quam in reddenda dote constitutum est, data 29 sit, ualere pactum conuentum, si longiore, non ualere.
- 18⁵ IULIANUS libro octauo decimo digestorum. Licet manente matrimonio non [B. 29, 5, 16] S* possit inter uirum et uxorem conueniri, ut longiore dos reddatur, post diuortium tamen si iusta causa conuentio fuerit, custodiri id pactum debet.
- 19⁶ ALFENUS libro tertio digestorum a Paulo epitomatorum. Alind est, si pater [B. 29, 5, 17] S* pro filia dotem || promisit, ut annua bima trima quadrima quinto anno dos a se reddebetur, f. 834' et conuenit, ut isdem diebus dos soluto matrimonio reddebetur: hoc enim pactum ita ualeat, 35 si patri filia heres exstitisset et interueniente ea pactum conuentum fuerit.

F[P(VLU)]

¹ ut mulier dote promissa se alat aut certam summam uiro praestet et ab eo alatur et donec nupta sit dos ab ea non petatur (*ita commata transponunt B?*)? ² nec] non (*Krueger*): *nisi potius ante nec sublata sunt uerba non ualere* (*cf. u. 27 uerb. pacto conuento cautum et C. 5, 11 rubr.*) ³ cui (dett.)? ⁴ et] res? ⁵ l. 18, 19 eundem locum obtinent apud Graecos, sed debuerunt ita collocari, ut l. 19 subsequeretur l. 17, l. 18 praecedet l. 20: *quibus male collocatis uidentur adiecta uerba* p. 690, 2 id est post diuortium

1 nuptas P^a | non] nona P^a | praestet et] ceteriore FP^aLU^a 17 l. 16 om. PVLU^a
 praestet ut P^a 2 ad ius] adis L, inc. P^a 21 essent P^aV | reddebetur ... 22 facto om. F^a
 3 seruaretur P^a | si conuenerit] sicut uenierit P^a 22 redret PVL 24 det. non posse om. PVL
 4 indotata] non indotata PLU^a 6 et 25 sic cantum P | propiore VLU, priore P
 om. V, def. P^a | pena V, def. P^a 27 serius] PL^aU, seruus FL^a, seruus U^a
 stipulatu agat denegandam ei exceptionem 28 tanto] quanto P^a | diuorcio P | propiore
 om. VL, def. P^a 8 id in dotem PLU | ser- 29 P^aU, priore P^a 31 inter] in P^aV^a | conue-
 uandum] F^a, id seruandum F^aPLU | et ex] nire F^aP^a | longiori P 32 fuit P | debet]
 ex LU, haec P^a, haec ex P^a 9 pactas P^a est F^a 33 epitomarum P^aL^a 34 annua
 10 stari] statim P^a 11 id om. P^aL, inc. V 15 dum ue P^a 16 id est] idem P^aV^a | bima trima] anubimat L^a, inc. P^aV^a (ad ue
 P^a, asse L^a | AA

- 20 PAULUS libro trigesimo quinto ad edictum. ¹ Ob res quoque donatas uel [B. 29, 5, 18] S amotas uel impensas factas tunc facta pactio ualebit, id est post diuortium. Si extraneus de suo datus sit dotem, quidquid uult pacisci et ignorante muliere, sicut et stipulari potest: legem enim sua rei dicit: postquam uero dederit, pacisci consentiente muliere debet.
- 21 Si conuenerit, ne a muliere neve a patre dos petatur, heres non habebit exceptionem. sed 5 si conuenerit, ne manente matrimonio uiuo patre petatur, mortuo patre statim exigitur, et, si non petierit maritus, tenebitur huius culpae nomine, si dos exigi potuerit: nisi forte ante diremptum sit matrimonium, quam facultatem petendi haberet.
- 21 IULIANUS libro septimo decimo digestorum. Si mulier dotis causa promiserit [B. 29, 5, 19] S certam summam et pro ea mancipia in dotem dederit ea condicione, ut periculo eius essent 10 et si quid ex his natum esset ad eam pertineat, stari pacto conuento oportebit: nam constat posse inter uxorem et uirum conueniri, ut dos, quae in pecunia numerata esset, permutteretur et transferatur in corpora, cum mulieri prodest.
- 22 IDEM libro secundo ad Urseum Ferocem. Quidam fundum dotis causa ab [B. 29, 5, 20] S uxore sua acceperat interque eos conuenerat, ut mercedes eius fundi uir uxori annui no- 15 mine daret: deinde eum fundum uir matri mulieris certa pensione colendum locauerat ea- que, cum mercedes eius fundi deberet, decesserat et filiam suam solam heredem reliquerat et diuortium factum erat: uir deinde petebat a muliere mercedes, quas mater debuerat. placuit exceptionem mulieri dari non debere 'ac si inter se et uirum non conuenisset, ut 'hae mercedes sibi alimentorum nomine darentur', cum futurum sit, ut quodammodo do- 20 nationes inter uirum et uxorem confirmentur: nam quod annui nomine datur, species est donationis.
- 23 AFRICANUS libro septimo quaestionum. Pater cum filiae suae nomine dotem [B. 29, 5, 21] S daret, pactus est, ut mortua² filia uno pluribusue liberis superstibus deducta parte tertia reliqua dos sibi aut post mortem suam illi aut illi filiis quos in potestate habebat reddatur: 25 deinde haec ita fieri stipulatus est: post mortem eius mulier in matrimonio decesserat relictis filiis: quaesitum est, an ex stipulatione duas partes illi petere possint. respondi posse: etenim uim eius stipulationis hanc esse, ut, si in matrimonio mortua esset, dos patri³ red- deretur, et perinde habendum, ac si talis stipulatio interposita fuisset: 'si nauis ex Asia 'uenerit, mihi aut post mortem meam Lucio Tito dari spondes'? nam et si post mortem 30 stipulatoris nauis uenisset, heredi deberi.
- 24 FLORENTINUS libro tertio institutionum. Si inter uirum et uxorem pactum [B. 29, 5, 22] S est, ut certa pars dotis uel tota ob unum uel plures liberos interuenientes retineatur, etiam eorum liberorum nomine, qui ante nati sunt, quam dos daretur aut amplietur, conuentio rata est: nam sufficit eos ex eo matrimonio nasci, in quo⁴ dos data est. ³⁵
- 25 ULEPLĀNUS libro primo responsorum. Quod de reddenda dote, si data fuisset, [B. 29, 5, 23] Sf mortua in matrimonio filia conuenit, idem de non petenda quoque uideri conuenisse ac patrem pacti conuenti exceptionem nanctum ad heredem suum transmississe.
- 26 PAPINIANUS libro quarto responsorum. Inter sacerdotum et generum conuenit, [B. 29, 5, 24] P ut, si filia mortua superstitem anniculum filium habuisset, dos ad uirum pertineret: quod 40 F[P(VL usque ad u. 33) interuenien, nam quae sequuntur sunt a m. rec., U)]

¹ ob mores et culpam ins. (u. i.) ² in matrimonio ins. ³ patri] pro parte? ⁴ quod (Krueger)?

1 l. 20 similiter explicit Cuiacius secundum B (Anon.): μετὰ διαζύγιον ἴσχυρῶς σύμφωνοῦσι περὶ συγχωρίσεως κακοτροπίας καὶ ῥάبυμίας καὶ τῶν δωρθέντων καὶ κλαπέντων καὶ τῶν γενομένων δαπανημάτων 2 id est] idem PU 3 et] est P^aVL, inc. U^a 8 direptum PVU, directum L | funcultatem P^a | petendi] pendit P^aVL 10 pro ea] F^a, pro ea pecunia F^aPLU 13 corporea P^a 15 annui^a F^a 16 pen- satione P^a 17 reliquerat] F^a, relinquimat F^aP^aLU, relinquaret P^a 19 non debere dari P | inter'es'se et F^a, interesset L, inter se ac P^a, inter eam et V^a, inc. P^aV^aU^a 20 haec mercedes] e mercedes U, e mercede V, mercedes P 23 septimo] ii P^a 26 haec] hoc P | decesserit FP^aVLU 30 spondes] FP, spondens VLU 31 heredi deberi] here- ditari deberi P^a, heredi trib deberi L, here- di.ari debere V, heredi dari deberi P^a, here- di debere dari U 33 plurem P^a | reti- neantur FP^aVU 35 sufficiat eos P^a, suf- ficientes V 38 na'nctum F^a, pactum P^aU | transmi'sisse F^a 40 mortua om. P^aVU

- si uiuente matre filius obisset, uir dotis portionem uxore in matrimonio defuncta retineret. mulier naufragio cum anniculo filio perit. quia uerisimile uidebatur ante matrem infantem 1 perisse, uirum partem dotis retinere placuit. Uir dotem, quam ex pacto filiae no[n]mine re- f. 835 tinere potuit, si lapsus errore non retinuit, filiam, quae patris¹ sola, matri pro parte heres extiterit, apud arbitrum diuisionis non improbe dotis perperam a patre solutae p[ro]aeceptio- 5 2 nem desiderare constitit. Cum inter patrem et generum conuenit, ut in matrimonio sine liberis defuncta filia dos patri restituatur, id actum inter contrahentes intellegi debet, ut liberis superstitibus filia defuncta dos retineatur, nec separabitur portio dotis additamenti 3 causa data, si postea nihil aliud conueniat. Conuenit, ut mulier uiri [Ulp. D. 24, 1, 21 pr.] sumptibus quoquo iret ueheretur, atque ideo mulier pactum ad² litteras uiri secura pro- 10 4 nulla competit, utilia tamen in factum danda est. Filia cum pro se dotem promit- [Ulp.] teret, pepigit, ut, si in matrimonio sine liberis decessisset, matri suaे dos soluatur. pacto filiae nulla matri quaeritur actio: si tamen heres puellae matri pecuniam dotis soluerit, 5 uiro contra placita petenti dotem obstabit exceptio. Pater, si filia nupta mortem obisset, [B. 15] dotem dari stipulatus est: constante matrimonio capitali criminе damnatus est. diuortio secuto uel morte uiri soluto matrimonio stipulationis condicio deficit: quod si mulier in matrimonio decesserit, ex stipulato fisco dotis actio quaereretur: post uerum autem diuortium renouatis nuptiis non committitur fisco stipulatio, licet defuncta sit in matrimonio filia, quoniam ad primas nuptias pertinet. 20
- 27 IDEM libro primo definitionum. Si liberis sublatis reuersa post iurgium per [B. 29, 5, 25] P dissimulationem³ mulier ueluti uenali concordio ne dotata sit conueniat, conuentio secundum ordinem rei gestae moribus improbanda⁴ est.
- 28 PAULUS libro quinto quaestionum. Quaeris, si pacta sit mulier uel ante nuptias [B. 29, 5, 26] P uel post nuptias, ut ex fundi fructibus quem dedit in dotem creditor mulieris dimittatur, 25 an ualeat pactum? dico, si ante nuptias id conuenerit, ualere pactum eoque modo minorum dotem constitutam: post nuptias uero cum onera matrimonii fructus reueuaturi sunt, iam de suo maritus paciscitur ut dimittat creditorem, et erit mera donatio.
- 29 SCAEUOLA libro secundo responsorum. Cum maritus, qui aestimata praedia [B. 29, 5, 27] P in dotem acceperat, manente matrimonio pactus est circumscribuae mulieris gratia, ut se praedia inaestimata essent, ut sine periculo suo ea deteriora faceret: quae sit, an secundum priores tabulas praedia aestimata remanerent et periculum eorum ad maritum pertineret. respondi non idcirco pactum de quo quaereretur impediri, quod in matrimonio factum esset, si deteriore loco dos non esset: ⁵nihilo minus eo pacto admisso, 1 si deteriora praedia faceret, eo etiam nomine dotis eum actione teneri. Titius mulieris 25 nomine dotem dedit et stipulatus est in casum mortis et diuortii: diuortio secuto non repetita dote Titius decessit: mulier ex uoluntate heredis eius redintegravit matrimonium: F[P(VU)]

¹ patri (u. i.)? ² ac (u. i.)? ³ pro dissimulatione (cf. D. 47, 10, 11, 1: iniuriarum actio ... dissimulatione aboletur)? ⁴ improbata? ⁵ sed ins. (Krueger)

1 matre om. P^aV | uxorem P^a 3 perisset 14 heres P^a | matris suaē P^aVU 14 soluit P^a 15 placitum PV, placite U | obstat 17 soluto] seducto
P^aV | defecit PVU 18 a'utem F² 19 reuocatis P^aV^a 23 gestae] gestare P^aV^a | est] F², sit F²PVU 24 uel ante] ante PV
27 dotam P | reuelaturi P, reuelari U 28 paciscatur P^aV^a 33 pertinerent F²P^aU | pac-
tum] F², id pactum F²PU | queretur P^aV,
queritur P^a 34 nihil'e'o F² | eo] eam P^a,
ea P^aV 35 dotis nomine eum F², om. PV
36 mortis] mercis P^a 37 dote] te P^aV | de-
cessit] decesserit F²P^aVU, decesserat P^a |
redintegravit] redeunte gravia P^a

quaesitum est, an ex stipulatu dotem petere possit. respondi heredem Titii, si consensisset, ut ea quantitas, quam ex stipulatu consequi potuerat, dotis reconciliato matrimonio fieret, 2 posse pacti exceptione summoueri. Mulier de dote quam dedit pacta est, ut, si in matrimonio decessisset, fratri eius redderetur isque in eum casum stipulatus est: mulier decedens quasdam res dotaes marito legauit et aliis, quosdam ex seruis dotalibus manumisit. quaesitum est, an maritus earum¹ nomine, quas legauit mulier, et seruorum, quos manumisit, fratri tenetur. respondi nihil proponi, cur non teneretur, cum et² iam heredes defunctae tam legatariis quam libertatibus obnoxii sint.

- 30 TRYFONINUS libro decimo disputationum. Baebius Marcellus Baebio Marullo [B. 29, 5, 28] ^P dotis filiae suae nomine centena promiserat et conuenerat inter eos, ne ea dos constante 10 matrimonio peteretur, uel³ si post mortem patris in matrimonio sine liberis filia decessisset, ut dimidia dos apud Marullum remaneret, dimidia fratri mulieris restitueretur: eaque etiam in stipulationem deducta erant. mortuo Marcello, filio et filia superstibus, dote uniuersa filiae praelegata Marullus nata filia diuerterat et mulier decesserat fratre suo et filia ex partibus aequis heredibus relictis. apud Petronium Magnum praetorem Marullus ab 15 herede filio Marcelli ex dotis promissione uniuersam dotem petebat illa conjectura, quasi inter duos placuisset nullo filiorum extante mortua muliere partem dotis remanere apud maritum, magis conuenisset⁴ utique totam eius esse dotem, si filium filiamue habuisset. ex diuerso respondebatur⁵ pacti quidem vulgaris⁶ exceptionem etiam heredi proficere: sed in specie, quae proponitur, non quasi heres mulieris ex persona defunctae se exceptione 20 pacti tuebitur, sed ipse erat ille, qui etiam uiua muliere, si ab eo dos peteretur, potuisset ea exceptione Marullum, quia diuortium factum erat, summouere, eandemque defensionem etiam post mortem sororis suae retinebat. itaque placuit eum ab ea petitione absolui nulla ex hac sententia facta derogatione fideicommissi petitioni, quam iure hereditario per filiam heres uxoris Marullus in parte dimidia habebat. ²⁵
- 31 SCAEUOLA libro tertio quaestionum. Si inter virum et uxorem conuenit, [B. 29, 5, 29] ^P ut extremi anni matrimonii fructus nondum percepti mulieris lucro fiant, huiusmodi pactum ualeat.

F[P(VL inde a u. 11 filia decessisset, U)]

¹ rerum ins. (dett.) ² et del. ³ uel] idem Graeci (u. i.): et? nisi post uel excidit matrimonio uiuo patre soluto ⁴ quasi inter quos placuisset ... magis conuenissent? ⁵ cum conuenisset mortua in matrimonio muliere partem dotis maritum habiturum, nihil eum lucrari debere repudio missio. dixi ins. (u. i.) ⁶ vulgaris] vulgare esse?

1 posset *P* | si consens.] sicuti sens. *P* | 3 ut om. *P*^a 4 eius om. *PV* | isqui *P*? *V*? *U*? | casu *P* 5 qu'asd'am *F*, quandam *U* | et aliis quosdam] et aliquasdam res dotaes marito *P*, et aliquos *P*, et aliis quosdam seruis *U* | quesitus *P* 6 eorum nomine qua *P*, earum nomine quam *U* 9 maryillo *F*, marillo *PU* similiterque deinceps 11 matrimonio sine liberis filis de petetur *F*, matrimonio sine (sive *V*) liberis (a ins. *P*) filia reteretur *PVU* | uel seq.] ή εάν ἀπαιτθῇ μετὰ τελευτῆς ἐμήν η προιό καὶ τελευτῆς ἐν τῷ γάμῳ ή κόρη *BS* 12 ut] in *P* | fratris *P* 13 stipulatione *PV* | erunt *P*? *V*? 14 diuertant *P* | et filia] filia *P* 15 petronius magnus *P* 16 heredi *P*? *L* | promissioni *F* | illa] *F*, filia *F*? *VL*, facta *P*, facta ad filie *U*, inc. *P*? *U*? 17 in d' ter *F* | mortua om. *F*? 18 filiamue] *FPU*, familiamue *VL* 19 ex diuerso respondebatur] ἀντετίθετο γάρ αὐτῷ κατὰ τὴν ἀντιδιαστολὴν μηδὲν αὐτῷ ἀρμόζειν. τὸ γάρ σύμφωνον τὸ διδούν αὐτῷ μέρος, εάν θανάτῳ τῆς γυναικὸς ὁ γάμος λγθῇ, δηλοὶ μηδὲν

αὔτὸν ὄφελειν λαβεῖν, εἰ διαζύγιον γένηται *B* (*Anon.*), ἀλλ' οὖν τὸ ἀπὸ τελευτῆς πάκτον οὐ χώραν ἔχει ἀπὸ διαζύγιον *BS* (*Cyr.*), ο ጥρφωνίος ... οὐ ... λέγει τὴν προίκα κερδαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, ἐπειδὴ μη τελευτῶς τῆς γυναικός, ἀλλὰ ρεπογλίῳ διελύθη ὁ γάμος· ὅπερ καὶ ο τῆς γυναικὸς ἀλεφός ἐν ταῖς οἰκειαῖς δικαιολογίαις φνί *BS* (πλ.). unde satis constare uidetur talia hic inserenda esse qualia supra proposui, cum et ratio ea requirat et quod sequitur non exceptio partis aduersae, sed ipsius Tryphonini decisio sive, secundum consuetudinem eius in talibus, dictum (cf. 3, 5, 38. 20, 4, 20, 23, 3, 4, 46, 1, 69). num praeterea alia exciderint, quibus introduceretur quaestio cuinam pactum illud proficeret, non satis constat: certe quae secundum sch. 7 τεθεματισται ἐν τῷ πλάτει, ea non sunt digestorum, sed Graeci digestorum enarratoris 21 muliere] matre *F*? 22 ea exceptione in *F*, eam exceptionem *P*, eam exceptione *P*? *L* | marillus *P*, maritum *U*? | eandem qui *PL* 23 mortem] mortis *P* 25 heredes *P*, inc. *L*? 26 quaestionem *F*

- 32 IAUOLENUS libro sexto ex posterioribus Labeonis. Uxor niro fundum aesti- [B. 29, 5, 80] ^S matum centum in dotem dederat, deinde cum niro pactum conuentum fecerat, ut diuortio facto eodem pretio uxori niro fundum restitueret: postea uolente uxore niro eum fundum ducentorum uendiderat, et diuortium erat factum. Labeo putat niro potestatem fieri debere, utrum uelit ducenta uel fundum reddere, neque ei pactum conuentum remitti oportere. ⁵ idecirco puto hoc Labeonem respondisse, quoniam uoluntate mulieris fundus uenit: alioquin 1 omnimodo fundus erat restituendus. Si pater filiae nomine certam pecuniam in dotem promiserat et pactus est, ne inuitus eam solueret: nihil ab eo exigendum puto, quia id, quod pacto conuento ne inuitus exigeretur conuenerit, in dotis causam esse non uideretur.

V.

R DE FUNDO DOTALI R

10

SP

- 1 PAULUS libro trigesimo sexto ad edictum. Interdum lex Iulia de fundo do- [B. 29, 6, 1] ^S tali cessat: si ob id, quod maritus damni infecti non cauebat, missus sit uicinus in posses- sionem dotalis praedii, deinde iussus sit possidere: hic enim dominus uicinus fit, quia haec 1 alienatio non est uoluntaria. Sed et per uniuersitatem transit praedium, secundum quod 15 possibile est, ad alterum, ueluti ad heredem mariti, cum suo tamen iure, ut alienari non possit.
- 2 UPLIANUS libro quinto de adulteriis. Si maritus fuerit in seruitutem redactus, [B. 29, 6, 2] ^{S*} an dominus alienare hunc fundum non possit? quod puto esse uerius. quare et si ad fiscum peruererit, nihilo minus uenditio fundi impeditur, quamvis fiscus semper idoneus 20 successor sit et soluendo.
- 3 PAULUS libro trigesimo sexto ad edictum. Fundus dotali seruo legatus ad [B. 29, 6, 3] ^S 1 legem Iuliam pertinet quasi dotalis. Totiens autem non potest alienari fundus, quotiens mulieri actio de dote competit aut omnimodo competitura est.
- 4 GAIUS libro undecimo ad edictum prouinciale. Lex Iulia, quae de dotali [B. 29, 6, 4] ^S praedio prospexit ne id marito liceat obligare aut alienare, pleniū interpretanda est, ut etiam de sponso idem iuris sit quod de marito.
- 5 UPLIANUS libro secundo de omnibus tribunalibus. Julianus libro sexto decimo [B. 29, 6, 5] ^S digestorum scripsit neque seruitutes fundo debitae posse maritum remittere neque ei || alias f. 386 imponere.
- 6 IDEM libro quinto de adulteriis. Sed nec libertas seruitutis urbano praedio [B. 29, 6, 6] ^{S*} dotali debitae competit, ne per hoc deterior condicio praedii fiat.
- 7 IULIANUS libro sexto decimo digestorum. Si maritus fundum Titii seruientem [B. 29, 6, 7] ^S dotali praedio adquisierit, seruitus confunditur et hoc casu¹ maritus litis aestimationem 34 F[P(VLU)]

¹ idem legerunt Graeci (u. t.), exciderunt talia fere: quoniam per maritum eius praedii ius deterius factum est, si fundi Titiani dominus adhuc est, cum dos restituitur, obligatus erit ut ei seruitutem denuo imponi patiatur. si interim fundum rursus uendiderit eidem Titio, hoc casu

2 factum P^a 3 praestitueret FP^aVU^a, praestituerat L^a: ina ... ὁ ἀρρός ἀποδεῖ B (Anon.) 6 fundum uendiderat P^a 8 et pactus est] est pactus et F^a 9 conueniūnerit (uoluū conueniūnerit) F^a | causam] FP^aLU cum BS (πλ.): οὐ δοκεῖ εἶναι εἰς αἰτίαν τῆς προκόσ, causa P^aV 13 uicinus utinam P^a 14 f u'it F^a, sit L^aU 15 uniueritatem F^a 16 ut om. P^a 18 seruitute PL 19 ad om. V, def. F^aL^a 22 dotali] L^aU^a cum B (Anon.): ὁ ληγατεύθεις τῷ ... προκιμαίφ δούλωφ ἀρρός et BS (πλ.), dotalis FP^a?U^a 24 omni] homini P^a 25 pa- lus P | prouinciale P^aL | que F | dotalia P^a 26 plenis P^a 29 remittere} ina μή δύνηται ὁ ἀνήρ μήτε τὰς ὄφειλομένας τῷ δοταλίῳ ἀγρῷ δούλειας παραχωρεῖν μήτε ἔτερας αγάγω ἐπιτίθέναι BS (πλ.) et similiter παραχωρεῖν etiam B (Anon.) et BS (Cyr.), mittere F^a, amittere F^aPLU 34 post confunditur add. sed et (et om. L^aU) si eundem (fundum add. L^aU) titio reddiderit sine restauratione (stauracione U, restitutione P^a) seruitus hoc marito imputabitur (imputabitur marito P^aU) [ideo quod eodem alienato postea fundo eidem ticio non reintegratur seruitus addit U^a solus] P^aV^aL^aU (def. P^aL^a), om. FV^a cum B (Anon.): ἐὰν τὸν ἀρρόν τοι δούλευοντα τῷ ... προκιμαίφ κτήσηται ὁ ἀνήρ, συγχέονται εἰς δοχεῖαν

praestabit: quod si maritus soluendo non erit, utiles actiones aduersus Titium mulieri ad restaurandam seruitutem dantur. Sed cum uxor fundum cui praedia uiri seruitutem debebant in dotem dat, fundus ad maritum peruenit amissa seruitute et ideo non potest uideri per maritum ius fundi deterius factum. quid ergo est? officio de dote indicantis continetur, ut redintegrata seruitute iubeat fundum mulieri uel heredi eius reddi.

8 ALFENUS libro tertio digestorum a Paulo epitomatorum. Uir in fundo dotali [B. 29, 6, 8] uxoris rogatu oliuetum succiderat ad hoc, ut nouellum reponeret: postea uir mortuus erat et uxori dotem relegauerat. ligna, quae ex oliueto excisa essent, oportere mulieri reddi respondit.

9 AFRICANUS libro octauo quaestionum. Si marito debitori fundi id quod debet [B. 29, 6, 9] 1 doti mulier promiserit, dotalis fundum effici. Quod si ei promittat, qui fundum aut decem 2 debuit, in arbitrio esse mariti, quid in dote sit. Quod si Stichum aut fundum debuit maritus et quod debet, doti ei promissum sit, Sticho mortuo fundum in dotem esse. His consequens esse ait, ut, si Cornelianum aut Sempronianum fundum debenti id quod debet doti promissum sit, utrum eorum dotalis esse malit¹. plane utrum uelit, alienaturum: alterum 15 alienari² non posse. si tamen alienum³ rursus redimat, adhuc in eius potestate est, an eum, quem retinuisse, alienari³ uelit.

10 PAULUS libro quinto quaestionum. Erit ergo potestas legis ambulatoria, quia [B. 29, 6, 10] *P dotalis⁴ fuit obligatio. numquid ergo etiam illo nondum redempto alterum quoque alienare possit, quia potest alterum redimere? an hoo non debet recipi, ut nullus in dote sit? certe 20 ex post facto uidebitur recte alienatus illo postea redempto.

11 AFRICANUS libro octauo quaestionum. Quod si fundus in dotem aestimatus [B. 29, 6, 11] S datus sit, ut electio esset mulieris, negauit alienari fundum posse: quod si arbitrio mariti sit, contra esse.

12 PAPINIANUS libro primo de adulteriis. Etiam si⁵ dirempto matrimonio dotalis [B. 29, 6, 12] S praedium esse intellegitur. Soceri uoluntas in distrahendo dotali praedio nulla est.

13 ULPIANUS libro quinto de adulteriis. Dotalis praedium accipere debemus tam [B. 29, 6, 13] S urbanum quam rusticum: ad omne enim aedificium lex Iulia pertinebit. Praedii appellatione etiam pars continetur. proinde siue totum praedium in dotem sit datum siue pars praedii, 2 alienari non poterit: et hoc iure utimur. Dotalis praedium sic accipimus, cum dominium 30 3 marito quaesitum est, ut tunc demum alienatio prohibeatur. Heredi quoque mulieris idem 4 auxilium praestabitur, quod mulieri praestabatur. Si uxore herede instituta fundus dotalis fuerit legatus, si quidem deductis legatis mulier quantitatatem dotis in hereditatem⁶ habitura F[P(VLU)]

¹ utrum eorum malit, dotalis esse (Waechler: u. i.)? ² alienare (edd.)? ³ alienatum (edd.: ἐὰν ἀνταρόπα τὸν ἔκποιθεντα B) ⁴ quia dotalis] quando talis (similiter Cuiacius)? ⁵ si del. ⁶ hereditate (Hal.)?

καὶ δίδωσι τὴν ἀποτίμησιν τῆς δίκης: non plura legisse Graecos confirmat scholium, quo Thalelaeus dicitur locum explicasse ea praesumptione, quod τὸν ἄγρον ὡνησάμενος ὁ ἀνήρ πάλιν αὐτὸν ἀναδέδωκε τῷ πράτῃ, τῆς δογκείας δηλονότι ἀπιλλαγμένον 1 erit om. P^a 2 sed om. F² | debet P^aV^bL^c 3 maritus P^aL^c | admissa P^a 6 epitomarum PLU 7 rogatus P^a, rogatum U^a | olibetum F^a | ad hoc ut] P^aL^cU^a, hoc FP^aV^bL^cU^a, ut hoc V^a: ἐὰν ... ἔκτειν τὸν ἔλαιωνα καὶ νεόφυτον ποιήσι B (Anon.) | nouellus P^a 8 relegauerat] legauerit P^a | lingua P^a 12 quid] quod F^aPVLU 13 et quod] et qui P^a | ei promissum ... 14 id quod debet doti om. P^aL^cU^a similiterque V^a: uerba si fundum illum aut illum debuit et promissum sit in dotem quibusdam post plane u. 15 ins. P^b: uerba si fundum cornelianum aut sempronianum mulieri debet et quod de-

bebat in dotem promissum sit eodem loco habet V^a: uerum suppl. add. P^a: uerum suo loco, item falsum (sed quod debet pro quibusdam) post plane U^b: supplementum ex genuino quamvis corrupto et Parisino (P^b) falso conflatum habet L^c 15 utrum eorum dotalis esse malit] ὃν ἀν θέλω, γίνεται προΐ, εἰ δέ τόντε ἡ τόντε τὸν ἄγρον (έχρεωστέο), ἑνα πωλήσας τὸν ἄλλον οὐ καλῶς πωλεῖ BS (Cyr.) 16 rursum P^a 18 ambulatoria] ambulatoriae FP^aL^cU^a: καὶ εύρισκεται ὁ νόμος ἀμβολογτάριος BS (Anon. secundum cod.) | quia] qua P^a 19 alienare possit] aliena responsit P^a 21 recte ... redempto om. F^a 23 quo si P^a 25 direpto PLU 26 distrahendi FP^aV^bL^cU^a 28 rusticorum FPV^a, rusticorum U^a, praediorum rusticorum L^c, praedium rusticum L^c | omnem P^a 30 alienare PVLU^a 31 tum P

est, ualeat legatum, si minus, an non ualeat, quaeritur. Scaeuela, et si non totus, sed uel aliqua pars ex eo uindicari possit, 'si modo aliqua pars ad dotem supplendam desit, id dumtaxat ex eo remanere apud mulierem ait, quod quantitati dotis deest.

14 PAULUS libro tertio de adulteriis. Si nuptura Titio voluntate eius fundum [B. 29, 6, 14] *Sf*
dotis nomine Maeuio tradit, dos eius condicioneis erit, cuius esset, si ipsi Titio fundum tra-
1 didisset. Si mulieris nomine quis fundum in dotem dederit, dotalis fundus erit: propter
2 uxorem enim uidetur is fundus ad maritum peruenisse. Si fundum alienum mulieri debeat
maritus eumque mulier ei dotis nomine promiserit, in pendentia erit et tunc fiet dotalis, cum
3 ad eum peruenierit. Si fundum legatum sibi dotis causa mulier repudiauerit uel etiam sub-
stituto uiro omiserit hereditatem uel legatum, erit fundus dotalis. ⁵

15 PAPINIANUS libro tertio responsorum. Dotale || praedium, cuius uir posses- [B. 29, 6, 15] *P f. 386'*
sionem retinuit post litteras ad uxorem emissas, quibus dotis non fore praedium declarauit,
in matrimonio defuncta muliere uirum retinere placuit, quia mulier actionem ex pacto
non habuit. ¹⁰

16 TRYFONINUS libro undecimo disputationum. Si fundum, quem Titius possi- [B. 29, 6, 16] *P*
debat bona fide² longi temporis possessione poterat sibi quaerere, mulier ut suum marito
dedit in dotem eumque petere neglexerit uir, cum id facere posset, rem periculi sui fecit:
nam licet lex Iulia, quae uetat fundum dotalem alienari, pertineat etiam ad huiusmodi ad-
quisitionem, non tamen interpellat eam possessionem, quae per longum tempus fit, si ante,
quam constitueretur dotalis fundus, iam cooperat. plane si paucissimi dies ad perficiendam
longi temporis possessionem superuerunt, nihil erit, quod imputabitur marito. ¹⁴

17 MARCIANUS³ libro septimo digestorum. Fundum dotalem maritus uendidit [B. 29, 6, 17] *P?*
et tradidit: si in matrimonio mulier decesserit et dos lucro mariti cessit, fundus emptori
auelli non potest. ²⁴

18 IAULENUS libro sexto ex posterioribus Labeonis. Uir in fundo dotali lapidicinas mar-
moreas aperuerat: diuortio facto quaeritur, marmor quod caesum neque exportatum esset
cuius esset et impensam in lapidicinas factam mulier an uir praestare deberet. Labeo mar-
mor uiri esse ait: ceterum uiro negat quidquam praestandum esse a muliere, quia nec
necessaria ea impensa esset et fundus deterior esset factus. ego non tantum necessarias,
sed etiam utiles impensas praestandas a muliere existimo nec puto fundum deteriorem esse, ^{*S}
1 si tales sunt lapidicinae, in quibus lapis crescere possit. Si per mulierem mora [B. 29, 6, 18]
fieret, quo minus aestimationem partis fundi uiro solueret et fundum reciperet, cum hoc
pactum erat: fructus interim perceptos ad uirum pertinere ait Labeo. puto potius pro
portione fructus uirum habiturum, reliquos mulieri restituturum: quo iure utimur. ³⁴

F[P(VL ad u. 1 non ualeat quae, nam reliqua sunt a m. rec., U)]

¹ quaeritur, et si non totus, sed uel aliqua pars ex eo uindicari possit. Scaeuela? ² et
ins. (Hal.: καὶ ἔμελλεν BS) ³ Marcellus (Hal.)?

1 et si] sed si PVU^t, def. U^a | non totus] in toto P^a 2 si modo aliqua pars ex eo uindicari possit' ad F^t, ad (om. si modo aliqua pars) PV^tU^a, et quod ad V^t | desit id] desit P^t 5 tradidit PU | si ipsi titio fundum tradidisset om. P^aV^t 6 qui P^a | erit ... 7 fundus om. F^t 7 alienus P^a 8 promisit PV 9 causa] causa et P^a | uel om. P^t 12 non fore] ne forte P^t 13 retinere] te tue P^a | ex pacto] expectatio P^t 16 poss.] in poss. P^a | ut suum] et suum V, et suo P^a, et ut suum P^t, suo U^t, inc. U^a 19 interpellant FU^t, inter-
pellavit V 20 perficiendum P 22 MARCIAN.
etiam B, scilicet Fabrotus: in cod. Flor. deest
(cf. 24, 1, 49) 23 in om. P^a | et om. P^a
24 auelli] aut P^a 26 exportatus esse P^a,
exportatum esse VU^a 27 cuius esset om. F^t |
et om. P^a | lapicinam P^a 28 esse ait] esset
et ait P^a 29 et sset F^t 30 praestandas
om. P^a 31 si per] super P^a 32 pa-
tris P^a | cum] et cum P^a 33 preceptis P^t |
pertine're F^t | pro porcionem P 34 mulieris
P^aU^a | quo] om. P^aV^tU^a, et hoc P^tV^tU^a